

The background of the entire page is a vibrant blue, overlaid with thick, expressive red scribbles. These scribbles form various shapes, including what appears to be a chair, a rectangular box, and several curved lines, creating a dynamic and somewhat abstract visual field.

Informací proti korupci

Otevřená společnost, o.p.s., 2016

Autoři

Eliška Hradilková Bártová

Robert Malecký

Robert Břešťan

Radek Kedroň

Lukáš Landa

Jana Neumannová

Jan Hrbáček

Jakub Slunečko

Jakub Hein

Tomáš Trampota

Eva Ondřejová

Vlastimil Nečas

Editor

Adam Rut

Výběr kauz první části

Ondřej Neumann

Informací proti korupci

Editor Adam Rut

Výběr kauz první části Ondřej Neumann

Autoři Eliška Hradilková Bártová, Robert Malecký, Robert Břešťan, Radek Kedroň, Lukáš Landa, Jana Neumannová, Jan Hrbáček, Jakub Slunečko, Jakub Hein, Tomáš Trampota, Eva Ondřejová, Vlastimil Nečas

Grafická úprava Jan Čumlivski

Ilustrace Linostock.com

Vydala Otevřená společnost, o.p.s.,
Uruguayská 178/5, Praha 2,
v roce 2016, vydání první.

ISBN: 978-80-87110-43-0.

© CC—BY—NC—ND

Knihu vznikla ve spolupráci s Hlídacípes.org,
Českým centrem pro investigativní žurnalistiku.

Knih vznikla díky finanční podpoře
Amerického velvyslanectví.

 OTEVŘENÁ SPOLEČNOST

HlídacíPes^{org}
ŽURNALISTIKA VE VEŘEJNÉM ZÁJMU

ČESKÉ CENTRUM
PRO INVESTIGATIVNÍ ŽURNALISTIKU

Obsah

Část první – Investigativní novináři vlastními slovy

Kauza podezřelých restitucí v Praze	10
Korupční kauza bývalého europoslance	
Roberta Duška	16
Kauza Peltova politického zájezdu do Amsterdamu	24
Kauza Čadek – příběh s otazníkem	30
Explosia – explozivní téma na měsíce práce	37
Případ Rath	45
Účastníci zájezdu	51
Sousedí od Myšáka	59
Hmotné rezervy – whistlebloweri	76

Část druhá – Média: pozorovatelé a hybatelé

Jízdenková kauza – vyvádění peněz	
z Dopravního podniku hl. města Prahy	84
Ochrana oznamovatele v českém právním řádu	120
Případ bývalého šéfa pražských strážníků	
Vladimíra Kotrouše	127
Vysvětlení právních pojmů	155

Proč tato kniha vznikla

Na začátku stála zvědavost a dotěrné otázky, na které nebylo možné odpovědět. Jak moc si naši investigativní novináři ověřují informace? Jak pracují s oznamovateli? Mají spíš tendenci být „hyperkorektní“, nebo naopak sklouzávají k „aktivistické“ novinářině? Jak řeší etické otázky? Jsou schopni pracovat na kauzách dlouhodobě a mají k tomu vůbec podmínky? Jak probíhá jejich spolupráce s neziskovými organizacemi?

Téma investigativní žurnalistiky u nás zkrátka není dostatečně zmapované. Média mají značnou moc ovlivňovat veřejné dění, ovšem rozpětí kvality jednotlivých výstupů je ohromné. Pokud je naším záměrem média postupně kultivovat, je třeba začít u popisu práce novinářů. Tato kniha je rozdělená na dvě části - v první si přečtete, jak jsou uznávaní novináři schopni sami reflektovat svoji činnost a jak pracují na jednotlivých kauzách. Ve druhé části se naopak dozvíte, jak na jejich práci nahlízejí mediální analytici i právníci. Oba pohledy jsou důležité a jeden bez druhého se neobejde. Čtení je to někdy zábavné, například když Radek Kedroň popisuje, jak „Kott přinesl domů miliony v kufříku a Pancová mu po přepočítání bankovek připomínala, ať neopomene uplatnit stokorunový slevový kupón v supermarketu.“ Jindy se text blíží scénáři k dobrému akčnímu filmu či detektivce, třeba když Eliška Hradilková Bártová popisuje, jak ji uprostřed noci budí telefon a vydává se na letiště fotit Peltu s politiky. A občas je čtení děsivé, když dojde na metody novináře časopisu Týden Marka Přibila, který bez skrupulí vytvořil vlastní nepravdivý příběh k fotografiím, jež dle jeho slov vynesl policista ÚOOZ. Čtenář se pravidelně setkává s popisem situací, které nemají jednoznačně správné řešení. Smyslem této knihy není představit bezchybné „supermany“, ale přivést čtenáře ke kritickému pohledu na investigativní novinářinu.

Komu je určena?

Doufáme, že následující stránky budou s radostí číst všichni se zájmem o média, potírání korupce i aktivní občanský přístup. Přesto je třeba jednu skupinu nadřadit. Tato e-kniha je primárně určena začínajícím investigativním novinářům, těm, kteří chtějí dostat plastický obraz práce, jež je čeká. Těm, kteří se chtějí zorientovat v užitečných nástrojích i postupech, přemýšlejí o etické rovině své práce a nechtějí mít články plné věcných chyb.

Jaký je tedy stav naší investigativní žurnalistiky?

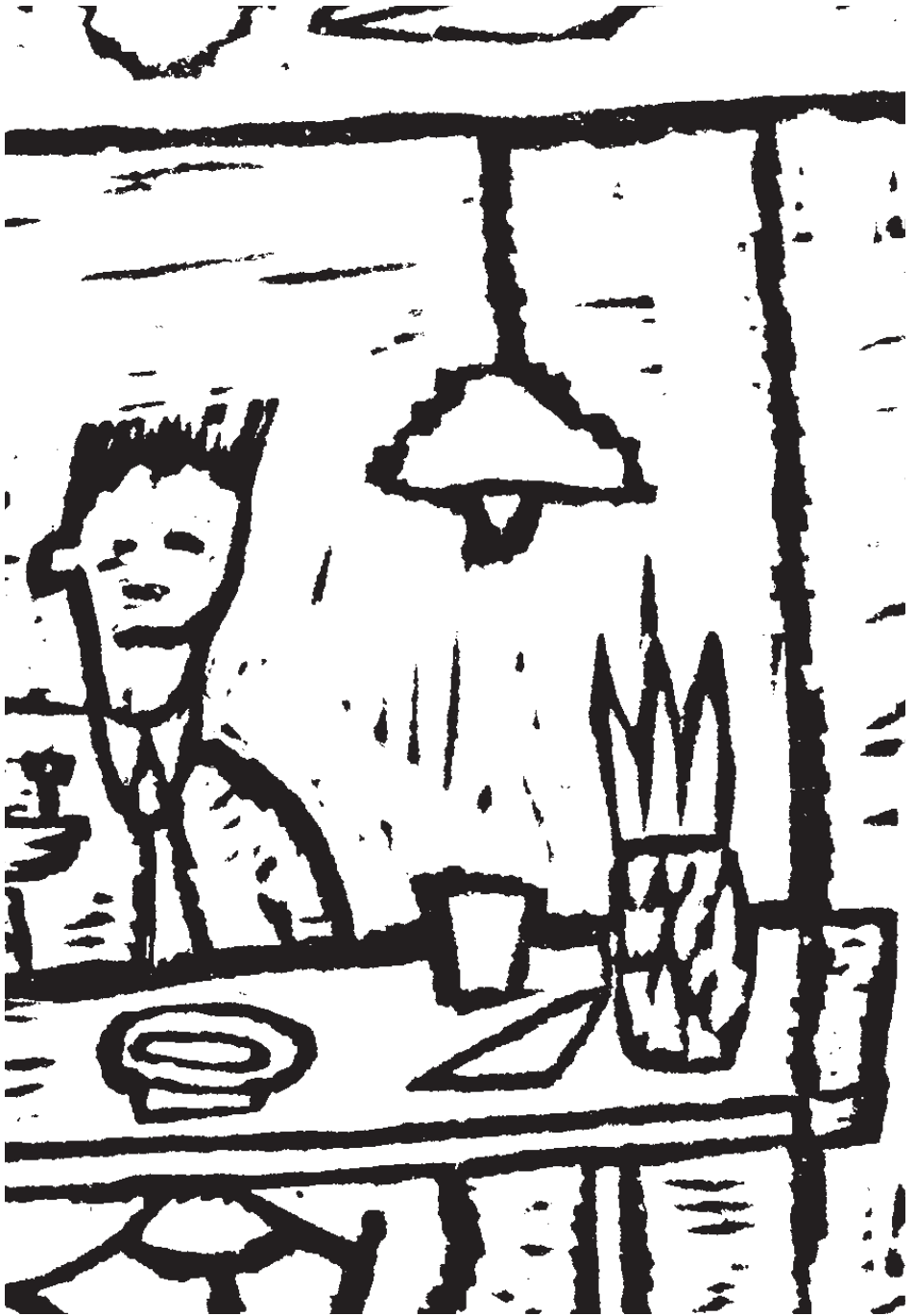
Tato kniha snad dostatečně prokazuje, že zde i přes veškerou kritiku kvalitní investigativní novináře máme. Novináře, kteří umějí chránit své zdroje, ověřují si informace, mají odborné znalosti a dokážou si držet zdravý odstup. Určitě by si zasloužili větší zpětnou vazbu, která by neměla být vedena agresivně s cílem jim uškodit nebo zpochybnit jejich práci, ale se záměrem jim umožnit další rozvoj a výměnu zkušeností.

Poděkování

Velmi děkuji Nikolovi Hořejšovi i Lence Frankové za cenné konzultace v počátcích projektu, Tomáši Němečkovi, který byl ochotný se mnou hovořit o oznamovatelství a doporučil mi kolegy z HlídacíPes.org, všem, kteří s námi byli ochotní hovořit o kauzách, jež se jich přímo dotýkají, Americkému velvyslanectví za finanční podporu projektu, Transparency International, Oživení, NFPK, Krajskému protikorupčnímu pracovišti Liberec a dalším organizacím pomáhajícím odhalovat korupci a chránit oznamovatele a především všem poctivým novinářům, kteří ke své práci přistupují s nadšením a odpovědností, jež jí náleží.

Adam Rut

Otevřená společnost, o.p.s.

Část první

Investigativní

novináři

vlastními slovy

Kauza podezřelých restitucí v Praze

Centrum Nezávislé Investigace – CNI

Autor

Eliška Hradilková Bártová
zakladatelka a bývalá šéfredaktorka CNI,
nyní reportérka HlídacíPes.org

Přehled článků

zveřejněno na webu CNI 4. 5. 2015¹

celkem bylo k případu vydáno 5 článků a 2 případové studie²
případ dosud není uzavřen

O kauze informovala i další média, například:
Mladá fronta Dnes, Hospodářské noviny, E 15 či
HlídacíPes.org.

1 První článek ke kauze podezřelých restitucí:
<http://www.cninp.cz/?p=233>

2 Souhrn článků a případová studie ke kauze:
<http://www.cninp.cz/?p=366>

Zaplombovaná parcela

K případu podezřelých transakcí s restitučními pozemky se dostáváme úplně náhodou. Při práci na jiné kauze jsme narazili na jednu parcelu v Praze z restitučního balíku po velkostatkáři Júliu Bečvářovi, který byl znám z médií už z dřívějšíka. Nyní s překvapením zjišťujeme, že daná parcela je zaplombována. Rychle pátráme v otevřených zdrojích, abychom se dozvěděli, proč k tomu došlo a na čí popud. Záhy se ukazuje, že nejde jen o krok běžný například při převodu nemovitosti, ale že pozemek před pár dny zablokoval speciální policejní Útvar pro odhalování organizovaného zločinu. Je tedy zřejmé, že jsme narazili na něco zásadního a že jsme svědky nové policejní akce, o které se dosud nevědělo. Pouštíme se tedy rychle do pátrání a snažíme se zjistit maximum možných informací.

Pátrání v katastru

Začínáme u otevřených zdrojů – v tomto případě jednoznačně na katastru nemovitostí. Zjišťujeme, že nejde pouze o jeden pozemek, ale že detektivové ze speciálního útvaru zasáhli u několika dalších parcel ležících v Praze a okolí o celkové rozloze 37 hektarů. Snažíme se rozklíčovat, kde přesně dané pozemky leží a komu patří. Postupně nám z analýzy vyplývá, že policie zablokovala zhruba třetinu všech pozemků, které na konci roku 2012 získala skupina lidí považovaných za restituenty po velkostatkáři Bečvářovi. Souvislost s danou kauzou je tedy zřejmá.

Na některé zablokované pozemky se vyrazíme podívat osobně a vytváříme fotodokumentaci, část z nich jsou velmi lukrativní parcely. Ale především zjišťujeme, že většina z nich má stejného vlastníka – firmu Bečvářova a.s. či její dceřiné společnosti. Bereme tedy znovu útokem katastr nemovitostí a necháváme si k vybraným pozemkům vydat potřebné smlouvy, abychom odhalili, k jakým transakcím u nich došlo a mezi kým, abychom našli pojitko a směr, kudy se v pátrání vydat dál.

Klíčový dokument

Současně zjišťujeme, že u jednoho z nejlukrativnějších pozemků o rozloze sedmi hektarů ležícím naproti Krčské nemocnici přikročili detektivové k důraznějšímu kroku – k zajištění dané parcely. Díky dalšímu důkladnému pátrání v otevřených zdrojích získáváme klíčový dokument – policejní usnesení, kterým detektivové dané parcely zablokovali. Dozvídáme se z něj klíčové informace, tedy proč detektivové ÚOOZ pozemky zaplombovali. Měli totiž podezření, že zmíněné pozemky jsou výnosem z trestné činnosti. K jejich zajištění přikročili také kvůli obavám, že by se současní vlastníci pokusili zamezit jejich případnému zabavení. Pro přehlednost si vytváříme tabulky s umístěním pozemků, rozlohou, vlastníkem a rozdělujeme si úkoly.

Práce se zdroji

Současně kontaktujeme naše zdroje, se kterými jsme dlouhodobě v kontaktu a u kterých lze předpokládat, že budou mít o dané kauze povědomí. Jako v jiných případech i v tomto platí, že jejich identitu prozradit v žádném případě nemůžeme, protože by je to mohlo ohrozit. Anonymitu nemusíme ani slibovat. Vzhledem k tomu, že se známe dlouho, je jasné, že dohoda o utajení platí stále. Hned na první schůzce je nám potvrzeno, že jsme na správné stopě, zdroj nám ještě osvětluje některé souvislosti a dává nám tip, na co se ještě zaměřit. Podobně probíhá i schůzka s druhým zdrojem. Překvapení z toho, jak jsme se k daným informacím dostali, střídá ochota nám pomoci a nasměrovat nás k důležitým detailům, které nám zatím unikaly. Některé (*vzácné*) zdroje nemají osobní motivaci pro vypouštění informací, ale jsou hnáni vnitřní potřebou dosáhnout toho, aby „zlo“ bylo potrestáno.

V tomto směru jsou dobře informované a důvěryhodné zdroje důležitým parťákem – novinář sice může z otevřených zdrojů získat velké množství podstatných informací, teprve zasvěcený člověk mu ale může pomoci ozřejmit souvislosti, které z žádných

dokumentů vyčíst nelze. Někdy bývá zdroj tajuplný a poskytne novináři jen pár indicií, jindy je ochoten říci jednoznačně, kudy vede možná cesta. V tomto případě jsou oba zmíněné zdroje důvěryhodné, znám je roky, vím, že je na ně spoleh, a znám jejich motivace. A především prvotní informace je od nás samotných, takže máme jistotu, že jsme se nestali součástí něčí strategické hry. Veřejný zájem je v tomto případě také jasný – pokud se restituční pozemky miliardové hodnoty rozdělily protiprávně na základě korupčního jednání, je důležité, aby to veřejnost věděla.

Staří zná mí boha Dia

Tipy našich zdrojů jsou tentokrát zcela jasné a nezávisle na sobě se shodují. Přidáváme k nim ještě výpověď třetího zdroje z jiného prostředí a zjišťujeme, že konstrukce sedí. Vyrážíme tedy rovnou po naznačené stopě a ověřujeme informace. Postupně se dozvídáme, že v kauze jde nejen o podezřelé transakce s restitučními náhradami, ale že důležitou roli v tomto procesu mohla hrát také korupce a klientelismus. Dostáváme se k hypotéze, se kterou pracuje policie – bývalý vlivný podnikatel a lobbista Ivo Rittig mohl díky svým kontaktům na Pozemkový fond zajistit, aby došlo k vydání restituovaných pozemků spřáteleným osobám/firmám. V kauze údajně figurují ještě další vlivní hráči pražského politického zákulisí – Roman Janoušek a Tomáš Hrdlička.³ Kontaktujeme je, Janoušek si odpykává trest ve vězení, jeho advokát komunikovat nechce. Hrdlička je o něco sdílnější a vysvětluje nám své motivace. Scházíme se také s dalšími aktéry, právníky, experty z oboru, abychom získali plastičtější obrázek o daných transakcích. Zároveň kontaktujeme současné vedení Pozemkového úřadu.

Postupně ze získaných informací sestavujeme obraz možných událostí. Podle prověřované verze existuje podezření, že Hrdlička či Janoušek poskytli svým prostředníkům finance ke koupi

3 Článek o možné roli pražských kmotrů v této kauze: *Pražští kmotři v hledáčku policie. Prošetřuje jejich roli v podezřelých restitucích*: <http://www.cninp.cz/?p=1079>

některých zrestituovaných pozemků. Ivo Rittig pak měl profitovat především z kontaktů, které tehdy měl ve vedení Státního pozemkového úřadu (SPÚ). Je dobře známou skutečností, že bývalý ředitel SPÚ Petr Štoviček musel ze své funkce odejít poté, co se na veřejnosti objevila fotografie, na které předává Ivo Rittigovi jako narozeninový dar obraz, jež kontroverzního podnikatele zobrazuje jako řeckého boha Dia.

Prodeje pod cenou a daňové ráje

Z analýzy, kterou jsme průběžně vytvořili, vyplynulo, že restituenti, kterým Rittigem ovládaný SPÚ vyšel nějakým způsobem při vydávání parcel vstříc, pak své nové pozemky víceméně obratem a hluboko pod cenou přeprodali firmám s nejasnými majiteli. Touto cestou se mohli dostat k lukrativním pozemkům v hodnotě stovek milionů.

Případ nabývá obrovských rozměrů a větví se čím dál víc. Už je jasné, že jej nebude možné obsáhnout pouze v jednom článku. Sestavujeme plán, jak téma zpracovat a jak jej čtenářům dávkovat. Je jasné, že první vydáme článek s prostou, leč zásadní informací, že policie zablokovala pozemky z velké restituční kauzy. Poté začneme vydávat články s podrobnějšími údaji. Mezitím ještě s libereckými kolegy z Krajského protikorupčního pracoviště prověřujeme libereckou stopu případu a dostáváme se k informacím, že z pochybných restitučních transakcí mohli profitovat také lidé kolem vedení liberecké stavební firmy Syner.⁴

Případ je tak zajímavý, že jej neopouštíme a věnujeme se mu paralelně s jinými kauzami dál. Pustili jsme se totiž do zkoumání parcel, které patří stejně jako ty zablokované do portfolia restitucí po statkáři Bečvářovi, ale které nebyly policií zaplombovány. A vychází nám z toho zajímavá informace: detektivové je nemohli zajistit, protože parcely už přešly na nové majitele,

4 Článek o liberecké větvi případu *Pozemky za miliardy z podezřelých restitucí. Stopy vedou k lidem okolo Syneru*: <http://www.eninp.cz/?p=241>

příčemž při pohledu do smluv zjišťujeme, že všechny sledované pozemky (krom jednoho) jejich údajní restituenti prodali hluboce pod cenou prakticky obratem poté, co je od Pozemkového fondu získali. Často se jich zbavili ještě v týž den, kdy je získali. Tři ze sledovaných parcel dokonce přešly do společností vlastněných totožnou firmou sídlící v daňovém ráji na Kypru. Kdo je jejím majitelem zjistit nelze, firmy v Česku ale podle informací CNI zastupují lidé s vazbami na bývalého šéfa Pozemkového fondu Petra Šťovíčka, za jehož vedení k podezřelému vydání restitucí došlo.⁵

Prověřovanou verzí tak je, že pozemky z podezřelých restitucí mohly být cíleně získány a drženy pro skrytou skupinu vlastníků, přičemž onu skupinu mohli údajně tvořit již zmiňovaní pražští lobbisté označovaní za kmotry Tomáš Hrdlička, Roman Janoušek a Ivo Rittig. Případ není dosud uzavřen.

5 Článek o podezřelých transakcích do daňového ráje: **Další restituční skandál? Pozemky z podezřelých transakcí končí v daňovém ráji:** <http://www.eninp.cz/?p=1088>

Korupční kauza bývalého europoslance Roberta Duška

Centrum Nezávislé Investigace – CNI

Autor

Eliška Hradilková Bártová
zakladatelka a bývalá šéfredaktorka CNI,
nyní reportérka HlídacíPes.org

Přehled článků

poprvé zveřejněno na webu CNI 10. 6. 2015
celkem bylo k případu na webu CNI vydáno 9 článků⁶
a 1 případová studie⁷

v návaznosti na zveřejnění informací na webu CNI
rezignoval Robert Dušek na post ve vedení ČSSD
a následně byl zbaven členství ve straně⁸

6 Seznam všech článků ke kauze Robert Dušek zveřejněných na CNI: <http://www.cninp.cz/?s=du%C5%A1ek>

7 Případová studie ke kauze Roberta Duška: <http://www.cninp.cz/wp-content/uploads/2015/06/CNI-Vzestup-a-p%C3%A1d-politick%C3%A9ho-podnikatele.pdf>

8 Informace o rezignaci Roberta Duška na CNI: <http://www.cninp.cz/?p=704>

Ověřování z více zdrojů

Na počátku této kauzy stála informace od našeho zdroje získaná prostřednictvím kolegy z libereckého Krajského protikorupčního pracoviště. Dostáváme echo, že detektivové z Útvaru pro odhalování korupce a finanční kriminality (ÚOKFK) obvinili nejspíše z korupce bývalého poslance a europoslance Roberta Duška, jenž byl v dané době členem vrcholných orgánů ČSSD. Zdroj je sice důvěryhodný, přesto ctíme pravidlo mít získané informace ověřené ze dvou zdrojů. Ostatně od informátora máme pouze základní sdělení, že byl obviněn, detaily nevíme. Vzhledem k tomu, že jde o vysoce postaveného politika, tušíme, že může být vypuštění této zprávy výbušné. Pokoušíme se tedy nejdříve získat informace oficiální cestou přímo z ÚOKFK, ovšem tiskový mluvčí Jaroslav Ibehej jako ve většině rozpracovaných případů odmítá naše zjištění potvrdit. Zkoušíme to tedy jinudy a snažíme se zjistit, který státní zástupce má případ na starosti. To se daří, a následně jej i úspěšně kontaktujeme. Státní zástupce Radim Kadlček naší informaci o obvinění Duška naštěstí potvrzuje a dodává pár potřebných detailů. Ještě před zveřejněním ale chceme dát prostor obviněnému Duškovi. Ten se však k případu odmítl vyjádřit a telefonický hovor ukončil.

Další obvinění a první výstup

Prostřednictvím dalšího zdroje se dozvídáme i další dvě jména obviněných společně s Duškem, jde o libereckého podnikatele Jana Imlaufa a bývalého radního v Liberci Martina Seppa. Ten je sdílnější a policejní stíhání potvrzuje. Jak Sepp, tak Dušek mají stranické legitimace ČSSD, proto kontaktujeme také regionální vedení strany. Ptáme se, jak budou danou situaci, kdy jejich dva členové čelí policejnímu stíhání, řešit. Dozvídáme se, že pro stranické kolegy je informace o obvinění nová a že se jí tudíž ani nezabývali. Mezitím už kolegové z libereckého KPKP připravili profily obviněného Duška a Seppa a zároveň chystají do grafické podoby koláž fotek dvou hlavní aktérů kauzy. Informace jsou

připraveny k vypuštění – základní zjištění je ověřeno (dokonce ze tří zdrojů), hlavní aktéři dostali prostor k vyjádření, stejně tak bylo umožněno reagovat straně, jíž jsou členy.

Z posbíraných informací tedy připravujeme článek k vydání a publikujeme jej 10. června na webu CNI. Záhy na to přejímá naše zjištění ČTK, Česká televize, téměř všechny webové kanály hlavních zpravodajských deníků a řada zpravodajských webů.

Vyvracíme spekulace a nepřesnosti

Tím ale naše práce na případu zdaleka nekončí, naopak. V kauze zůstává řada nezodpovězených otázek, na které hledáme dál odpovědi. Po zveřejnění prvního článku nebylo například jasné, kdo je ještě společně se třemi výše uvedenými jmény obviněn a čeho přesně se obvinění týkají. Během dne se nám daří potvrdit informaci, že údajné korupce se obviněný Dušek a spol. měli dopustit v souvislosti s projektem dotovaným z evropských peněz na výstavbu lázeňského komplexu Dům Pohoda v Chrastavě. Konkrétně mělo jít o neoprávněné čerpání dotací na tento projekt. Původně bylo obviněno sedm lidí, na počátku června ale policie rozšířila obvinění na další lidi – již zmíněného bývalého europoslance Duška, bývalého libereckého radního Milana Suppa a libereckého podnikatele Jana Imlaufa. Vzhledem k tomu, že se v ostatních médiích zatím objevila řada nepřesností a spekulací, z čeho je R. Dušek vlastně viněn, vydáváme ještě týž den další článek, ve kterém důvod obvinění upřesňujeme.⁹ Dům pohody, o který v případě jde, je projekt relaxačního komplexu s termálními lázněmi v Chrastavě u Liberce. Původně byla cena odhadována na 230 milionů korun, Evropská unie na něj přispěla 121 milionů. Prostředky z Evropské unie byly na projekt poskytnuty prostřednictvím ROP Severovýchod v době, kdy zde měla zastoupení ČSSD Libereckého kraje. Tu tehdy vedl nyní

9 Druhý článek na CNI zpřesňující informace o případu:
<http://www.eninp.cz/?p=681>

obviněný Robert Dušek. Členem Regionální rady ROP Severovýchod byl i další obviněný Martin Sepp.

Duškova rezignace

Další nově získané detailní informace jsou ověřeny a vypuštěny. Kauza dostává ještě během téhož dne rychlý spád – Robert Dušek zaslal hned týž den odpoledne dopis předsedovi strany, premiérovi Bohuslavu Sobotkovi, ve kterém rezignuje na svoji funkci ve výkonném výboru a předsednictvu ČSSD. Dušek v něm uvedl, že krok opustit předsednictvo ČSSD činí pouze v zájmu sociální demokracie. „Pevně věřím, že se v dalším prokáže, že jsem se ničeho protiprávního nedopustil,“ uvedl Robert Dušek na stranickém webu. O jeho rezignaci sepisujeme v rychlosti krátký informační článek.¹⁰ Opět se tato informace rychle šíří po ostatních zpravodajských webech.

Postupně se z dotazování a kontaktování dalších zdrojů dozvídáme, že u Roberta Duška i Martina Seppa proběhla domovní prohlídka, při které byly zabaveny důležité důkazy. Současně zjišťujeme výši škody, jakou svým nezákonným jednáním měli způsobit – jde přinejmenším o 200 milionů korun. Z těchto dílčích údajů připravujeme další článek.¹¹

Podezřelé transakce

Naše práce pokračuje – stále zůstává nezodpovězena otázka, kdo další je společně s Robertem Duškem, Seppem a Imlaufem mezi obviněnými. Zjistit jejich jména je náš další cíl. Vyrážíme proto do terénu, do Liberce, kde se snažíme kontaktovat jednotlivé aktéry a možné zdroje informací. Mezitím kolegové shromažďují podklady k podezřelým majetkovým transakcím,

10 Článek o rezignaci Roberta Duška na stranické posty:
<http://www.eninp.cz/?p=704>

11 Článek o dílčích informacích v kauze:
<http://www.eninp.cz/?p=710>

ke kterým v okolí obviněných došlo. Pomocí údajů z Katastru nemovitostí zjišťujeme, že kamarádka Duškovy ženy získala za podezřele výhodných podmínek nemovitosti obviněného podnikatele. Obchod zprostředkoval odsouzený člen ČSSD. Nové informace zveřejňujeme v dalším článku.¹² Tato nová zjištění předáváme také exkluzivně Mladé Frontě Dnes.

Bílí koně

Díky výjezdu na “místo činu” se nám daří zkontaktovat nový zdroj, který nám poskytl důležité informace – jména dalších obviněných v dané kauze. Zdroj je sice pro nás nový, ale ukazuje nám dokument, který jeho slova dokládá. Následně je potvrzuje i sám obviněný. Dozvídáme se tak, že kromě Roberta Duška, libereckého podnikatele Jana Imlaufa a Martina Seppa je stíhán ještě další člen sociální demokracie – již dříve odsouzený v souvislosti se zabitím Filipa Venclíka, předseda místní organizace ČSSD Liberec 12 – Pavlovice Petr Skála. Mezi obviněnými je také kamarádka Duškovy ženy Simona Lepešková, která byla Duškové na svatbě za svědkyni. Lepeškovou policie viní z trestného činu legalizace výnosů z trestné činnosti s trestní sazbou až pěti let odnětí svobody. Současně se dozvídáme, že Dušek je konkrétně obviněn z přijetí úplatku. Podle policie měl úplatek spočívat mimo jiné v tom, že podnikatel Imlauf prodal pod cenou ubytovnu a okolní pozemky v Liberci Skálovi a Lepeškové (potvrdily se tak naše předchozí informace o podezřelých majetkových transakcích). Existuje však podezření, že mohli údajně být pouze bílými koňmi, kteří mají zastřít údajně reálného vlastníka – Roberta Duška. Snažíme se bývalého poslance znovu kontaktovat, aby nám objasnil svoji roli v této kauze, také tentokrát se ale odmítl vyjádřit. Stejně tak nechtěl obvinění komentovat ani stranický kolega Skála, nicméně skutečnost, že je mezi

12 Článek o podezřelých majetkových transakcích obviněných:
<http://www.eninp.cz/?p=758>

obviněnými, CNI potvrdil. Další z obviněných Jan Imlauf tuto informaci taktéž potvrdil a pokusil se objasnit jednu z podezřelých transakcí s nemovitostmi. Zároveň ale uvedl, že se cítí nevinný. „Nevěděl jsem, že to kupují pro Duška, žádný úplatek jsem mu nedal,” uvedl pro CNI.

Při pátrání v blízkém okolí obviněného Duška pomocí Katastru nemovitostí zároveň zjišťujeme, že jen pár dní poté, co policie Duška obvinila, se pokusil převést svůj nový luxusní dům na okraji Liberce na svoji současnou manželku. V dokumentu uloženém na katastru je Robert Dušek veden jako převodce a jeho žena Barbora jako nabyvatelka. „Jde o smlouvu o rozšíření vlastnictví na společné jmění manželů. Majiteli domu budou nyní oba manželé,” reagoval Dušek v sms zprávě zaslané CNI. Proč však k převodu přistoupil až nyní – čtyři roky po svatbě a jen pár dní poté, co jej policie začala stíhat, neobjasnil. Současně se nám podařilo zjistit, že Dušek vlastní kromě luxusní vily další dvě nemovitosti. V Jizerských horách koupil jen pár metrů od rozhledny Bramberk zkrachovalou rekreační chatu „Krásný“ a opodál stojící objekt „Myslivecká chata“. Ze všech nemovitostí Roberta Duška pořizujeme fotodokumentaci. Následně všechny výše uvedené nové informace souhrnně opět publikujeme na CNI v samostatném článku.¹³

Vzhledem k množství získaných informací celou kauzu následně zpracováváme do komplexní případové studie.¹⁴

13 Článek s novými informacemi o obviněných, konkrétních důvodech obvinění a majetku Duška:
<http://www.eninp.cz/?p=782>

14 Případová studie ke kauze Dušek:
<http://www.eninp.cz/wp-content/uploads/2015/06/CNI-Vzestup-a-p%C3%A1d-politick%C3%A9ho-podnikatele.pdf>

Pečlivý korupčník

Ale ani tímto pro nás případ nekončí, sledujeme jej dál. Díky tomu se k nám dostává od našeho nového zdroje z regionu informace, že Robert Dušek si údajně vedl sešit, ve kterém si psal výše úplatků a částky ke konkrétním projektům. Pokoušíme se získat bližší informace o tomto “korupčním deníku” z jiných zdrojů, které jsou o případu informovány, ale nedaří se nám to. Lidé, kteří jeho obsah znají, o něm nechtějí mluvit. Informaci se nám nedaří ověřit, rozhodujeme se proto ji nepublikovat. O pár měsíců později se částečné informace dostávají ke kolegům z Mladé Fronty Dnes, kteří uvedli konkrétní příklad několika zápisů ve zmíněném deníku, jež se vztahovaly ke konkrétním zakázkám a částkám, o něž se mají navýšit. Potvrdily se tak naše informace, které jsme tehdy s ohledem na nemožnost je ověřit nemohli publikovat.

Mrtvé duše

Postupně má kauza pro Roberta Duška další politické následky. V lednu 2016 mu krajský výbor ČSSD pozastavil členství ve straně. Na počátku února se pak CNI společně s libereckým KPKP podařilo zjistit, že díky nařízené přeregistraci v okresní organizaci ČSSD v Liberci vyšlo najevo, že ve straně je pravděpodobně až 70 % členů zapsáno v systému tzv. „mrtvých duší“. Bezprecedentní čísla ukazují na možný propracovaný korupční systém zajišťující neomezenou kontrolu nad stranickými orgány. V jejich čele donedávna stál právě obviněný Robert Dušek.¹⁵ Pod tíhou nových informací se nakonec Robert Dušek rozhodl promluvit, tedy alespoň vydal k obviněním tiskové prohlášení, ve kterém popírá jak manipulaci se členstvím ČSSD, tak například existenci “korupčního deníku”.

15 Mrtvé duše v liberecké ČSSD: <http://www.cninp.cz/?p=1907>

Policie do doby zpracování tohoto tématu případ neuzavřela. Podle nejnovějších informací HlídacíPes.org by ale vyšetřování této kauzy, kterou má policie popsána už na více než 20 šanonech, mělo být uzavřeno do poloviny roku 2016.

Kauza Peltova

politického zájezdu

do Amsterdamu

Centrum Nezávislé Investigace – CNI

Autor

Eliška Hradilková Bártová
zakladatelka a bývalá šéfredaktorka CNI,
nyní reportérka HlídacíPes.org

Přehled článků

zveřejněno 24. 8. 2015 na webu CNI¹⁶
celkem bylo k případu vydáno šest článků a rozhovorů

Kauzy mimo jiné převzaly: iDnes.cz,
HlídacíPes.org, Aktualne.cz, Lidovky.cz,
Echo24.cz, Denik.cz, Rozhlas.cz. Součástí zveřejněné
kauzy byly i autentické fotografie politiků z letiště
a audio nahrávka rozhovoru s klíčovým politikem¹⁷.

16 První článek o výjezdu politiků s fotbalovým bossem
Miroslavem Peltou do Amsterdamu:
<http://www.cninp.cz/?p=1132>

17 Audio rozhovor s náměstkem hejtmána Markem
Pieterem: [http://video.aktualne.cz/audio-
namestek-pieter-o-ceste-do-amsterdamu-s-bossem-
peltou/r~4e9bd8fe4cce11e5974b0025900fea04/
r~0d8e91164cc511e5bd0a002590604f2e/](http://video.aktualne.cz/audio-namestek-pieter-o-ceste-do-amsterdamu-s-bossem-peltou/r~4e9bd8fe4cce11e5974b0025900fea04/r~0d8e91164cc511e5bd0a002590604f2e/)

Spolupráce s protikorupčním pracovištěm

Běžný pracovní den dávno skončil. Je hluboká noc, zvoní telefon. Kolega z Liberce nám vzrušeným hlasem volá: „Mám hlášku, že kolem půlnoci by měl na letišti přistát Pelta s nějakými politiky. Prý jim zaplatil dvoudenní výlet na zápas do Amsterdamu.“ Krajské protikorupční pracoviště (KPKP), ze kterého nám volá, známe delší dobu, jde o nevládní organizaci založenou v roce 2014 s cílem odkrývat a poukazovat na korupční jednání na lokální úrovni v Libereckém regionu. Poté, co vzniklo Centrum nezávislé investigace, stal se jejich vedoucí Jaroslav Tauchman jedním z našich přispěvatelů, pravidelně jsme se začali scházet na poradách a úzce spolupracovat. Kauzy přesahující regionální rozměr jsme se proto rozhodli řešit společnými silami. Proto, když nám liberecký kolega zavolal s tipem na Peltu v letadle, v podstatě jsme neváhali a rozhodli se případu ujmout.

Motivace informátora

Původní informaci dodal libereckým kolegům zdroj sedící přímo v letadle s fotbalovým bossem, šéfem Fotbalové asociace ČR Miroslavem Peltou. Vzhledem k tomu, že informátor působí v Libereckém regionu dlouhodobě, znal aktivity KPKP a proto se obrátil právě na ně. Samozřejmě podmínkou bylo zachování jeho anonymity. Kdyby vyšlo najevo, že to byl právě on, kdo tuto citlivou informaci pustil novinářům, veškeré jeho podnikatelské aktivity spojené s lidmi okolo Peltou by jistě okamžitě skončily a dostal by se do problémů. Identita zdroje se proto obecně ve většině případů nezveřejňuje – často jde o člověka, který je v případě zainteresován nebo jinak spojen s klíčovou postavou a vyvedení z anonymity by jej mohlo poškodit (např. by mohl přijít o práci či se obávat útoku na svoji osobu). To platilo i v tomto případě. Není důvod identitu zdroje odhalit. Pro nás a veřejnost je důležitá informace, kterou přinesl.

Klíčový problém, který využívání utajených zdrojů přináší, jako je detekování motivace informátora, v tomhle případě odpadá.

Náš insider sice určitě má vlastní motiv, proč nám dal echo a proč chce, aby informace vyšla najevo, ale lze ji velmi snadno ověřit a je zde zcela jasný veřejný zájem. Tedy dva klíčové faktory. Pokud fotbalový klub významného podnikatele a funkcionáře Miroslava Pelty, jenž za sebou stále táhne pachůl z korupční kauzy placených zápasů (tzv. „cinklé jaro“) platí letecký zájezd politikům, kteří rozhodují o dotacích pro jeho fotbalový klub, je to jasná forma korupce. Veřejnost má o ní vědět bez ohledu na původní motivaci informátora.

Kdo je na fotkách

Vyrážíme tedy s foťákem na letiště. Kolem půlnoci jsme na místě. Letadlo má skoro dvě hodiny zpoždění, důležitost jeho osazenstva předznamenávají bodyguardi postávající v téměř prázdné hale. Z prostoru pro odbavení konečně vystupují známé postavy, Peltu nelze přehlédnout, řadu lidí nepoznáváme, foťákem schovaným pod bundou se snažíme zachytit co nejvíce pasažérů speciálního letu. Detekovat je budeme moci později. Na první pohled už víme, že informace od zdroje byla pravdivá: v letadle seděl skutečně Miroslav Pelta, cestovní agentura nám ještě na letišti potvrzuje, že nešlo o běžný charter, nýbrž o soukromě zaplacený. S Peltou poznáváme na fotkách i první politické tváře – náměstka libereckého hejtmana Miroslava Pietera, radní Lenku Kadlecovou. Všechny fotky následně posíláme důvěryhodným lidem, kteří znají tamní komunální politiky lépe než my z Prahy. Během následujícího dne se nám postupně daří za pomoci regionálních zdrojů identifikovat neznámé tváře. Celkem se nám podařilo na fotkách zachytit devět politiků z Libereckého kraje.¹⁸ Jsme spokojení, přemýšlíme, jak načasovat vydání našeho zjištění, snažíme se prostřednictvím dalších zdrojů z regionu zjistit, zda může stejnou informací disponovat

18 Seznam politiků, kteří podle zjištění CNI byli s Miroslavem Peltou na zájezdu v Amsterdamu:
<http://www.eninp.cz/?p=1256>

někdo jiný. Nemůže, článek tedy vydáme až v pondělí. U takových typů zjištění není radno dlouho otálet, tak třaskavá informace si často najde cestu ven sama a naše práce by přišla vniveč. Máme tak pouhý jeden pracovní den na konfrontace klíčových politiků, kteří se zájezdu zúčastnili a ke kterým máme jednoznačný důkaz v podobě fotografie. S tím přichází klíčová fáze: ověřit, zda jim cestu skutečně zaplatil Pelta a jeho fotbalový klub.

Kdo platil cestu

V redakci si mezi sebou rozdělujeme, kdo které politiky obvolá. Je potřeba to zkoordinovat, aby se nemohli mezi sebou vzájemně varovat a připravit se na otázky. S použitím diktafonu je postupně obvoláváme. Nahrávací štěnice je pro takový typ konfrontace nezbytná – umožňuje přesně zachytit tvrzení daného člověka a ten se tak nemůže později vymlouvat, že řekl něco jiného. Důležitost nahrávání v investigativní práci se potvrdila i tentokrát. Díky použití diktafonu máme zachyceno, jak náměstek libereckého hejtmána Marek Pieter při prvním kontaktu potvrzuje, že mu zájezd do Amsterdamu platil právě Peltův fotbalový klub.¹⁹ Jen o pár hodin později, poté, co jsme se obrátili s dotazy na jeho nadřízeného hejtmána kraje Martina Půtu (STAN), náměstek Pieter najednou obrátil a tvrdil, že si samozřejmě vše platil sám.²⁰ Chtěli jsme tedy vidět výpis z účtu, na kterém by bylo jasně patrné, zda, kdy a kolik skutečně zaplatil za onen zájezd. Na to náměstek reagoval s tím, že platil hotově. Stejně tak reagovali i další dva jeho kolegové, následně zveřejnili pokladní doklady o zaplacení (na jednom například zcela chyběl podpis), které ale neumožňují ověřit si, zda platba skutečně proběhla. Konzultujeme tato zjištění s ředitelem Nadačního fondu proti

19 Celý rozhovor s náměstkem Markem Pieterem:

<http://www.eninp.cz/?p=1201>

20 Glosa o náhlém názorovém veletoci náměstka Pietera:

<http://www.eninp.cz/?p=1189>

korupci Petrem Soukenkou. Více možností, jak zjistit, kdo zájezd skutečně platil, nelze. Pokračujeme tedy dál v obvolávání účastníků zájezdu. Naše zarputilost se nám vyplácí, podařilo se nám totiž získat výpovědi dvou dalších politiků, kteří jednoznačně potvrzují, že jim jak letenky, tak ubytování hradil Peltův fotbalový klub. Tuto informaci dokonce potvrdil bývalý poslanec ODS Vít Němeček²¹. Sám Pelta ale navzdory tomu dál tvrdil, že si politici vše platili sami. Jeho fotbalový klub na dotazy nereagoval. Jinou možnost ověření v tak krátkém čase nemáme.

Kolik půjde na sport

Během víkendu ještě prověřujeme souvislosti. S překvapením zjišťujeme, že kontroverzní fotbalový funkcionář Pelta pozval liberecké politiky na výlet pouhé dva týdny poté, co společně s dalšími libereckými podnikateli Petrem Syrovátkou a Ludvíkem Karlem apeloval na Liberecký kraj, aby uvolnil více peněz na podporu sportu. Ba co víc, na ruzyňské letiště dosedli liberečtí politici s Peltou pouhé čtyři dny před hlasováním libereckého zastupitelstva o navýšení dotací pro sport o 20 milionů korun, ze kterého bude čerpat mimo jiné také Peltův fotbalový klub FK Jablonec. Toto navýšení navíc navrhl jeden z účastníků Peltova zájezdu do Amsterdamu – náměstek Pieter. Tyto informace ještě umocňují korupční motiv akce, kterou se nám podařilo odhalit.

Blíží se konec víkendu, sepisujeme článek, kontrolujeme důsledně fakta a použité citace. V pondělí článek vychází. Text, který jsme na základě prvotní informace zdroje a následného prověřování a konfrontací sepsali, měl velký ohlas mezi čtenáři, politiky i na fotbalové scéně. Hejtman Půta na základě našeho odhalení vydal prohlášení, ve kterém výjezd politiků s Peltou označil za „nevhodný“. Ke kauze se vyjádřil také poslanec Jan Farský²².

21 Článek o politicích, kteří otevřeně přiznávají, že jim zájezd zaplatil Peltův fotbalový klub: <http://www.cninp.cz/?p=1295>

22 Rozhovor s poslancem Janem Farským na téma Peltova

Informace převzaly také všechna tradiční média. Samotný článek zaznamenal velký ohlas i mezi čtenáři, dlouho byl nejčtenějším na našem webu CNI, stejně tak mu dlouho patřilo nejvíce „lajků“ a sídlení na sociálních sítích.

Případ dále sledujeme, v následujících měsících totiž politici, které Pelta vyvezl do Amsterdamu, budou rozhodovat o tom, kolik peněz z veřejné kasy přidělí právě Peltovu fotbalovému klubu. Pomyslný korupční kruh se tak uzavře.

Kauza Čadek

– příběh s otazníkem

HlídacíPes.org

Autor

Robert Malecký
reportér HlídacíPes.org

Oznamovatel?

Příběh podnikatele Lukáše Čadka hýbal v létě 2015 domácí politikou. Sešlo se kvůli němu předsednictvo Bezpečnostní rady státu. Kvůli jeho obvinění, že byl vyzván, aby zaplatil tři miliony pro ČSSD a ministra vnitra Milana Chovance, létala ostrá vyjádření mezi členy vlády za ČSSD a hnutí ANO 2011.

Čadek byl nakonec sám obviněn z nepřímého úplatkářství.

V této rovině příběh zatím konec nemá – státní zástupce neshledal podmínky umožňující vést zkrácené řízení (Čadek odmítl přiznat vinu) a vrátil věc policii. Je zde ale i rovina druhá – je možné na Lukáše Čadka pohlížet jako na whistleblowera?

Otazník je na místě. Redakce HlídacíPes.org získala svědectví ředitele Nadačního fondu proti korupci Petra Soukenky, který v rámci projektu na podporu whistleblowerů s Lukášem Čadkem spolupracoval. Je to svědectví, které nechává otázku minimálně otevřenou. Zároveň nabízí pohled na účinné metody, jak v prvotní fázi po oznámení korupce oznamovatele prověřovat a na co si při tom dát pozor.

Fakta. Co prošlo médií?

12. srpna 2015

Server Neolivní.cz informoval, že policie vyšetřuje korupční případ, v němž má jít o zakázku České pošty. Úplatek údajně žádal člen středočeské ČSSD Kamil Choc po podnikateli Lukáši Čadkovi, který vede s Českou poštou spor kvůli ukončené spolupráci. Choc údajně Čadkovi nabídl, že spor vyřeší výměnou za tři miliony korun, dva miliony měly údajně jít ČSSD, další přímo ministru vnitra Milanu Chovancovi. V polovině června podal ministr Chovanec trestní oznámení.

O samotném obchodním sporu Čadka s Českou poštou už dříve informovaly *Hospodářské noviny*, Lukáš Čadek byl **12. června** také hostem interview na internetové televizi DVTV. Řekl, že Česká pošta je politická trafika, jsou v ní politické vlivy. Firmu

kvůli zmařenému obchodu s odměnami do spotřebitelské soutěže žaluje o 27 milionů korun.

13. srpna 2015

Poprvé se v kauze objevuje Nadační fond proti korupci. Podal trestní oznámení kvůli podezření z úplatkářství při řešení sporu podnikatele Čadka s Českou poštou. Čadek v tuto chvíli z pohledu fondu vystupuje v roli oznamovatele korupce.

16. srpna 2015

Ministr Chovanec požádal premiéra Bohuslava Sobotku o svolání předsednictva Bezpečnostní rady státu. „Důvodem je ohrožení ekonomických zájmů státního podniku Česká pošta a rovněž s tím související pokus destabilizovat pomocí zpravodajsko-bezpečnostních prostředků situaci v resortu ministerstva vnitra,“ zdůvodnil Chovanec svou žádost. Předsednictvo BRS o případu jednalo **20. srpna**.

27. srpna 2015

Útvar pro odhalování organizovaného zločinu zahájil zkrácené přípravné řízení proti Chocovi a Čadkovi, podezírá je z nepřímého úplatkářství.

Angažmá ÚOOZ v případě je nestandardní, což uznává i policejní prezidium, upozornil **28. srpna** HlídacíPes.org. „Co se týká použití zkráceného přípravného řízení v kauze úplatků, šlo o ojedinelý, avšak zcela legitimní prostředek,“ dodala Macalíková. Podle ní je logické, že když už ÚOOZ kauzu načal, též ji dokončil. (<http://hlidacipes.org/kauza-ceska-posta-z-vazneho-ohrozeni-demokracie-banalni-krimistorka/>)

V polovině září

začalo být zřejmé, že plán na rychlé odsouzení ve zkráceném řízení se státnímu zástupci hroustí. Nedošlo ke sjednání dohody

o vině a trestu, což je jedna z podmínek, se kterou je třeba předstoupit před soud. (<http://hlidacipes.org/kauza-ceska-posta-zkracene-rizeni-se-protahuje-statni-zastupce-chce-cas-navic/>) Případ byl vrácen policii k řádnému vyšetřování a **dosud není skončen**. „Věc byla rozhodnutím soudu vrácena do přípravného řízení, neboť nebyly shledány podmínky pro vedení zkráceného řízení, a proto bylo policejnímu orgánu nařízeno konat vyšetřování (viz § 314c odst. 6 trestního řádu), uvedl po dalších téměř pěti měsících dozoru státní zástupce Vrchního státního zastupitelství v Praze Zdeněk Matula.

(časová osa byla zpracována s využitím informací ČTK

<http://www.financninoviny.cz/zpravy/policie-zahajila-rizeni-s-dvema-lidmi-v-kauze-ceske-posty/1251838>)

Pohledem protikorupčního fondu

Ředitel NFPK Petr Soukenka se ve svém vyprávění vrací na přelom července a srpna, kdy jeho kolega z fondu zhlédl na internetu Čadkovo vystoupení v DVTV. „Vzhledem k tomu, že se pan Čadek vyjadřoval ke státnímu podniku Česká pošta, rozhodl se, že ho bude kontaktovat. Důvodem byl fakt, že Česká pošta je velmi významný státní podnik s vysokým objemem veřejných zakázek a je v dlouhodobém zájmu NFPK.“

Nejprve se s Lukášem Čadkem sešel Soukenkův kolega, Čadek mu popsal svůj příběh včetně dění kolem údajné korupční nabídky. Dne 6. srpna se pak s podnikatelem sešel i Petr Soukenka a požádal ho kromě zopakování příběhu také o to, aby svá tvrzení doložil důkazy. „Po této schůzce také proběhlo interní posouzení, zda vůbec můžeme panu Čadkovi pomoci, resp. zda můžeme tento případ dále zpracovávat,“ říká Soukenka. V prvotní fázi se posuzuje soulad se zakládající listinou a statutem fondu. Čadek požadované informace předával postupně. Po několika dnech ovšem zástupci NFPK došli k závěru, že skutečně existuje důvodné podezření ze spáchání několika trestných činů,

a rozhodli se neprodleně podat trestní oznámení. K tomu došlo 13. srpna.

Stále se ale souběžně probíhalo vyhodnocování jednání a postojů podnikatele Čadka. „Nutno dodat, že vše probíhalo ve velmi dynamickém tempu. Moje první schůzka s panem Čadkem proběhla dne 6. srpna, první informace o možném korupčním jednání se objevila v médiích 12. srpna a téměř okamžitě pan Čadek začal vystupovat v médiích.“ V této fázi vyprávění je zřejmé, že lidem z protikorupčního fondu se Čadkovo vystupování v médiích příliš nezamlouvalo. A také již v této chvíli měli určité podezření na nesrovnalosti.

„Vzhledem k časové tísní a s vědomím toho, že existují určité nejasnosti, jsme se rozhodli panu Čadkovi pomoci tím, že jsme mu poskytli možnost konzultací a také nadační příspěvek ve výši 40 tisíc Kč. Nadační příspěvek byl účelově vázán výhradně na úhradu právních služeb, které byly spojeny s jeho právním zastoupením, neboť byl zadržen policií a následně sám obviněn. Také jsme mu zajistili právníka. Samozřejmě jsme již na začátku celé kauzy poučili pana Čadka, že on sám se mohl dopustit nezákonného jednání (např. neoznámením trestného činu), a že by se měl zdržet mediálních výstupů, neboť by se mohl vystavit trestnímu stíhání (např. křivé obvinění) nebo civilní žalobě (např. zásah do osobnostních práv),“ vysvětluje Soukenka.

Úkryt v Bibione

Jak už bylo řečeno, příběh má dvě roviny – trestněprávní, jejíž posouzení teď bude na orgánech činných v trestním řízení a soudu, a samotné jednání Lukáše Čadka. „Kauza možných korupčních trestných činů pro nás skončila podáním trestního oznámení, resp. zahájením úkonů trestního řízení ze strany policie, a další naše aktivity tímto směrem by mohly mít negativní dopad na průběh vyšetřování,“ říká Soukenka.

Zároveň ale přiznává, že se pohled na jednání a osobu podnikatele Čadka průběžně měnil v závislosti na informacích, které

se pracovníkům fondu podařilo k jeho osobě získat. A to jak z otevřených zdrojů – zde Soukenka uvádí například Centrální evidenci exekucí, tak z rozhovorů s lidmi, kteří pana Čadka znají, nebo přímo od něho.

Za některé věci si mohl Čadek sám. Například vznesl požadavek na zajištění bezpečného úkrytu v zahraničí, neboť se bojí o svůj život – což byl požadavek, který NFPK shledal jako legitimní.

„Sám si prý předběžně vybral Bibione! Takový požadavek jsem považoval mírně řečeno za nestandardní,“ říká Soukenka.

Problematické bylo i Čadkovo vyjadřování v médiích. „Přislíbil, že se zdrží vyjadřování pro média, ve vlastním zájmu, ale i v zájmu vyšetřování. Tento slib ale téměř okamžitě porušil,“ říká ředitel fondu s tím, že jednání Lukáše Čadka bylo nebo je velmi silně ovlivněno jeho nepříznivou životní situací, vysokými dluhy a pravděpodobně i rezignací na jakékoliv systémové kroky, které by situaci zvrátily. Závěr fondu zněl: Míra jeho důvěryhodnosti a spolehlivosti se v průběhu vzájemné komunikace významně snížila.

Jak poznat pravdu? Těžko.

Fond disponuje lidmi a metodikou, která je propracovaná a při dodržení stanovených standardů má vysokou šanci odhalit nesrovnalosti při prověřování oznamovatele. To je možná nejdůležitější poznatek z kauzy údajné korupce kolem České pošty. Petr Soukenka ostatně říká, že na ověřování a prověřování informací se desítky let nic nemění. Důležité je podle něho hned v počátku získat co nejvíce informací, a to jak z veřejně dostupných zdrojů, tak od fyzických osob a samozřejmě od samotného nositele prvotní informace. Pak tyto informace pečlivě analyzovat a odvodit z nich správné závěry. Konkrétnější být nechce – i kvůli zachování know-how protikorupčního fondu. „Na tomto místě není prostor popisovat metodiku vyhodnocování a ověřování informací, ani metodiku vyhodnocování důvěryhodnosti fyzických osob – zdrojů informací,“ říká s tím, že se hodnotí jak zdroj, tak

samotná informace. Dodává ale několik axiomů, nad kterými je třeba se vždy v takových případech zamyslet.

- 1 Absolutně pravdivý příběh neexistuje, vždy musíme počítat s určitou mírou nepřesnosti nebo neurčitosti.**
- 2 Každý člověk lže a každý člověk udělal v životě něco, co nechce, aby se vědělo.**
- 3 Motivace zdroje je důležitá, nikoliv však zásadní.**
- 4 Úzká specializace automaticky neznámá, že člověk nemůže v dané oblasti „naletět“.**
- 5 Vstřícný, přátelský a „otevřený“ postoj zdroje vyvolává nutně tendenci nekriticky zdroj hodnotit.**
- 5 Nikdy není nic tak, jak to na první pohled vypadá.**
- 6 Stokrát opakovaná lež se stává pravdou.**

Explosia

– explozivní téma

na měsíce práce

HlídacíPes.org

Autor

Robert Břešťan
šéfredaktor HlídacíPes.org

Přehled článků a dalších výstupů

první informace o možné kauze v březnu 2015
první článek 29. června 2015
zatím poslední článek 12. listopadu 2015
celkem článků – 9

Reportáž v Reportérech ČT, kratší reportáž v pořadu Události

Informace převzal Český rozhlas, iDnes.cz,
Pardubický deník, deník.cz, Lidové noviny, Mladá
fronta Dnes, Právo, Česká tisková kancelář.

29. 6. 2015

<http://hlidacipes.org/statni-podnik-explosia-manipuluje-s-informacemi/>

1. 7. 2015

<http://hlidacipes.org/andrej-babis-podnika-tam-kde-jini-podnikat-nemohou-v-zakazanych-pasmech-explosie/>

2. 7. 2015

<http://hlidacipes.org/domy-i-obchody-ohrozene-vybuchem-v-explosii-pardubice-jako-vrbetice-ve-velkem/>

11. 7. 2015

<http://hlidacipes.org/ohrozuji-nasi-bezpecnost-tvrdi-muz-jenz-se-kvuli-explosii-soudi-se-statem/>

13. 7. 2015

<http://hlidacipes.org/explosia-a-synthesia-od-statu-k-babisovi-a-zase-zpet/>

23. 9. 2015

<http://hlidacipes.org/vybuchu-v-municnich-skladech-pribyva-hra-na-bezpecnost-ve-statni-explosii-pokracuje/>

8. 10. 2015

<http://hlidacipes.org/kauza-explosia-aspiruje-na-cenu-nema-barikada-dotcene-urady-se-odpovedi-vyhybaji-nebo-mlci/>

23. 10. 2015

<http://hlidacipes.org/pardubicky-podnikatel-na-statu-vysoudil-155-milionu-ale-odvolal-se-a-zada-vic/>

12. 11. 2015

<http://hlidacipes.org/explosia-ma-problemy-se-skladovanim-vybusnin-kontrola-je-ocenila-pokutou-1500-kc/>

Přehlížení rizik a velké peníze

To, co vypadá jen jako čáry na mapě, má svůj důležitý účel. Zejména jde-li o bezpečnostní pásma vytyčená kolem výrobce výbušnin jako je například známá trhavina Semtex. Takovým výrobcem je společnost Explosia, státní podnik. V době, kdy vláda rozsáhlým nasazením armády řešila problém hrozících nových výbuchů ve skladu munice ve Vrběticích, přišel HlídacíPes.org ve spolupráci s pořadem Reportéři ČT se závažnou informací. V okolí státního podniku, především na území města Pardubice, se dlouhodobě neřeší a přehlížejí rizika ohrožení lidí na životě i jejich majetku. Firma – pravděpodobně vědomě – nesprávně určuje bezpečnostní pásma a to má vliv i na územní plán města Pardubice, na okolní pozemky a na to, co se na nich může (či naopak nesmí) stavět. V konečném důsledku jde nejen o bezpečnost, ale i o velké peníze...

O problému trvajícím nejméně 15 let vědělo dlouho jen několik zasvěcených. Změna přišla až poté, co se na redakci HlídacíPes.org v březnu 2015 obrátil pardubický občan a bývalý podnikatel Josef Bartůšek. Celkově práce na tématu zabrala čtvrt roku. Dlouhé hodiny studia materiálů o stovkách stran, ve spolupráci s kolegou z České televize přibližně dvacítkou různých osobních schůzek, mnohdy opakovaných, několik desítek telefonátů s úřady, mluvčími, znalci, mezi sebou i s Josefem Bartůškem, který na případ upozornil, e-mailová korespondence a urgence odpovídá...

První kontakt

Na našich webových stránkách vyzýváme čtenáře k tomu, aby se zapojili do přípravy našich textů – náměty, inspiracemi, konkrétními případy nepravostí či pochybení úřadů či politiků. Je to svého druhu novinářský folklor, spolupráce se čtenáři / občany je samozřejmě důležitá, faktem ale je že mnoho kauz či textů podobným způsobem nevzniká. Na místě bývá také jistá ostražitosť ve vztahu k takovým oznamovatelům.

První kontakt byl telefonický. Na displeji mobilního telefonu se v březnu 2015 objevilo neznámé číslo. Muž se představil jako Josef Bartůšek a sděloval na první poslech takřka neuvěřitelnou informaci o ohrožení bezpečnosti lidí kolem státního podniku vyrábějícího výbušniny. Příběh působil velmi komplikovaně a bylo jasné, že s takovou zprávou bude nutné ještě hodně pracovat. Ale v první řadě vůbec pochopit, čeho se téma týká, a následně informaci ověřit. Z průběhu telefonátu šlo ale usoudit, že příběh má reálný základ a že má smysl se s Josefem Bartůškem nad tématem potkat.

Zajímavý byl i argument Josefa Bartůška, proč se obrátil právě na nás – všechny „velké“ redakce se tématem odmítly zabývat. Přišlo jim příliš komplikované, časově náročné a pracné... Takové přišlo i nám. Nicméně požádali jsme Josefa Bartůška pro začátek a pro lepší orientaci v problému o shrnutí a zaslání prvních podkladů e-mailem. Ještě tentýž den přišel první balík dokumentů a informací, jimiž jsme se začali „prokousávat“.

Začalo se potvrzovat, že téma vypadá závažně i věrohodně.

Na jisté atraktivitě i pro širší čtenáře kauze dodával fakt, že jde o státní podnik, výrobce známé trhaviny Semtex, který původně patřil exponované podnikatelské a politické osobě Andreje Babiše. Ten i nadále v areálu Explosie vlastní firmu Synthesia, již se z logiky věci problematika bezpečnostních pásem také týká.

O týden později, počátkem dubna, již seděl Josef Bartůšek v redakci HlídacíPes.org. S sebou přivezl další dokumenty nashromádané za roky sporu – dokumenty od báňského úřadu, vyjádření znalců, některé soudní rozsudky, mapy, popisy...

Strana sporu

Věc poté dostala z hlediska žurnalistického přístupu nově i etický rozměr – vyšlo najevo, že Josef Bartůšek je v případě osobně zaangažován. Je v podstatě jednou stranou sporu, vystupuje v pozici poškozeného, který se už dvacet let (!) soudí se státem,

nyní zastoupeným Ministerstvem pro místní rozvoj. Bartůšek však svou angažovanost od počátku přiznával, nesnažil se přesvědčovat o své jediné pravdě, ale spíše o tom, že je „při troše vůle“ poměrně snadné dobrat se objektivní odpovědi na to, jaká je skutečnost, co a kdo problém způsobuje a jak vážné jsou potenciální dopady. Ze strany redakce se Josefu Bartůškovi naopak dostalo informace, že novinářský přístup má a musí být nestranný a že jím podané informace bude nutné potvrzovat, ověřovat, případně i vyvracet.

Narážení na zeď

Josef Bartůšek chápal redakci HlídacíPes.org jako svého druhu poslední instanci, jako někoho, kdo bude ochotný mu naslouchat a případu se novinářsky věnovat. Narážel podle svých slov doposud do zdi – u úřadů, u politiků i u médií. Do jisté míry to připomíná pozici whistleblowera, jemuž nikdo raději nedopřává sluchu a upozorňování na problémy se obrací proti němu. I Josefu Bartůškovi prakticky nikdo nebyl ochoten naslouchat. Samozřejmě z různých důvodů. Úředníci nestáli o to, aby někdo dokazoval nesprávný postup, pro politiky věc zaváněla komplikacemi spojenými se soudem o náhradu škodu, již by měl někdo zaplatit z veřejných rozpočtů (v případě, že by soud vyhověl Josefu Bartůškovi). V případě novinářů – jak již bylo zmíněno – narážel Bartůšek na zeď spíše kvůli tomu, že případ byl prostě komplikovaný a bylo zjevné, že mu bude nutné věnovat značné množství času a navíc s nejistým výsledkem. Takový luxus poctivé novinářské práce si dnes může dovolit málokterá redakce.

Spolupráce s Reportéry ČT

Upřímně řečeno – nemohla by si jej plně dovolit ani malá redakce HlídacíPes.org. Protože případ zněl závažně a důležitě, rozhodli jsme se přizvat ke spolupráci kolegy z pořadu Reportéři ČT. Jak kvůli spolupráci na budoucí medializaci případu, tak kvůli rozdělení práce s ověřováním, kontaktováním zdrojů,

pořizováním rozhovorů a podobně. Nad tématem jsme se v průběhu dubna sešli s kolegou, reportérem Lukášem Landou. Měl zdravý skeptický přístup. Ale poté, co si vyslechl verzi příběhu tak, jak se podle prvotních informací jevila, původní skepse se změnila v živý zájem. Svůj díl na tom měl i fakt, že co možný výbuch v Explosii dokáže, ukazují zkušenosti z několika dřívějších havárií. Zatím poslední exploze s fatálními následky, kdy zemřeli čtyři lidé, připadá na duben 2011. Vedle bezpečnostních otázek se však případ týká – jak již bylo zmíněno – územního plánu města Pardubic i některých menších obcí v okolí rozlehlého areálu Explosie.

A jakkoli není možné zatím takovou věc dokázat, nelze vyloučit, že na počátku snahy změnit bezpečnostní pásma (jejichž výpočet je matematicky poměrně jednoduchý a stanovený jasnou vyhláškou) mohla být i korupce spojená s možností výrazně zhodnotit pozemky, na nichž by se za normálních okolností nemohlo z bezpečnostních důvodů stavět.

Na příští týden jsme proto dohodli první společnou schůzku právě s Josefem Bartůškem – opět v redakci HlídacíPes.org. Setkání se protáhlo zhruba na dvě hodiny. Z Josefa Bartůška se stal za roky sporů svého druhu expert na problematiku skladování výbušnin a určování bezpečnostních pásem a všechny nuance případu nebylo snadné pochopit. Tím spíše, že úkolem novináře je mimo jiné podat zprávu sice bez zkreslení, ale zjednodušeně, pochopitelně pro širší veřejnost.

Klíčový dokument a chybné označení pásem

Bartůšek dal k dispozici své kompletní podklady včetně znaleckých posudků objednaných druhou stranou sporu a mluvící v jeho neprospěch. Na schůzku s sebou ale přinesl nový a jak se později ukázalo klíčový dokument – pravomocné rozhodnutí Státního báňského úřadu potvrzující, že bezpečnostní pásma, tak jak je prezentuje Explosia i tak, jak jsou oficiálně popsána v platném územním plánu města Pardubic a přilehlých

obcí, neodpovídají skutečnosti. Podobný dokument s pozdějším a aktuálnějším datem na báňském úřadu později získal i Lukáš Landa.

Problém lze popsat jednoduše: první bezpečnostní pásmo společnost Explosia označuje jako druhé pásmo, druhé jako třetí a tak dále. Tím se posouvá i hranice toho, kde hrozí v případě výbuchu jaké nebezpečí. Ovšem jen na papíře.

„Z nějakého důvodu je označení pásem takové, že nejnižší první pásmo, kde se můžou nacházet pouze skladovací a výrobní objekty závodu, je označeno v územním plánu jako pásmo druhé,“ potvrdil v průběhu ověřování informací oslovený soudní znalec v oboru výbušnin Jaromír Augusta s tím, že posun je pak u všech dalších pásem.

Náročnost případu

Novinářská práce tak potvrzovala to, co od počátku tvrdil Josef Bartůšek. Schůzek bylo na tomto tématu nespočet – opakovaně s Josefem Bartůškem, s lidmi z pardubického magistrátu, primátorem města, soudními znalci, obyvateli okolních vesnic, se zástupci ministerstva průmyslu a obchodu (pod něj akcionářsky Explosia spadá), zástupci Explosie se přes opakované žádosti odmítli k tématu vyjádřit a tento jejich přístup trvá i nadále. Několikrát jsme kvůli případu a zjištění stavu přímo na místě navštívili i Pardubice, okolí areálu společnosti Explosia i zasedání zastupitelstva města. Fáze ověřování trvala prakticky tři měsíce. Od prvního kontaktu na konci března po zveřejnění televizní reportáže v pořadu Reportéři ČT a první série textů na HlídacíPes.org na konci června.

Počátky sporu

Na místě je stručně popsat počátek sporu a tím i počátek toho, kdy Josef Bartůšek přišel na nesrovnalosti s bezpečnostními pásmo. Na počátku sporu jsou devadesátá léta, kdy Bartůšek v Pardubicích začal podnikat s drogistickým zbožím. Jeho

velkoobchodu Mova se dařilo natolik, že se rozhodl přestěhovat z pronajatých prostor do vlastního. Budovy na základě stavebního povolení postavil a na základě povolení k předčasnému užívání začal používat k podnikání. Po půl roce ale přišlo nepříjemné překvapení: stavební úřad stavbu odmítl zkolaudovat. Obvodní báňský úřad totiž tehdy úřad upozornil na to, že budova se nachází v místě, v němž z bezpečnostních důvodů nesmí stát nic jiného než výrobní a skladovací haly společnosti Synthesia (nyní Explosia) sloužící k výrobě výbušnin. Po roce, kdy musel fungující velkoobchod zavřít, Josefu Bartůškovi ovšem stavební úřad v Pardubicích náhle napsal, že stavba už není v prvním (a pro stavby tedy zakázaném) pásmu, ale ve třetím, kde již podobná stavba stát může. A proto mu stavbu řádně kolauduje. „Vysvětluji si to tak, že stavební úřad města Pardubic pochopil, že způsobil značnou škodu a že se na náhradě bude město muset nějak podílet,“ popsal Josef Bartůšek, který se v té době už rok potácel v dlužích z nesplácených půjček po zlikvidovaném velkoobchodě. Proto také na návrh kolaudace nepřistoupil a začal se zabývat tím, proč ta náhlá změna.

Dopady medializace

Nyní je areál bývalého velkoskladu zcela zarostlý náletovými dřevinami a v rozkladu. Ve sledování tématu nadále pokračujeme. Další texty ke kauze Explosia vyšly v září, v říjnu i listopadu 2015. I díky medializaci případu se o bezpečnostní pásma začalo zajímat zastupitelstvo města Pardubic, báňský úřad poslal do Explosie kontrolu a ukazuje se, že téma má i své další roviny, jež chceme dále rozpracovávat. V září došlo k zajímavému posunu. Josef Bartůšek vyhrál nad státem prvoinstanční soud o náhradu škody (po dvaceti letech...), ale obě strany se odvolaly. Kauza pokračuje.

Případ Rath

Zpravodajský server Lidovky.cz a Lidové noviny

Autor

Radek Kedroň
vedoucí serveru Lidovky

Přehled článků

Série původních zpráv a rozhovorů
od zatčení v květnu 2012 až po odsouzení v létě 2015.

V srpnu 2015 jsem vydal knihu
Operace Rath. Pohled do zákulisí vyšetřování.
Jednotlivá zjištění citovala všechna hlavní česká
médiá.

První stopa – Konstruktiva Branko

Na podzim 2011 se mi ozval můj dlouholetý zdroj Libor Gregor, bývalý policista, který se po odchodu do civilu začal živit jako soukromý detektiv. Vyličil mi, že soutěž na dvousetmilionovou rekonstrukci buštěhradského zámku má podle jeho informací předem jistého vítěze – firmu Konstruktiva Branko.

Chtěl se mnou zkonzultovat, jak má dál postupovat. Přemýšlel, zda má podezření oznámit úřadům. Pražským státním zástupcům ani policistům však nevěřil. V jednu chvíli jsme dokonce dospěli k rozhodnutí, že o připravované tuneláži napíši článek. Nikoho sice nechytí za ruku, ale veřejné peníze zůstanou uchráněny. Možná. Oba jsme věděli, že je to špatná varianta. Proto se nakonec Gregor rozjel na Nejvyšší státní zastupitelství do Brna. Pár dní na to se Gregorovi ozvali policisté, kteří do Prahy přišli z Ústeckého kraje a neměli tak na metropolitní politické kruhy vypěstované vazby. Přesto jsme tehdy nevěřili, že kauza může vyústit až v zatčení Davida Ratha. Zvláště když byl chráněn poslancekou imunitou a na svém úřadě zaměstnával několik bývalých policistů, kteří měli stále dobré kontakty v policejním sboru.

Já jsem mezitím schraňoval dokumenty. Získal jsem například projekt opravy zámku, a to jak jeho zmanipulovanou, tak původní podobu. Sepsal jsem seznam podezřelých. Vše jsem uložil do šuplíku a vytáhl až 14. května 2012, kdy byl David Rath zatčen s krabicí se sedmi miliony korun. Jeden z kolegů mi po zásluhu v legraci řekl: „Kdybys Ratha varoval, mohl jsi být v balíku.“ Když se případ ocitl na titulních stránkách, měli jsme náskok a na serveru Lidovky.cz a v Lidových novinách jsme zveřejňovali původní zprávy ²³.

Díky tomu, že jsem se shodou náhod ocitl na samém začátku případu, jsem mohl takřka okamžitě vyloučit mýty, které kolem

23 <http://www.lidovky.cz/david-rath-cvh-/zpravy-domov.aspx?klic=172066&strana=11>

kauzy v zoufalství vršil David Rath. Třeba tezi, že stíhání si objednal exministr vnitra Jan Kubice a Gregor posloužil pouze jako prodloužená ruka. Totiž: Gregor se s Kubicem – jemně řečeno – nikdy nemuseli, Gregor na něj dokonce svého času podal trestní oznámení. „Kdyby to bylo na politickou objednávku, tak se veřejnost nikdy nedozví, kdo to oznámil,” glosoval to tehdy Gregor. Pár dní po Rathově zatčení se přitom začalo jeho jméno veřejně skloňovat a on se musel čas skrývat. Pořídil jsem s ním tenkrát rozhovor, v němž se velmi ostře ohradil proti tomu, že jeho jméno uniklo z vyšetřovacího spisu ²⁴.

Vše se obrátilo proti němu. Mělo to přímý dopad na jeho rodinu i živnost. Přišel o klienty, kauza dostihla i jeho syna – měl problémy v zaměstnání.

Další tři roky jsem případ sledoval a scházel se se zdroji, snažil se mluvit se všemi aktéry příběhu. Zpovídal jsem úředníky stře- dočeského hejtmanství, stavaře i obchodníky se zdravotnickým materiálem.

Některá svědectví posloužila pouze jako background, z některých vznikla unikátní interview. Projektant Vladislav Procházka, jemuž Rath a spol. říkali Padouch, kupříkladu popsal, jak odmítl podepsat předražený projekt ²⁵. Během tohoto rozhovoru jsem nicméně pochopil, že v téhle partii nejsou jen černé a bílé figury – Procházka podle všeho se skupinou léta spolupracoval a na „zadní“ se postavil až při akci v Buštěhradě.

Vyžádal jsem si přes dvě desítky soudních rozhodnutí z jednotlivých fází případu (některé z nich jsou dostupné on-line v naší digitální knihovně dokumentů ²⁶), s pomocí zákona o svobodném přístupu k informacím jsem doloval dokumenty, které

24 http://www.lidovky.cz/moje-jmeno-ted-zaznit-nemelo-mysli-si-klicovy-muz-kauzy-rath-p5d-/zpravy-domov.aspx?c=A120531_223417_ln_domov_ape

25 http://www.lidovky.cz/chteli-dvanact-procent-promluvil-projektant-ktery-potapi-ratha-a-spol-1mk-/zpravy-domov.aspx?c=A140613_150931_ln_domov_ace

26 <http://www.lidovky.cz/rodinadokumentu.aspx?df=7>

se vztahovaly nejen k samotnému případu, ale pomáhaly pochopit pavučinu vztahů, které v byrokratickém světě Rath uštrikoval. Shromáždil jsem například přehledy jeho služebních cest i další podezřelé kontrakty na středočeském hejtmanství, které unikly policejní pozornosti. Mimo jiné jsme zkoumali, z čeho si Rathova spolupracovnice Johana Novotná pořídila luxusní byt za 12 milionů korun – bez hypotéky ²⁷.

Část policejních dokumentů jsem získal naprosto legální cestou – právě s pomocí infozákona. Vyšetřovatelé totiž například usnesení o zahájení trestního stíhání uložili na katastru nemovitostí, když nechali stíhaným zmrazit majetek.

Odposlechy? Chybí kontext

Především péčí advokátů a poslanců z mandátového výboru, kteří při rozhodování o Rathově imunitě nahlédli do spisu, se začaly v médiích objevovat útržky odposlechnů, kteří policisté při vyšetřování pořídili. Pochopitelně i můj tým se je snažil získávat a postupně je i uveřejňoval. Víc mě ale zajímal příběh – okolnosti, za nichž byla odposlechnutá slova vyřčena. Nakonec jsem měl možnost prostudovat si přepisy odposlechnů, výpovědi svědků a další důvěrné policejní protokoly. V soudní síni jsem sledoval videozáznamy ze zatýkání a poslouchal stěžejní pasáže odposlechnutých hovorů. Bez znalosti kontextu však uniklé odposlechy často nedávaly smysl, případně umožňovaly divoké výklady. Příklad? Kateřina Pancová a Petr Kott, Rathovi nejbližší spolupracovníci, se v odposlouchávané kanceláři bavili o tom, že by měli jít překontrolovat „satelity“ na střeše nedaleké základní školy. Z jejich slov bylo znát, že se bojí policie. A proč zrovna půda školy? Později jsem na to přišel: vyšetřovatelé na půdu namontovali takzvaný převeděč, který přenášel signál ze štěnice v kanceláři do policejní centrály. Celou operaci přitom „vykecala“ ředitelka školy.

27 http://www.lidovky.cz/rathova-spolupracovnice-koupila-byt-za-12-milionu-neumi-vysvetlit-kde-na-nej-vzala-gja-/zpravy-domov.aspx?c=A130515_174947_ln_domov_ogo

Detaily rozsahem ojedinělé kauzy jsem postupem času rozebíral s řadou státních zástupců a policejních důstojníků všech útvarů, které se kdy do případu zapojily. Pokoušel jsem se co nejpřesněji popsat metody policejní práce. Pro představu: díky těmto kontaktům jsem mohl rozporovat Rathovo tvrzení, že v jeho kauze šlo o bezprecedentní masivní nasazení prostorových odposlechů. Jak jsem zjistil, štěnice byly jen tři. Víc techniky vyšetřovací tým nedostal. Jedna byla v kanceláři Kateřiny Pancové, druhá v její kuchyni a třetí v její domácí pracovně.

Část poznatků jsem po zralé úvaze přesto nezveřejnil. Ty nejdělitelnější technické finesy skrytého vyšetřování jsem záměrně nepoužil, abych neztížil rozkrývání dalších případů. I tak mi však část policistů vyčítala, že jsem v knize až příliš poodhalil způsob jejich práce.

Kde začíná privátní zóna?

Několikrát jsem musel řešit otázku, zda již nezacházím do zcela privátní zóny a v odposleších nezveřejňujeme intimnosti, které s případem nesouvisejí. Příklad: Kott své partnerce Pancové líčil svůj plán na následující den slovy: „Já udělám ten nákup, přijedu domů, voholím si ptáka, cha cha, spočítám tam něco.“ Pancová však neodpovídala, a proto znova zopakoval: „Hele to je program, vid’? Ráno jedu na rentgen, aby mi prohlídli prdel, pak nakoupím, pak si voholím ptáka, rozdělím dvanáct mega, che.“ Policisté odposlech do spisu zařadili především kvůli „rozdělování dvanácti mega“. Zmíněnou pasáž jsme přesto ve zpravodajství nepřetiskovali. Tedy až do okamžiku, kdy zazněla u soudu a Kott vydal jedno z mála prohlášeníh. „Má to ukázat, jak jsme amorální!“ vykřikl tehdy málem²⁸. Podle některých komentátorů měli vyšetřovatelé z odposlechů části věnované zkrášlování Kottova ohanbí vystříhat. Obhájci v čele s Rathem zase trvali

28 http://www.lidovky.cz/u-soudu-znel-intimni-rozhovor-kotta-a-pancove-fo9-/zpravy-domov.aspx?c=A131206_151914_in-domov_ogo

na přehrávání kompletních, nesestříhaných odposlechů. Aby je nikdo nemohl manipulovat...

Nebyla to jediná pochybnost, kterou jsem nad přepisy odposlechů zažíval. Třeba když se Kott s Pancovou doma pohádali a vsadili se o milion. O milion korun. Přímo s kauzou to nesouviselo, ale v které domácnosti se běžně sází o milion? Anebo když Kott přinesl domů miliony v kufříku a Pancová mu po přepočítání bankovek připomínala, ať neopomene uplatnit stokorunový slevový kupon v supermarketu.

Ve zpravodajství jsme tyto "hlášky" nepoužili. Pracoval jsem s nimi teprve až v knize. Tam podle mého přesvědčení patřily, neboť vypovídaly o jejich motivaci, o vztahu k penězům... Zkrátka jasně ukazovaly morální kvality lidí, kteří přerozdělovali veřejné peníze. Často hlavně do svých kapes.

Poslední dilema, které mě čekalo, bylo načasování knihy. Tím, že se případ táhl přes tři roky, veřejnost začala být skandálem unavená a osudy bývalého hejtmana a poslance zmizely z titulních stran. Knížku jsem mohl vydat už během vyšetřování – tak, jak to ostatně učinila kolegyně Sabina Slonková, která v knize *Spis Rath* přetiskla především přepisy odposlechů.

Chtěl jsem se ale vyhnout situaci, kdy by knihu obžalovaní využili ve svůj prospěch a tvrdili by, že se snažím ovlivnit probíhající soud. *Operace Rath* proto vyšla až po prvoinstančním rozsudku, kdy již – právní řečí – „všechny důkazy byly provedeny“.

Účastníci zájezdu

Česká televize, Reportéři ČT

Autor

Lukáš Landa
reportér, Reportéři ČT

Přehled výstupů

Reportéři ČT, 23. 11. 2015²⁹

Informace z reportáže převzala většina všechna velkých tištěných i elektronických médií v Česku: ČT24, Český rozhlas, Hospodářské noviny, Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Blesk, E15, Frekvence 1, deník.cz, lidovky.cz, idnes.cz, tyden.cz, blesk.cz, hlídacipes.org, aktualne.cz echo24.cz a další.

²⁹ Všechny díly dostupné na <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporteri-ct/dily/>

Popis reportáže

Reportáž³⁰ zachytila a popsala organizovaný zájezd dvou autobusů z moravského městyse Osvětimany a města Zlína do Prahy. Šlo o akci připravenou politickou stranou SPO (Strana práv občanů) na podporu prezidenta ČR Miloše Zemana u příležitosti jeho projevu k výročí 17. listopadu na pražském Albertově. Členem politické strany SPO je i vedoucí Kanceláře prezidenta republiky Vratislav Mynář a čestným předsedou strany je sám prezident republiky Miloš Zeman. Hlavní autobus, který reportáž zachytila, byl vypraven z Osvětiman, tedy obce, kde žije, podniká a působí v zastupitelstvu právě hradní kancléř Vratislav Mynář.

Asi osmdesát dovezených podporovatelů prezidenta Zemana obdrželo na Albertově transparenty s nápisem „Ať žije Zeman“ a následně byli tito lidé organizátory a policií exkluzivně vpuštěni těsně před tribunu, kde později prezident vystoupil. Ostatní návštěvníci Albertova do těchto prostor nesměli. Jako odměna za veřejnou podporu hlavy státu pak byla pro účastníky zájezdu připravena prohlídka reprezentačních prostor Pražského hradu. Tato část hradu je jinak pro veřejnost nepřístupná a slouží zejména k reprezentačním účelům, jako jsou státní návštěvy, slavnostní příležitosti apod.

Návštěvníci z Osvětiman se tak setkali s podobným přístupem, jaký se dostává jen vzácným státním návštěvám či zahraničním delegacím. Autobusy měly zajištěno parkování v garážích Pražského hradu, následovala bezplatná prohlídka katedrály Sv. Víta a zmiňovaných reprezentačních prostor (např. Španělský sál, Rudolfova galerie či Sloupová síň s Rothmayerovým sálem a další). Při vstupu do interiérů Pražského hradu pak nikdo nezkontroloval totožnost účastníků zájezdu, ani to, zda u sebe nemají například zbraň či výbušninu. Nikdo z výletníků nemusel projít

30 <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1142743803-reporterict/215452801240039/>

takzvaným bezpečnostním rámem, jak je to běžné i u prověřených osob. Byla tak obehita veškerá standardní bezpečnostní opatření. Skupinka dostala k dispozici průvodkyni, z reportáže je patrné, že se hosté chovali na hradě velmi netradičně. Např. si prohlíželi výrobní cedulky kobereců, sedali do vzácných barokních křesel atd. Součástí programu byl i osobní přípitek s kancléřem a nachystané občerstvení v podobě menšího rautu – chlebičky, sladké a slané zákusky, káva, džusy, víno, „tvrdý alkohol“. Celá akce byla pravděpodobně organizována jako odvěta za veřejný protest proti prezidentu Miloši Zemanovi, který se na Albertově odehrál rok předtím, tedy 17. listopadu 2014. Tehdy byl prezident davem vypískán a někteří lidé po něm házeli vejce.

Reportáž si kladla otázku, kdo celou akci na podporu prezidenta Zemana financoval, tzn. kdo zaplatil autobusy, transparenty, vstup do hradu, průvodkyni i raut včetně obsluhy. Z pozvánky na akci, která byla zveřejněna na oficiálních internetových stránkách Osvětiman, se zdálo, že celou akci organizovala obec. Účastníci se o zájezdu dozvěděli vesměs z obecního úřadu, kde se také mohli přihlásit. V samotném autobuse udílel veškeré instrukce starosta Osvětiman pan Otakar Berka /KSČM/. Byl to také on, kdo přivezl k autobusu svým vozem i transparenty s nápisem „Ať žije Zeman“. Při pozdější konfrontaci na kameru ale svoji roli při organizaci akce popřel a řekl, že vše pořádala asistentka náměstka hejtmana Zlínského kraje paní Hana Petrželková /SPO/. Ta nejprve tvrdila, že to vše organizovala ona jako soukromá osoba, teprve později sdělila, že ji tím pověřil náměstek hejtmana Zlínského kraje Lubomír Nečas /SPO/. Paní Petrželková navíc tvrdila, že zatím není jasné, kdo celou akci zaplatí. Teprve později náměstek Nečas řekl, že náklady uhradí Strana práv občanů.

Dle oslovených politologů a komentátorů může podobný zájezd a privilegia s ním spojená fungovat de facto jako politická korupce, tedy nakupování hlasů a podpory pro prezidenta. Něco

takového připomíná dobu před rokem 1989, kdy byli lidé také hromadně svázeni na podporu politiků s příslibem jakýchsi výhod. Podobné jednání je dle vyjádření oslovených politiků a komentátorů za hranicí demokratických pravidel a etiky. Při tom všem navíc byla porušena veškerá možná bezpečnostní opatření, což po nedávných teroristických útocích v Paříži hodnotí bezpečnostní expert Ándor Šándor jako velký problém.

Jak reportáž vznikla

Během léta 2015 jsem se jako reportér pořadu Reportéři ČT vydal do Osvětiman na „obhlídku“. Měl jsem z dřívější doby kontakt na člověka žijícího v obci, kterému se nelíbil tamní velký vliv Vratislava Mynáře. Vratislav Mynář je dobrý kamarád starosty obce Otakara Berky /KSČM/, vlastní v okolí celou řadu nemovitostí včetně penzionu a sjezdovky, má vliv na místní fotbalový klub a zasedá také v zastupitelstvu obce. Ještě před návštěvou Osvětiman se mi podařilo získat kontakty na další lidi, kteří by se mnou mohli potkat (tyto „zdroje“ informací nemohu kvůli jejich přání konkretizovat).

Osoba Vratislava Mynáře byla v létě 2015 pro novináře velmi zajímavá, neboť se v té době veřejně řešilo, zda pan Mynář dostane od Národního bezpečnostního úřadu prověrku na stupeň přísně tajné (jak se později ukázalo, prověrku nezískal). Udělení této prověrky mělo být dle dřívějších slov prezidenta Zema na podmínkou pro setrvání pana Mynáře ve funkci kancléře. Již v minulosti se ale veřejně mluvilo o tom, že pan Mynář nemůže prověrku získat kvůli svým pochybným kontaktům a podnikatelským aktivitám. Prověření právě jeho vlivu v Osvětimanech byl i jeden z cílů mé cesty.

Vratislav Mynář dlouhodobě informace o své osobě spíše tajil. Nechtěl zveřejnit výši svého platu coby kancléře, dlouho odmítal ukázat své majetkové přiznání. Jeho jméno je spojeno s několika pozoruhodnými kauzami. Objevuje se např. v privatizační kauze Petrcíle (odstátnění ocelářské společnosti Nová Huť Ostrava,

nyní Arcelor Mittal Ostrava). Dále pan Mynář působil ve společnosti Tessile Ditta Services, která figurovala v lukrativním byznysu na vymáhání pohledávek pražského dopravního podniku. Nedávno pak za podivných okolností koupil prvorepublikovou vilu od právníka lobbisty Romana Janouška. Vilu pořídil za pouhých 5,5 miliónu korun. Realitní experti ale cenu nemovitosti odhadují na dvojnásobek.

Informace, které jsem během léta v Osvětimanech zjistil, nevedly bezprostředně k natočení reportáže. Některé poznatky byly sice zajímavé, jako, např. že měl Vratislav Mynář pomáhat shánět voliče pro tehdejšího politika ODS Ivana Langera a další. Ale i kdyby se je podařilo ověřit, na samostatnou televizní reportáž by nestačily. Návštěva v Osvětimanech ale měla ještě druhý důležitý efekt. Osobně jsem poznal několik lidí z okolí, vysvětlil jim, v čem spočívá veřejný zájem, a získal si jejich důvěru. Právě od nich pak přišla pár dní před 17. listopadem 2015 informace o pozvánce na bezplatný zájezd z Osvětiman do Prahy.

Po získání informace o zájezdu na podporu prezidenta Zemana jsem nejprve vyhodnocoval, zda je na akci něco nestandardního, neetického, něco, co by opravňovalo veřejnoprávní médium se případu věnovat. Vzhledem k tomu, že na pozvánce bylo napsáno, že je zájezd zdarma, že součástí výletu je návštěva veřejnosti nepřístupných reprezentačních prostor Pražského hradu a občerstvení k tomu, vyvstalo několik základních otázek. Kdo vše platí? Platí toto obec, která zveřejnila pozvánku? Pokud ano, z jakých zdrojů? Jak se lidé dostanou do jinak nepřístupných hradních prostor? Pomáhá takto kancléř a zastupitel Osvětiman Vratislav Mynář zajišťovat podporu pro prezidenta? Tyto otázky splňovaly kritéria pro to, abych se případu začal věnovat. Nejsnazší cesta, jak na položené otázky získat odpověď, je se zájezdu zúčastnit. Nemohl jsem to však udělat sám pod svým jménem. Jednak je mé jméno snadno vyhledatelné ve veřejných zdrojích, druhak Osvětimany leží na Uherskohradištsku, kde každý jistě pozná pražský přízvuk. Pokud by organizátoři či

účastníci zájezdu věděli, že je v autobuse novinář, určitě by svůj plán a své chování změnili. Několik dní jsem tedy sháněl dobrovolníka, který by se na zájezd přihlásil, ideálně z okolí Osvětiman. Bohužel lidé z bezprostředního okolí, které znám, se báli vlivu pana Mynáře. Jeden pokus o přihlášení na akci pak na mou žádost učinil emailem regionální novinář, ale zřejmě byl v oblasti tak znám, že jej odmítli s argumentem, že je v autobusech již plno. Dobrovolníka jsem tedy nenašel.

Jeden den před samotným odjezdem jsem požádal kameramana ČT Jiřího Krejčíka, aby zkusil na obecní úřad do Osvětiman ještě zavolat on. Minimálně proto, aby o zájezdu zjistil co nejvíce informací, i pokud by ho s sebou na zájezd nevzali. I přesto, že má kameraman také pražský přízvuk, nebyl odmítnut, naopak se ho referentka obecního úřadu ptala, kolik míst by si přál. Na zájezd ho tedy přihlásila. Jediné, co musel telefonicky uvést, je své pravé jméno, a že je z nedalekého Kyjova. Jméno kameraman uvedl záměrně pravdivé, neboť jsme předpokládali, že u vstupu do pražského hradu (možná i autobusu) bude kontrolována totožnost. Jak se později ukázalo, po celou dobu zájezdu nikdo totožnost účastníků neověřoval.

Výhodou bylo, že kameraman Krejčík má zkušenosti s natáčením a je pro něj snazší situace audiovizuálně zachytit. Byla domluva, že bude situace natáčet na mobilní telefon, případně foťák, aby nevyčníval příliš mezi ostatními. Vzhledem k tomu, že si ostatní výletníci akci také natáčeli a fotografovali, náš plán vyšel. Jediný problém byl, že se většina lidí v autobuse mezi sebou znala a kameraman byl tak trochu mimo. Ale nikomu to nakonec divné nepřišlo...

Chtěli jsme mít kromě interiérů autobusu od kameramana natočeny i exteriérové záběry, a tak jsme autobusy natáčeli i z venku z automobilu. Informace o poloze autobusů a následně celé skupiny v Praze jsme si s kameramanem předávali pomocí sms zpráv.

Privilegia, která měli účastníci zájezdu a které se podařilo zaznamenat:

- **Zdarma autobusy**
- **Zdarma transparenty**
- **Přednostní vstup do prostoru před pódiem**
- **Zdarma vstup do reprezentačních prostor Pražského hradu**
- **Zdarma průvodkyně k dispozici**
- **Vstup do Pražského hradu bez kontroly totožnosti**
- **Vstup do Pražského hradu bez kontroly oblečení a zavazadel**
- **Nestandardní možnost chování skupiny (prohlížení koberců zespod, usedání do barokních křesel atd.)**
- **Přípitek s kancléřem**
- **Občerstvení (malý raut) zdarma**

Po natočení celého zájezdu jsem se druhý den vrátil do Osvětiman, abychom se zjištěnými informacemi konfrontovali na kameru starostu obce a zároveň zjistili, kdo akci platil. Starosta obce Otakar Berka /KSČM/ s námi nejprve odmítl o zájezdu mluvit, ale o pár minut později jsme jej v obci potkali a rozhovor s ním natočili. Vzhledem k nejasnostem v organizaci mi pan starosta předal telefonní spojení na paní Petržalkovou /SPO/. Té jsem zavolal ihned po konfrontaci starosty, aby se případně nestihli domluvit na společné verzi o financování akce. Paní Petržalková náš hovor dvakrát přerušila s tím, že jí volá někdo jiný důležitý na druhém čísle. Bylo patrné, že zároveň probíhají telefonáty o tom, co a jak

mi má říkat. Naštěstí jsme vše zaznamenávali na kameru. Respondenti navíc v tu dobu ještě nevěděli, že jsme v autobuse měli svého figuranta, a tak popisovali akci trochu jinak, než ve skutečnosti proběhla. Např. náměstek hejtmana Zlínského kraje uváděl, že občerstvení na hradě zahrnovalo jen malé „chuťovčičky“ za 30–50 korun na osobu, což dle námi natočených materiálů nebyla pravda.

Reportáž vzbudila i v rámci pořadu Reportéři ČT nebývalé ohlasy, jen na internetu až po televizním odvysílání si pořad přehrálo dalších 110 000 diváků.

Sousedí od Myšáka

Česká televize, Reportéři ČT

Autor

Jana Neumannová
reportérka, Reportéři ČT

Přehled výstupů

Čtyři reportáže v Reportérech ČT o majetku Libora Grygárka:

Sousedí od Myšáka, 1.7.2013

Milionové majetky sousedů od Myšáka, 22.7.2013

Kryl žalobce Janouška, 16.12.2013

Žalobcova štědrá tchyně, 26.5.2014

Informace převzaly: Lidové noviny, denik.cz,
Parlamentní listy, novinky.cz, lidovky.cz, Blesk, E15,
Mladá fronta DNES.

Policejní razie

Případem bývalého státního zástupce Libora Grygárka jsem se začala zabývat v roce 2013. Prvním podnětem k práci byla policejní razie, která byla součástí kauzy okolo Jany Nagyové, nyní Nečasové. Policie tenkrát prohledávala i prostory v pražské Galerii Myšák. Jak se ukázalo, v tomto domě měl kancelář Roman Janoušek a koupil zde byt i státní zástupce Libor Grygárek. Případné spojení těchto dvou mužů ukazovalo na souvislosti s pražským děním v minulé době. Tomu jsem se dlouhodobě věnovala a na základě toho jsem dostala za úkol tento případ zmapovat.

První výstup

První odvysílaná reportáž byla aktuální a nebyl v ní tedy prostor na větší investigaci. Vznikala během pár dní a analyzovala aktuální dění. Tedy: Libor Grygárek koupil byt, který je přímo nad kancelářemi Romana Janouška. Tento byt stál třináct a půl milionů korun. Nejprve jej koupila tchyně pana Grygárka a posléze byt prodává za stejnou cenu bývalému státnímu zástupci a jeho ženě. Tento byt měl v době natáčení zajímavého nájemce. Pronajímal si ho Jiří Toman, bývalý šéf odboru městského investora, který byl v éře Pavla Béma jednou z důležitých postav na magistrátu. Dále jsem zde mapovala celkový majetek Libora Grygárka, který vlastnil celkem tři vily na velice lukrativních místech v Praze, v celkové hodnotě okolo čtyřiceti milionů korun. V reportáži jsem srovnávala hodnotu jeho nemovitostí a jeho příjmů. Také jsem rekapitulovala dřívější dění v Praze, nevoli prošetřovat kauzy s politickým podtextem, jejich zametání pod koberec. Případné spojení Libora Grygárka a Romana Janouška by toto mohlo vysvětlit.

Důležité podklady

Základní podklad pro reportáž byl rozhovor s Liborem Grygárkem. Byl velmi komplexní. Tento rozhovor sloužil jako základ

i pro další reportáže. Získala jsem v něm velice podrobné informace. Ty jsem mohla později analyzovat a verifikovat. Tento rozhovor Libor Gygárek poskytl ochotně. Přinesl podklady a chtěl vše vysvětlit. Jeho motivace byla jasná, myslel, že pochybnosti okolo jeho majetku rozptýlí otevřeným přístupem. Ze zkušeností už vím, že tento otevřený přístup trvá většinou pouze do první opravdu nepříjemné otázky. Proto je nutné se v takovém rozhovoru zaměřit i na věci, které k reportáži bezprostředně nepotřebuji, ale mohu je použít později. To se potvrdilo i nyní. Ochota Libora Grygárka se vytratila ihned po prvním konfrontaci s pro něj nepříjemnými fakty, která jeho obhajobu vyvracela. Dále už rozhovor odmítal. Podařilo se mi jej zastihnout pouze po telefonu.

Další materiály, které sloužily jako podklad pro první reportáž, byly dokumenty z katastru nemovitostí. Opatřila jsem si výpis vlastnictví a kupní smlouvy na jeho nemovitosti. Díky tomu jsem získala přehled o majetku Libora Grygárka i jeho ženy. Do reportáže jsem vybírala respondenty, kteří komentovali dění na magistrátu. V té době jsem často spolupracovala s Transparency International. V redakci Reportérů byla v té době tato instituce považována za věrohodnou. Spolupráce s Transparency International a podobnými institucemi probíhá vždy různě. Někdy pouze okomentují a analyzují veřejně známé informace. Tak tomu bylo v tomto případě. V některých případech ale s jejich analytiky či právníky spolupracuji úzce – tedy tak, že některé své informace doplním jejich vlastním zjištěním, právníci či analytici rozebírají smlouvy. Často z takové spolupráce vyplynou podněty pro další práci. Někdy dokonce přebírám materiály, které sesbírala výhradně daná organizace.

Dále jsem oslovila člověka, který byl sice na magistrátě v opozici, ale v době natáčení již nebyl v politické funkci. U těchto lidí neřeším tak výrazně dilema, zda nepůjde jen o lacinou kritiku

politických konkurentů. Svým vystupováním již nemohou nic výrazně získat.

Pátrání v archivech a rejstřících

V druhé reportáži jsem se soustředila na prověření tvrzení Libora Grygárka. Ten zdůvodňoval nákup svého bytu v galerii Myšák tím, že jej koupila za třináct a půl milionů korun jeho tchyně Marie Fišerová. Od ní byt za stejnou cenu pořídili manželé Grygárkovi. Peníze ale nezaplatili podle tvrzení bývalého státního zástupce všechny. V době natáčení měli uhradit zhruba sedm milionů korun. Libor Grygárek tedy tvrdil, že jeho tchyně rodinu ekonomicky podpořila. Měla být údajně významnou restituentkou. V tomto případě je obtížné tvrzení vyvrátit, proto bylo nutné se v rozhovoru snažit získat co nejpodrobnější informace. Podařilo se mi zjistit, že pozemky měly být v katastrálním území Škvorec ve středních Čechách. Moje další cesta tedy vedla opět na katastr nemovitostí. Tady mě ale čekal těžký úkol. Musela jsem přesvědčit úřednice, aby mi věnovaly naprosto nadstandartní čas a práci. Procházely jsme staré katastrální knihy z počátku devadesátých let a na základě toho jsme zjistily, jaké nemovitosti skutečně vlastnila paní Fišerová. Je to práce, kterou na počkání katastr nedělá. Ze zkušeností ale vím, že není možné nechat samotné úředníky tyto informace hledat. Dodané dokumenty totiž často nejsou přesné (úředník nepozná, zda jde o smlouvy na celý majetek, zda je kupních smluv víc, mnohdy je mezitím majetek prodán dalšímu kupci a je tedy nutné hledat několik majitelů v řadě...). Jde tedy o to asertivně vyjednávat. Tady se mi to podařilo a našla jsem dvě kupní smlouvy, kterými paní Fišerová prodávala své z restitucí nabyté nemovitosti. Z rozhovoru s Liborem Grygárkem jsem již věděla, že se mělo jednat právě o dvě kupní smlouvy – i takové informace jsou pro další práci důležitým vodítkem. Mohl by totiž tvrdit, že jsem klíčovou smlouvu nenašla.

Novinář musí mít jistotu, že má veškeré podklady. V tomto případě jsem tedy věděla, že mám vše. Zjistila jsem, že cena absolutně neodpovídá hodnotě bytu v galerii Myšák.

Nemovitosti paní Fišerová prodala za dva miliony šest set tisíc. Dále jsem ze smluv zjistila, že pracovala jako úřednice (dříve se na kupních smlouvách mnohdy uváděly i takové údaje). Ihned po prodeji odešla tato paní do důchodu. Prověřila jsem tedy také obchodní a živnostenský rejstřík, abych zjistila, zda ona či její manžel nepodnikali. To se nepotvrdilo. Možnost, že by tedy tato dáma měla k dispozici takto vysokou částku peněz, jsem tedy mohla prakticky vyloučit.

Třicet hektarů za deset milionů?

S těmito informacemi jsem mohla konfrontovat bývalého státního zástupce. Již v prvním rozhovoru jsem Libora Grygárka žádala o zprostředkování rozhovoru s jeho tchyní. Podle jeho tvrzení ale byla v té době paní Fišerová dlouhodobě nemocná. Měla prý rakovinu a léčila se. Podařilo se mi ho zastihnout pouze po telefonu. Další rozhovor na kameru již odmítl poskytnout. Tvrdil, že jeho tchyně prodala nemovitosti za zhruba deset milionů korun. Pro kontrolu jsem se ho zeptala, jak velké pozemky to měly být. Odpověděl, že třicet hektarů. To je přesně velikost pozemků, které byly prodávány podle kupních smluv. Pro jistotu jsem ještě oslovila realitního odborníka. Ten potvrdil, že cena polností v této době a na tomto místě nemohla být tak vysoká. Podle něj se mohla pohybovat v rozmezí mezi jedním a půl až třemi miliony korun. Libor Grygárek dále uvedl, že jeho tchyně získala zhruba jeden milion čtyři sta tisíc korun jako restituční náhradu za živý inventář. Není jisté, zda by se mi podařilo tuto informaci ověřit. Bylo by to ale velmi obtížné vzhledem k době, která mezitím uplynula. Dá se předpokládat, že takto staré materiály již budou zničené. Nebylo to ale v tomto případě nutné ověřovat. Proto jsem se rozhodla tuto částku započítat do příjmů paní Fišerové. Ani tak se totiž suma neblíží k oněm třinácti a půl milionům korun.

Etické dilema

Největší dilema reportáže ale přišlo po zjištění těchto veškerých informací. Bylo by totiž na místě ptát se samotné paní Fišerové. Jde ale o velmi starou dámu, proto jsem k tomu musela přistupovat s maximální opatrností. Její adresu znám, tak jsem se tam tedy bez kamery vypravila. Před dveřmi činžáku jsem potkala staršího muže. Zeptala jsem se ho, zda zná paní Fišerovou. Odpověděl mi, že je těžce nemocná a je v této době v nemocnici. Věděl dokonce ve které nemocnici je. V tomto případě jsem se tedy rozhodla ji nekontaktovat. Protože potvrdil tvrzení Libora Grygárka, neměla jsem důvod o něm dále pochybovat. Jít do nemocnice za vážně nemocnou starou paní a konfrontovat ji s takto nepříjemnými věcmi je jednoznačně neetické. V takových případech je nutné vždy velmi dobře zvažovat postup. Paní Marie Fišerová není a nikdy nebyla ve veřejné funkci. Za normálních okolností by se novináři jejím majetkem vůbec neměli zabývat. Ona sama nám nemusí vysvětlovat vůbec nic. Povinnost vysvětlovat původ majetku vyplývá pouze z veřejné funkce. O majetek paní Fišerové jsem se zajímala pouze proto, že veřejný funkcionář Libor Grygárek původ svého majetku vysvětloval její restitucí. (Nutno připomenout, že za byt v galerii Myšák Libor Grygárek celou cenu nezaplatil. Zaplatila ho jeho tchyně). Původ majetku musí vždy jasně a prokazatelně vysvětlit daný veřejný funkcionář. V tomto případě jsem jednoznačně měla veškeré podklady a smlouvy, které jsem potřebovala. Potvrdila jsem si telefonicky u Libora Grygárka, že mnou zjištěné informace přesně sedí. Libor Grygárek dostal časový prostor, aby od své tchyně další možné informace získal. Tuto prosbu jsem vznesla dvakrát, jak při rozhovoru osobním, tak telefonickém. V Reportérech ČT platí pravidlo velmi přísně respektovat soukromí lidí. To platí obzvlášť u lidí, kteří ve veřejných funkcích nejsou. Zcela jiná situace by byla v případě, kdyby byl nemocný a takto nedostupný např. Libor Grygárek. Bez jeho vyjádření by nebylo samozřejmě možné reportáž vysílat.

Tyto případy jsou velmi specifické. Vždy záleží na míře závažnosti problému, na důležitosti veřejné funkce...Nedá se tedy říct jednoznačné pravidlo pro postup. V naší redakci se podobné problémy běžně řeší na poradách, kde i jednotliví redaktori říkají své názory. Definitivní slovo ale vždy má dramaturg. Rozhodne, zda taková míra konfrontace stačí, či ne. Pokud si nejsem jistá, radím se s ním v průběhu natáčení. Zde ale můj postup jednoznačně odsouhlasil. Na hrubých materiálech mám natočené, že Libora Grygárka o zprostředkování rozhovoru s jeho tchyní žádám a on s odůvodněním na její nemoc odmítá. Tyto materiály se archivují.

Důležitá anonymita

Na konci roku 2013 policie obvinila Libora Grygárka. K tématu jsem se tedy opět vrátila. Další reportáž rekapitulovala dění. Libor Grygárek měl podle policie napomáhat Romanu Janouškovi. V případě šlo o to, že švýcarská prokuratura zaslala na pražské Vrchní státní zastupitelství právní pomoc. V té informovala českou stranu, že Roman Janoušek má v tamní bance uloženou vysokou sumu peněz. Upozorňovala na to, že by peníze mohly být výnosem z trestné činnosti. Libor Grygárek však na tuto výzvu reagoval pouze konstatováním, že Roman Janoušek není v ČR trestně stíhaný. Podle policie však měl zahájit vyšetřování. Policie dále zmapovala časté kontakty právě mezi Janouškem a Grygárkem.

Od mého zdroje z policie se mi podařilo získat policejní materiál – povolení ke sledování osob a následně i text obvinění včetně rozsáhlého odůvodnění. Tyto materiály pro mě byly důležitým podkladem. Je vždy nutné zachovat anonymitu zdroje. Jde o člověka, se kterým jsem se sešla v minulosti kvůli jiné reportáži. Od té doby se s ním scházím. Problém je ale ten, že oficiální dokumenty bývají identifikovatelné. Je podle nich možné zjistit, kdo je z policie vynesl. Dá se to poznat podle umístění razítek,

vepsaných poznámek, podpisů... Tento člověk by pak mohl být potrestán. Proto je dobré se vždy s daným zdrojem domluvit, jaké stránky či části textu je možné ukázat na kameru či jinak zveřejnit. Například v případě zveřejnění Kubiceho zprávy byl zdroj odhalený podle vepsaných poznámek v textu.

Atraktivní vs. ověřené

Hlavním dilematem této reportáže bylo, jak nakládat s informacemi, které se v médiích již objevily, ale nebyly podle mého soudu dostatečně podložené. Konkrétně se jednalo o informaci, která prošla tiskem již před několika lety: švýcarská prokuratura zaslala tenkrát žádost o právní pomoc, ve které chtěla objasnit původ peněz Romana Janouška, které měl v tamní bance. První zveřejněné zprávy zněly tak, že se jedná o dvě miliardy korun. Ty měly ležet na účtech, které měly patřit Romanu Janouškovi. Přístup k nim podle těchto informací měli mít dva vysocí úředníci pražského magistrátu Peter Ďurica a Jiří Toman. Taková informace je sice velmi atraktivní, její pravdivost se ale podle mého úsudku nepodařilo dostatečně prokázat. Bohužel někteří novináři upřednostňují atraktivitu před objektivitou. Některé policejní materiály se o oné právní pomoci zmiňují. Mluví se zde na jednom místě i o takto vysoké částce. Celé další vyšetřování a podrobná analýza, kterou jsem měla k dispozici, ale hovoří o mnohem nižší částce. Právní pomoc, kterou policie nakonec řešila, hovoří o účtu, ke kterému má patřit firma Romana Janouška a přístup k němu má mít jeho matka. Na tomto účtu bylo cca 200 milionů korun. Rozhodovala jsem se tedy, zda v reportáži zmiňovat i atraktivní – avšak podle mého soudu nedostatečně potvrzenou – informaci o účtu se dvěma miliardami korun, nebo zda se držet informací, které jsou zcela jasné. Rozhodla jsem se pro druhou variantu. Na samotné podstatě věci – že měl Libor Grygárek blokovat prošetření švýcarské právní pomoci – se nic nemění. V naší redakci platí pravidlo, že informace takto závažného rázu musejí být jasně prověřené. Musela jsem přizpůsobit

rozhovor. Jedním z respondentů byl investigativní novinář Jaroslav Spurný. Ten mluvil tom, že nejprve přišla žádost o právní pomoc ve věci konta se dvěma miliardami. Teprve poté podle něj přišla druhá žádost o právní pomoc, ve které se mluvilo pouze o dvou stech milionech. Pasáž o dvou miliardách jsem tedy z jeho úst nenechala zaznít. Za správnost reportáže ručím já, proto tedy nemohu ani respondenta nechat říci věc, která se jeví jako nedostatečně prověřená. I zde se mi hodil rozhovor s Liborem Grygárkem z první reportáže. Ten už s novináři nechtěl komunikovat. Já jsem však měla veškeré jeho reakce na tvrzení, že blokoval vyšetřování, natočené.

Dvacet tři milionů

Poslední reportáž, kterou jsem o Liboru Grygárkovi točila, vznikla na základě dokumentů, které se mi podařilo získat od zdroje z policie. Policie totiž v té době prošetřovala mimo jiné i původ majetku Libora Grygárka. Ten jako vysvětlení dodal prohlášení, ve kterém jeho tchyně Marie Fišerová potvrzuje, že na nákupy nemovitostí dala manželům Grygárkovým dalších deset milionů korun. Veřejní činitelé, kteří nemohou prokázat původ svého majetku, se často zapletou do svých vlastních tvrzení (bylo to například u Stanislava Grosse a Martina Kocourka). Tak tomu zřejmě bylo i nyní. Z dostupných dokumentů tedy vyplynulo, že by tchyně Libora Grygárka měla mít k dispozici celkem dvacet tři milionů korun. Jak jsme již ukázali ve druhé reportáži, její majetek byl zhruba čtyři miliony korun. S tímto dokumentem jsem potřebovala Libora Grygárka konfrontovat. Odpovědi jsem se ale nedočkala. I v tomto případě platí pravidlo, že odpovědi na otázky musí poskytnout veřejný činitel. Zajímá nás jeho majetek, a způsob, jakým ho nabyl, musí vysvětlit on.

Na co se zaměřit

Pro reportáže jsem zvolila téma, které mohu jako reportérka publicistického pořadu plně rozvinout. V týdenním cyklu

nemůžeme konkurovat aktuálním zprávám. Citace z obvinění či jiných policejních textů se většinou stihnou objevit v tištěných médiích či na internetu dříve. Na druhé straně ale máme výhodu, že máme na prověřování delší čas. Proto jsem se záměrně zaměřila na téma, které většina novinářů nemonitorovala – tedy především na majetek a vyvracení tvrzení Libora Grygárka. Jako nejdůležitější podklad mi tedy sloužil první rozhovor s Liborem Grygárkem. Byl natolik komplexní, že jsem v něm měla odpovědi na veškeré otázky, které vyllynuly i po delší době.

Případ zatím není uzavřen, je tedy možné, že se k němu budu v budoucnu ještě vracet.

Starosta a jeho advokát

Česká televize, Reportéři ČT

Autor

Jana Neumannová
reportérka, Reportéři ČT, Česká televize

Přehled výstupů

Reportéři ČT, 9. února 2015

Případ dosud není vyřešen, v současné době ho prověřuje policie.

Informace převzaly: E15, Mladá fronta Dnes,
Parlamentní listy.

Z aktivistů starosty

Na počátku byla běžná schůzka s „dávnými zdroji“. V tomto případě šlo o Jiřího Štylera a Petra Lukeše. Dnes jsou tito pánové starosta a místostarosta Prahy 11. V minulosti ale byli občanští aktivisté, kteří bojovali proti podivným prodejům obecního majetku a nevhodné výstavbě v Praze 11. Točila jsem na toto téma několik reportáží. Běžnou součástí mé práce jsou i schůzky s lidmi, se kterými jsem v minulosti točila. Dozvím se nové podněty, z některých mohou vzniknout reportáže (většinou jen malá část podnětů stojí za další zpracování).

Pan Štyler a Lukeš byli dlouho v opozici proti starostovi Daliboru Mlejnskému. Nyní se ale situace změnila. Bývalí aktivisté se dostali do vedení radnice. Politicky se začali angažovat po roce 2000 v Občanském sdružení Chodov. Dlouhodobě upozorňovali na nevýhodné prodeje městského majetku či podezřelé zakázky. V té době se Praha 11 proslavila jako pražské Palermo. Do povědomí celé republiky se dostala například kauzou sledování politické konkurence, to prováděla firma ABL. Měla sledovat právě politické oponenty Dalibora Mlejnského, objednatel sledování však nebyl nikdy prokazatelně odhalen. V té době byl i fyzicky napaden Jiří Štyler před svým domem (někdo jej ochromil paralyzérem a následně zmlátil). Nikdy se však nepodařilo prokázat, že by to bylo v souvislosti s jeho tehdejší opoziční činností. Policie pachatele nenašla a případ odložila.

U lidí, kteří přináší jakákoli témata či podněty, je nutné vždy zvažovat jejich motivaci. Tady je zřejmé, chtějí poškodit svou politickou opozici. Proto je nutné vybírat pouze takové podněty, na které se dají dohledat zcela jednoznačné podklady. Ty musí být průzračné a nezpochybnitelné. Téma také musí být dostatečně silné. Při této schůzce jsem se od pánů Jiřího Štylera a Petra Lukeše dozvěděla zhruba deset různých podnětů. Šlo o staré kauzy prodejů pozemků či různých staveb. Padla zde zmínka i o domě, ve kterém bydlí Dalibor Mlejnský. Na radnici se mluvilo

o tom, že „bydlí nad poměry“ a že luxusní dům dříve vlastnila firma, která mohla mít co do činění s radnicí. Žádné dokumenty ale nebyly k dispozici, v této fázi to byly pouze dlouho tradované drby.

Dálkový přístup do katastru

Téma majetku současných či bývalých politiků je mi blízké, dlouhodobě mapuji majetky různých vysokých činitelů. K těmto věcem se dají dohledat jasné podklady na katastru nemovitostí. Proto mě zaujal právě tento podnět a začala jsem se jím zabývat. Nejprve jsem ověřila základní fakta: tedy, že Dalibor Mlejnský skutečně vlastní uvedený dům. To mohu udělat sama díky dálkovému přístupu ke katastru nemovitostí. V České televizi máme dále předplacenou službu dálkového přístupu. V rámci této placené služby (platí se za konkrétní požadované informace) mohu zjistit celou řadu věcí nad rámec veřejně přístupného dálkového přístupu. Je to výborný pomocník pro každou redakci. Pro tyto informace bych jinak musela osobně na katastrální úřad v daném místě. Šetří tedy čas. Už z těchto informací mohu zjistit, zda stojí za to se tématem zabývat. Z placeného dálkového přístupu vyčtu: kdy koupil daný člověk nemovitost, zda na ní vázne zástavní právo. Mohu také získat přehled vlastnictví (tedy soupis veškerých nemovitostí daného člověka či firmy) a dohledat předešlé majitele objektu.

Podezřelé smlouvy

Po nahlédnutí do katastru je definitivně jasné, že téma bude zajímavé. Zjistila jsem totiž, že v minulosti vlastnil dům pan Tomáš Lochman a před ním firma Pátá investiční. Na firmu si hned dělám rešerši – především v mediálním archivu zjišťuji, že je to firma, která s městskou částí Praha 11 spolupracovala právě v éře Dalibora Mlejnského. Musím tedy na katastr nemovitostí, kde mohu dostat kupní smlouvy. Hledám celkem tři smlouvy. První, ve které je kupující Pátá investiční, je zcela standartní.

Mluví o částce jedenáct a půl milionu korun. Druhá je na první pohled podezřelá. Již dva měsíce po prvním nákupu prodává firma Pátá investiční dům panu Lochmanovi. Tentokrát ale o tři a půl milionu levněji – tedy za osm milionů korun. Další smlouva již je mezi panem Lochmanem a Daliborem Mlejnským. I ta je na první pohled zcela nestandardní. Cena je stanovena na osm a půl milionů korun. Splatnost je stanovena tak, že prvních pět milionů má kupec hradit do pěti měsíců po uzavření kupní smlouvy z hypotečního úvěru, zbývající část je odložená splátka až na termín za dva roky.

Fakticky tedy v době přípravy reportáže Dalibor Mlejnský zaplatil pouze pět milionů korun za dům, který má hodnotu jedenáct a půl milionu. Smlouva je naprosto nestandardní už na první pohled. Působí to, že pan Lochman zde hraje pouze roli prostředníka, mezičlánek. Figuruje zde pravděpodobně proto, aby starosta nebyl v přímém obchodním vztahu s firmou, která s městskou částí spolupracovala. Nyní je tedy důležité zjistit, kdo je pan Tomáš Lochman a kdo stojí za firmou Pátá investiční. Z obchodního rejstříku se dozvídám, že v Páté investiční figuruje Vladimír Zavadil, který právě s panem Lochmanem úzce spolupracuje. Jsou spolu ve statutárních orgánech dalších firem. Jejich spojení je tedy z veřejných zdrojů zcela průkazné.

Na radnici Prahy 11 máme nyní otevřené dveře. Je tedy snadné najít další podklady. Radnice je nám nakloněna, je ale nutné si udržovat odstup. Na veškeré tvrzené informace proto potřebuji doklady. Pokud se jedná o provedenou práci, jsou to objednávky a faktury. Pokud jde o prodeje nemovitostí, jsou to kupní smlouvy, doklady k výběrovým řízením, materiály ze zasedání zastupitelstva či rady...

Veškeré tyto informace musí porovnat s tvrzením respondentů. Mnohdy se stává, že respondenti i v rozhovorech říkají věci nepřesně. Na to musím být připravena. Věcně musím znát fakta

lépe než oni a nesmím v reportáži ani z jejich úst nechat zaznít nepřesnost (proto je na to i během natáčení rozhovorů musím mnohdy – velmi taktně – upozorňovat).

Nejde o to, že by nás lidé chtěli mást. Jsou prostě v příbězích příliš osobně angažovaní. Vidí je svou optikou, mnohdy tedy informace podle toho zkreslují. Vždy ale musím dbát na to, že za faktickou správnost ve finále ručím já.

Zjišťujeme dvě věci. Vladimír Zavadil je právník, který spolupracoval s Daliborem Mlejnským. Za poradenství mu radnice proplatila okolo tří milionů korun. Nejsou však k dispozici podklady pro to, jakou práci skutečně odvedl. Z veřejných zdrojů pak zjišťuji, že je to muž, který neférovým způsobem zasáhl do prezidentské předvolební kampaně.

V den voleb nechal otisknout pomlouvačné inzeráty o Karlu Schwarzenbergovi. I tato informace je pro reportáž zajímavá. Vykresluje totiž jeho osobnost. Dále na radnici Prahy 11 získávám informace o prodeji pozemku firmě Pátá investiční, který se dokonce stal příčinou trestního stíhání. Městský pozemek byl prodán bez řádné soutěže firmě Pátá investiční za zhruba třetinovou cenu. Nyní případ prodeje řeší policie.

Nyní už mám veškeré podklady pro natáčení reportáže. Vše potřebuji mít potvrzené od odborníků. Smlouvy na prodej domů mi tedy posuzuje právník, který se zabývá realitami. Potvrzuje, že jsou smlouvy neobvyklé. Cenu pozemku, který koupila firma Pátá investiční, posuzuje realitní makléř. I on potvrzuje, že je prodejní cena zhruba třetinová.

Kdo má promluvit

V reportáži mi jako respondenti mluví i pánové Jiří Štyler a Petr Lukeš. Tedy političtí oponenti Dalibora Mlejnského. Proto je vždy nutné zvažovat, jaký a zda vůbec dát konkurentům prostor.

Mohou mít tendenci i lacině kritizovat, protože jim to může přinést ekonomický či jiný prospěch. Obecné pravidlo na to není. Jde vždy o novinářský cit. Jednoduše se dá říct, že není dobré jen tak si někoho nechat „přihrát polívku“. V tomto případě ale vnímám tyto pány jako lidi, kteří dlouhodobě pracovali pro městskou část bez osobního prospěchu (snad kromě toho, že se stali známí) a v minulosti rozkrývali důležité kauzy. Přesto se ale v mnoha případech ptám na názor dramaturga. Zde jsme se shodli, v mnoha jiných případech mi ale jiné respondenty vetoval.

Marné hledání Dalibora Mlejnského

Nejdůležitější je formálně správně oslovit bývalého starostu Dalibora Mlejnského. Musí dostat regulérní prostor na reakci. Nejprve mu tedy posílám mail se žádostí o rozhovor a stručným popisem tématu. Na tento mail ale nereaguje a já tak nemám potvrzení, zda jej četl. Pokouším se ho také kontaktovat telefonicky. Nezvedá telefon ani nereaguje na sms. Po několika pokusech tedy stále nemám jistotu, zda mé vzkazy dostal. Ve veřejných zdrojích také není dohledatelná žádná kancelář, kde by bylo možné zanechat vzkaz či ho tam zastihnout. Nemá ani datovou schránku (ta má tu výhodu, že pokud člověk vzkaz přečte, dostanu potvrzení o přečtení). Veškeré kontakty musím dokumentovat. Telefony nahrávám, sms či maily archivuji. Měl by být ale přítomen na zasedání zastupitelstva, je stále zastupitelem Prahy 11. Proto tedy plánuji natáčení na tento termín. Na zastupitelstvo ale Dalibor Mlejnský neodrazil. Dá se předpokládat, že byl o přítomnosti štábu informován od některých kolegů. Vyčerpala jsem tedy všechny možnosti, jak jsem mohla tohoto politika kontaktovat. Proto je na řadě poslední možnost – jít zazvonit na jeho dům.

Zvonit je trestné?

Před domem ale začínám řešit dilema: Zvonek není na brance, ale u vchodových dveří. Ze svých zkušeností již vím, že vstoupit

na soukromý pozemek se mi nemusí vyplatit. Je to totiž jedna z věcí, za které mě mohou popotahovat – na cizí pozemek se jednoduše vstupovat nesmí. Rozhodla jsem se ale riskovat. Jiný způsob, jak pana Mlejnského kontaktovat či prokazatelně zanechat vzkaz, již není. Vzhledem k tomu, že je branka již otevřená, vstupuji dovnitř a zvoním. Reaguje manželka Dalibora Mlejnského, které se mi podařilo předat vzkaz a své telefonní číslo. Dalibor Mlejnský nakonec napsal pouze stručnou zprávou, vysvětlení odmítl. Pak již mám vše připravené na střih a odvyšlání reportáže.

Mé obavy z toho, že vstupuji na pozemek, se ukázaly jako oprávněné. Po několika měsících mě totiž předvolává policie. Manželka Dalibora Mlejnského na mě podala trestní oznámení pro porušení domovní svobody. V takovém případě vždy záleží na názoru toho, kdo případ řeší. V tomto případě mi dali policisté za pravdu, že zvonit na zvonek bylo oprávněné. Vzhledem k tomu, že zvonek je pouze vedle domovních dveří, ani nebyla jiná možnost, než vstoupit na pozemek.

Za jiných okolností to ale může být výrazný problém. Lidé, o kterých točíme, se brání všemi prostředky. Často se snaží kriminalizovat naopak novináře. Je tedy nutné přemýšlet i nad zdánlivými maličkostmi.

Co se týče samotného obsahu reportáže – případ trvá dodnes. Od svých zdrojů u policie jsem se dozvěděla, že policie prošetřuje okolnosti právě nákupu domu Dalibora Mlejnského. Je tedy pravděpodobné, že se budu k případu ještě v budoucnu vracet.

Hmotné rezervy – whistlebloweři

týdeník Euro

Autor

Jan Hrbáček
šéfreportér týdeníku Euro

Přehled článků

první článek 24. 9. 2012
zatím poslední článek 4. 1. 2016
celkem článků — 4 v týdeníku Euro

Informace převzalo několik českých médií.

Nevýhodné obchody

Informace o podivných obchodních případech při ochraňování státních hmotných rezerv prosakují již delší dobu. Teprve v posledních letech se ale podařilo zmapovat některé z nich, u kterých je silné podezření, že některé smlouvy Správy státních hmotných rezerv (SSHR) nejsou pro stát výhodné, může na nich tratit desítky, ale i dokonce stovky miliónů. Předseda této strategické státní instituce je léta obsazován na základě partajního klíče, na základě tohoto vlivového zázemí bylo v minulosti SSHR realizováno několik obchodních případů, na nichž stát výrazně tratil a naopak profitoval takzvaný ochraňovatel. Mezi dva asi nejkřiklavější případy lze zařadit ochraňování pohonných hmot netransparentní česko-německou společností Viktoriagruppe (kde se podstatná část pohonných hmot ztratila a firma se dostala do insolvence) nebo ochraňování potravinářských komodit společnostmi z koncernu Agrofert stávajícího ministra financí Andreje Babiše.

Dva Blažkové

K prvnímu kontaktu se zdrojem došlo v létě roku 2012. Trestní oznámení směřující k podezřelým kontraktům podal 17. června na Nejvyšším státním zastupitelství otec tehdejšího ministra spravedlnosti za ODS Pavla Blažka – novinář Pavel Blažek. „Dostal jsem se k závažným informacím a dokumentům. Radil jsem se se synem před tím, než se stal ministrem, jestli mám podat trestní oznámení. Obrátil jsem se na něj kvůli bezpečnosti jeho rodiny, protože to je velmi senzitivní záležitost. Shodli jsme se, že jde o natolik závažné informace, že mám trestní oznámení podat,“ osvětloval tehdy svůj krok Blažek.

Konzultant P. G.

Díky Pavlu Blažkovi jsem se následně dostal do kontaktu s bývalým pracovníkem SSHR, který ještě za doby, kdy v instituci

působil, zpracoval obsáhlou analýzu, pojmenovávající nevýhodné parametry jednotlivých transakcí. I když byl Blažkův podnět relevantní, jak ukázalo následné získávání dalších informací, státní zastupitelství jej po necelém roce odložilo. Bývalý konzultant SSHR se kvůli své analýze nakonec dostal do situace, kdy na něj byl vyvíjen nátlak z různých vlivových skupin, které se správou hmotných rezerv tehdy obchodovaly. Také proto jeho jméno ponechávám v anonymitě.

Tento konzultant, řekněme mu například P. G., se ve své analýze intenzivně věnoval především ochraňování pohonných hmot, ale poukázal i na aktivity neprůhledných společností Prakov, Hramax a Kovmat Trade. Tyto firmy jsou zakladateli privátní komoditní burzy Hraprako, vzniklé v roce 2007, přes kterou si SSHR obstarávala nezanedbatelnou část rezervního sortimentu. S informátorem P. G. jsem se proto několikrát sešel s cílem získat informace zevnitř SSHR. Zpočátku byl v kontaktu velmi obezřetný až bázkivý, na nátlak, kterému čelil, nevzpomíná dodnes v dobrém. Snažil jsem se proto v rezignovaném P. G. zesílit dojem, že předáním informací může pomoci odhalit neehospodárné nakládání se státními penězi. Schůzky se proto také odehrávaly poblíž jeho bydliště, v jeho oblíbených podnicích, kde znal personál i klientelu. Jeho důvěra ve mě a ochranu zdroje i díky této zdánlivé maličkosti začala po několika schůzkách stoupat. Postupně pak P. G. popsal některé konkrétní transakce, na kterých stát trafil.

Obtíže s ověřováním

SSHR na otázky ohledně těchto firem a kontraktů s nimi reagovala vždy velmi zdrženlivě. Protože šlo o poznatky z jednoho zdroje a SSHR byla na otevřené informace skoupá, bylo těžké je bez jakýchkoli pochybností verifikovat. Navíc v té době absentovaly další interní dokumenty správy, které by ekonomické malformace uvnitř strategické státní instituce konkrétněji dokládaly. SSHR jsem žádal o spousty dokumentů, i podle zákona

o poskytování informací, jenže reakce byly vesměs velmi vyhubavé a požadovaných dokumentů jsem získal velmi málo. Obrátil jsem se proto na zdroj z úřadu, který mi požadovaných spousty dokumentů dodal, včetně vysvětlení souvislostí mezi smlouvami, dodatky, apod.

Obavy o prozrazení

P. G. po několika schůzkách začal zájem o kontakt ztrácet, protože kvůli ztížené možnosti ověření jeho poznatků bylo málo relevantních informačních výstupů. Když skončily schůzky s P. G., pokoušel jsem se nalézt nový „zdroj“. Zvláště kvůli sílícímu podezření, že jeden z klíčových vedoucích pracovníků SSHR může na nevýhodných zakázkách profitovat. Nového informátora zevnitř instituce se mi podařilo nalézt až o téměř rok později. Také on byl nevýhodně nastavenými pravidly ochraňování a takzvaných rotací státních rezerv doslova konsternován. Kvůli jeho pozici a možnosti dostávat se k interním materiálům však bylo velmi složité informační spolupráci utajit. Například některé neopatrně položené dotazy mohly pozici nového zdroje pomoci vedení SSHR, které nastavené mechanismy léta drží, identifikovat. Osobní schůzky se proto odehrávaly za maximální konspirace, v malých, předem vytipovaných a prověřených podnicích, telefonický kontakt byl omezen na minimum. Komunikovali jsme především přes e-mailové účty, kde jsme si nechávali uložené rozepsané zprávy. Rozepsaná zpráva pak byla v reálném čase přečtena a okamžitě smazána. Takto se například domlouvala osobní setkání a předávání interních materiálů SSHR. V průběhu komunikace jsem se postupně ujišťoval, že informátorova snaha předávat velmi citlivé poznatky a interní materiály nepramení například z neshod s někým z vedení instituce. Vztahy v SSHR totiž nebyly nikdy zrovna ideální, problémy vznikaly už za vedení Jana Žižky (ex-ČSSD), jeho nástupce a pokračovaly i po nástupu politického nominanta ČSSD Pavla Švagra. Když Švagr jako předseda Správy státních hmotných rezerv zjistil,

že mu z jeho instituce tečou informace, důvody ke konspiraci setkání s informátorem ještě zesílily. Schůzky byly proto omezeny na minimum a jejich místa se výrazně měnila. Švagr mezitím pohrozil několika bývalým manažerům SSHR, o nichž se domníval, že by mohli být takzvanými defektory, podáním trestních oznámení. Obavy zdroje z možného prozrazení stoupaly, obával se především typického osudu jiných whistleblowerů – nemožnosti nalezení nového zaměstnání po možném prozrazení jeho whistleblowerských aktivit. Postupem času se ale rozhodl ve svém jednání pokračovat, dostávaly se tak ke mně informace nejen o už proběhlých zakázkách, ale i o připravovaných veřejných soutěžích, jejich účastnících, průběhu a podivných okolnostech, jako například nastrčených spolusoutěžitelích. Nebo o využívání starých znaleckých posudků vystavených na kvalitu ochraňovaného zboží, například těžkých topných olejů, které kvůli jejich velmi nízké kvalitě nepůjde nejspíše z fondu rezerv vyjmout a prodat a stát tak velmi pravděpodobně přijde o několik desítek milionů korun.

Koruna je hodně peněz

Komunikačně asi nejsložitější období začalo, když jsem se začal intenzivně zajímat o obchody SSHR s firmami z koncernu ministra financí Andreje Babiše Agrofert. Správa rezerv na svém webu totiž zveřejňuje jen některé dokumenty. Navíc; smlouvy, a na ně naskládané dodatky a další dokumenty, jsou formulovány tak, že se v nich vyzná pouze zaměstnanec správy, který systém práce jejich úředníků dokonale zná. To byl i případ obchodování s obilnými rezervami. Na webu SSHR byl například zveřejněn dokument, na jehož základě se o korunu zvýšil měsíční poplatek za ochraňování tuny obilí. Laik by si navýšení poplatku, který se týká stovek tisíc tun obilí, vůbec nevšiml. Pro klíčový materiál, kterak společnost Navos, spadající pod Agrofert, získala naprosto exkluzivní byznys s prodejem rezervního obilí, bylo nutné získat smlouvy, které na webu zveřejněny nejsou

a jsou úzkostlivě chráněny před únikem mimo SSHR. Teprve až interní materiály ukázaly, nakolik jsou obchody pro Agrofert výhodné a pro SSHR naopak ne. Rotační, tedy odkupní cena se v případě prodeje nadbytečných 271 tisíc tun podle druhu obilí pohybovala v rozpětí od 2400 korun za tunu (pšenice krmná, ječmen krmný) do 3100 za tunu (pšenice potravinářská). Tržní cena obilí ale v té době byla až pět tisíc korun. Kdyby Správa státních hmotných rezerv cenu obilí regulérně vysoutěžila přes centrální adresu, získala by výrazně více. Babišova firma Navos tak mohla zboží podle informací předaných whistleblowerem prodat na burze za výrazně vyšší cenu, než byla pořizovací. Navos měl v dohodnutém čase sýpky zase naplnit. To se ale nestalo. Předseda hmotných rezerv Pavel Švagr navíc uzavřel v tichosti s ředitelem Navosu Vlastislavem Mudrákem a zástupcem místopředsedy představenstva Agrofertu Josefem Mrázem „smlouvu o jiných závazcích II“, která naprosto změnila podmínky vracení obilí. I o tuto smlouvu jsem samozřejmě žádal, ale nedostal ji. Získávání interních dokumentů ze SSHR nebylo vůbec nikdy snadné, a tak se k nim novináři dostávají vesměs cestou svých zdrojů. V předchozích dokumentech přitom bylo vždy jasně dané, dokdy a za kolik se má sortiment vrátit. Poslední dodatek, jasně nestanovující termín navrácení obilí, je už opravdu velmi nestandardní. Výmluvná pak je i skutečnost, že ani SSHR, ani Agrofert na tyto informace nereagovaly, a to ani žádostí o opravu, ani žalobou.

Výhodný byznys jen pro někoho

Ve smlouvě, kterou jsem získal díky svému zdroji, je klíčová formulace, že Agrofert dodá správě rezerv zmiňované obilí do deseti let. „SSHR je oprávněna kdykoli v průběhu deseti let od uzavření této smlouvy písemně vyzvat Navos k dodávce obilovin do státních hmotných rezerv až do celkového množství 228 tisíc tun,“ podepsal ve smlouvě Švagr. Tato v tichosti uzavřená smlouva zrušila všechny závazky ze smlouvy předchozí

a neuzavřeného obchodního případu. A nejsou v ní ani žádné sankce za její neplnění. Nebýt zmiňovaného informátora, tento neuvěřitelně výhodný byznys pro firmu ministra financí by nejspíš nikdy nebyl zveřejněn.

Podobně jako v jiných případech jsem proto po zdroji požadoval kopie smluv, dodatků a dalších materiálů. Zdroj z obav před svým prozrazením začerňoval a korigoval markanty předávaných dokumentů, které by mohly vést k jeho dekonspiraci. Klíčové inkriminované pasáže naopak barevně zvýraznil a doplnil případně vysvětlujícím komentářem. Pokud se podaří identitu zdroje nadále ochránit, rád bych v rozkrývání kontraktů se Správou státních hmotných rezerv, na kterých stát trácí desítky, ale pravděpodobně spíše stovky milionů, pokračoval.

Část druhá

Média:

pozorovatelé

a hybatelé

Jízdenková kauza

– vyvádění peněz

z Dopravního podniku

hl. města Prahy

Autoři

Jakub Slunečko, Jakub Hein
novináři z Českého centra pro investigativní žurnalistiku

Eva Ondřejová
právnička, AK Ondřejová

Tomáš Trampota
mediální analytik, Fakulta sociálních věd UK

Sedmnáct haléřů se může zdát jako směšná částka. Právě tento obnos má ale být po řádovém znásobení předmětem kauzy, která poslední čtyři roky hýbe pozorností českých médií. Klíčovou roli v medializaci a držení tématu v mediální agendě sehrála zejména Česká televize a redaktori pořadu Reportéři. Zevrubně se kauze věnovaly a věnují také Lidové noviny nebo Mladá fronta Dnes, celkově se na české mediální scéně napsaly přes dva tisíce článků. Z hlediska médií je příběh zajímavý také tím, jak dokázal vývoj v něm ovlivnit právě způsob vyjádření sdělovacích prostředků. A je možné také říci, že určitý vliv probíhal také druhým směrem – tedy z médií do samotného chodu kauzy.

Následná analýza tak ukazuje, jak velkou mocí mohou média při pokrývání korupčních kauz disponovat a jaké nástroje (ať už ochranné, či ohrožující) mohou aktéři využívat při dosahování vlastních cílů. Z hlediska mediální produkce byla kauza jedním z desítek případů spojených s potenciální korupcí a nekalým jednáním publikovaných v posledních letech. Kauza jako taková nejvíce ovlivnila aktéry, pro mediální krajinu České republiky neměla většího dopadu, novinářské praktiky zůstaly po ní stejné.

Analýza je určena především začínajícím novinářům a přináší nový pohled na jinak mnohokrát popsany příběh. Autoři zkoumají tvorbu mediálního obrazu kauzy a nalézají spojitosti.

Z následných zjištění je nepochybné, že média v tomto konkrétním případě urychlila a ovlivnila sled událostí, trestní oznámení a viktimizaci jednotlivých aktérů do diskutabilní míry. Některé z kroků médií byly řešeny soudní cestou, jak se ukáže dále v textu, v některých případech se ale jedná spíše o známý konflikt svobody slova a práva na soukromí. Je na zvážení každého čtenáře, kam se svým názorem přikloní v otázkách, které nejsou ošetřeny žádnými předpisy ani právem a často stojí na „pouhé“ žurnalistické etice.

Jízdenková kauza

Takzvaná jízdenková kauza se z původního podezření o předražování lístků na pražské MHD rozrostla do tří okruhů. Kromě sedmnáctihaléřové větve, které se věnuje tato analýza, se jedná o další dvě kauzy spojené dohromady stejnou sítí lidí. Podle vyšetřovatelů měla skupina kolem mediálně známého Iva Rittiga připravit pražský dopravní podnik celkem o přibližně 160 milionů korun. Kromě údajné škody 63 milionů při tisku jízdenek policie tvrdí, že dalších 57 milionů obvinění „vyprali“ při prodeji jízdenek ve stanicích metra firmou Cross Point, zbytek financí (zhruba 40 milionů) mělo uniknout při zakázce na SMS jízdenky. Původním hybatelem aféry je už zmíněných sedmáct haléřů, které z každé tištěné jízdenky posílala společnost Neograph firmě napojené na Ivo Rittiga. Do vývoje celého příběhu jízdenkové kauzy se za čtyři roky od první medializace dostala další známá jména a padla už také první obvinění i tresty. Na konečné soudní rozhodnutí v hlavní větvi celé aféry se ale stále čeká. Žalobci v konečném obvinění z roku 2014 přidali ještě obvinění z už zmíněných dalších dvou zakázek spojených s jízdenkami, kdy měl Dopravní podnik hlavního města Prahy záměrně stanovit diskriminační podmínky. My ale zůstaneme u nosné větve celého příběhu. Chronologii „sedmnáctihaléřové“ kauzy už totiž známe veskrze do podrobná.

Profily hlavních aktérů příběhu

Vladimír Sitta ml.

Vladimír Sitta (nar. 1981) je ze čtvrté generace rodiny, která má papírenskou výrobu jako tradici. Z nižších pozic se vypracoval až do role obchodního ředitele a člena představenstva. Po převzetí společnosti Neograph Janem Janků ve firmě 16. prosince 2011 skončil. Je jediným soudním znalcem na výrobu papíru v ČR.

Vladimír Sitta st.

V roce 1997 firmu Neograph založil a působil jako její generální ředitel. Jeho pozice jako polovičního akcionáře firmy byla poprvé ohrožena na konci roku 2013. Tehdy mu žalobkyně městského státního zastupitelství Dagmar Máchová nejprve zabavila akcie a poté mu zakázala hlasovat na valné hromadě firmy. Sitta si na postup návladní marně stěžoval u městského soudu. Soud se ho nezastal, a Sitta tak nemohl zabránit přeskupení podílů akcionářů na valné hromadě, kde majoritu získal statutární ředitel firmy Michael Broda. Na Sittu zbylo jen současných sedm procent akcií.

Martin Dvořák

Martin Dvořák (nar. 1970) v letech 2000–2006 řídil TV a od 2. dubna 2007 do 5. prosince 2011 byl ředitelem Dopravního podniku hl. m. Prahy.

V říjnu 2013 ho policie obvinila spolu s dalšími čtyřmi lidmi kvůli tisku a dodávkám jízdenek pro pražský dopravní podnik ve spojitosti s firmou Neograph a projektu elektronických jízdenek. V červnu 2015 byl obviněn spolu se svou matkou, Ivo Rittigem dalšími 11 lidmi pro údajné praní špinavých peněz. Toto obvinění se týká zakázek na sms jízdenky a m-peněženky, prodej kuponů a tisk papírových jízdenek. Podle policie šlo o organizovanou skupinu, která peníze v letech 2008 až 2014 propírala přes několik firem z daňových rájů.

Jan Janků

Janků vstoupil do společnosti v roce 2003 poté, co z důvodu finanční krize a vytopení Neographu při povodních 2002 (a odmítnutí uhrazení škody pojišťovnou) odkoupil 50% podíl dědy Vladimíra Sitty ml. V roce 2007 se stal generálním ředitelem DPP Martin Dvořák a v ten samý rok Janků podepsal se společností se sídlem na Panenských ostrovech zprostředkovatelskou smlouvu na provizi za jízdní doklady pro DPP. Na konci r. 2011 převzal vedení firmy Neograph.

Peter Kmeť

Zastupoval firmu Cokeville Assets při podpisu smlouvy. Ta od Neographu inkasovala problematickou provizi 17 haléřů z každé jízdenky. Kancelář firmy sídlí na stejné adrese jako advokátní kancelář MSB Legal připravující některé smlouvy pro DPP.

Podrobnější informace o Peteru Kmeťovi v českých médiích chybějí, rozhovory neposkytuje. Český rozhlas o něm referoval jako o bývalém komunistickém rozvědčíkovi. Před rokem 1989 měl mít krytí jako referent ministerstva zahraničí na rezidentuře rozvědky ve Spojených státech amerických.

Ivo Rittig

Ivo Rittig (nar. 1963) je pražský podnikatel vyšetřovaný kvůli machinacím se stamilionovými veřejnými zakázkami a považovaný za vlivného zákulisního hráče ODS či tzv. kmotra. Oficiálně zbohatl na obchodech s módou, ale měl dle médií prostřednictvím rozsáhlé klientelistické sítě významným způsobem ovlivňovat českou celostátní i komunální politiku. S jeho jménem jsou zmiňovány i mnohé jiné korupční skandály.

V roce 2006 uzavřel Ivo Rittig se společností COKEVILLE ASSETS Inc. (sídlo: Britské panenské ostrovy) poradenskou smlouvu, kde Ivo Rittig byl poradcem a náležela mu měsíční paušální odměna za poskytované služby 160 tis. EUR + 40% provize z příjmu, které získá společnost COKEVILLE ASSETS Inc. z obchodních transakcí uskutečněných díky radám Ivo Rittiga.

NFPK získal dokumenty, které dokládají finanční transakce mezi osobou Ivo Rittig a společností COKEVILLE ASSETS Inc. a tudíž vyslovil domněnku, že Ivo Rittig mohl být faktickým příjemcem výše uvedené částky cca 40 mil. Kč od DPP.

Informace čerpány částečně z webu NFPK.

Smlouva za smlouvou

Všechno začalo v roce 2007. Dopravní podnik hlavního města Prahy (DPP) vedený Martinem Dvořákem **podepisuje smlouvu** na tisk papírových jízdenek s firmou Neograph. Pro ni neměla zakázka na tisk minimálně 40 milionů jízdenek ročně až takový význam – podle tehdejšího obchodního ředitele firmy Vladimíra Sitty ml. zabírala totiž jenom 1,7% výrobní kapacity Neographu. DPP ji každopádně přidělil bez výběrového řízení.

Zadavateli (DPP) to umožnila výjimka v zákoně o veřejných zakázkách. Jízdenky jsou totiž podle vyjádření znalců (například Miloslav Musil) ceninou, a zakázka na jejich výrobu tak nemusela být ošetřena výběrovým řízením. Hlavním argumentem pro správnost tohoto výkladu je znalecký posudek Ústavu státu a práva z roku 2014, který jízdenku označuje za ceninu.

Spor o to, jestli jízdenka ceninou skutečně je a výběrové řízení tak nemuselo proběhnout, vyřeší definitivně až soud. Okruh kolem bývalého ředitele DPP Martina Dvořáka má k dispozici už zmíněný znalecký posudek ředitele Ústavu státu a práva Jana Bárty z roku 2014, která říká, že jízdenka ceninou je. V médiích se mohou čast objevovat různé posudky, vždy je ale důležité rozlišovat jejich váhu – odborný posudek (vyjádření) je mnohem stručnější a je pouhým listinným důkazem, kdežto znalecký posudek je propracovaný mnohem důkladněji a má také větší váhu (viz. box).

Odborné vyjádření vs. znalecký posudek

§ 105 odst. 1 trestního řádu stanovuje, že je-li k objasnění skutečnosti důležité pro trestní řízení je možné použít odborné vyjádření. Jestliže pro složitost posuzované otázky takový postup není postačující, přibere orgán činný v trestním řízení znalece. Pokud dostačuje odborné vyjádření nebo dokonce běžné znalosti a praktické zkušenosti získané vzděláním a výchovou, není třeba vypracovávat znalecký posudek. Z hlediska obsahu je odborné vyjádření mnohem stručnější než znalecký posudek. Je to pouze listinný důkaz.

Znalecký posudek zpracovává osoba se speciálními odbornými znalostmi a vědomostmi v určitém oboru, která tyto své znalosti a vědomosti využívá k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Je osobou rozdílnou od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení. Znalec je povinen písemný posudek na požádání státního orgánu osobně stvrdit, doplnit nebo jeho obsah blíže vysvětlit. Znalecký posudek je zvláštním samostatným druhem důkazu.

Tak jako tak, výběrové řízení neproběhlo a podle police byl kontrakt předražený. Kromě DPP a Neographu byl pak přímo spojen ještě s firmou Cokeville Assets. Tato firma údajně předala Neographu své know-how – tedy radu, aby se firma o zakázku bez otevřeného výběrového řízení vůbec zajímala. A zde se objevuje **druhá podstatná smlouva** jízdenkové kauzy. Společnost Cokeville sídlící na Britských Panenských Ostrovech se už v roce 2007 dohodla s Neographem na tom, že bude dostávat za každou vytištěnou jízdenku 17 haléřů. Podle představitelů Neographu vyplácela jejich firma zmíněný obnos za zmíněné poradenské služby. Cokeville Assets tak měla dostávat 17 haléřů z desítek milionů jízdenek za tuto jedinou radu.

Později se zjistilo, že od společnosti Cokeville Assets přímo inkasuje peníze známý pražský lobbista Ivo Rittig. Firma s ním totiž uzavřela v roce 2006 smlouvu o poradenství, na základě níž dostával Ivo Rittig každý měsíc 160 tisíc EUR a 40 % provize z příjmu společnosti Cokeville Assets. A to je **třetí a poslední důležitá smlouva**, která podle policie dokončuje kruh vyvádění peněz z předražené zakázky. Ivo Rittig měl díky tomuto kontraktu nepřímo inkasovat peníze DPP. Pražský lobbista byl známý svými kontakty na tehdejšího primátora Pavla Béma (ODS) a podle odposlechů se měl zmínit, že v jeho sféře vlivu je i Martin Dvořák, už zmíněný ředitel DPP, který smlouvu na tisk jízdenek podepsal.

Paralelní plnění těchto tří smluv podle policie způsobilo, že DPP přišel na předražených jízdenkách zhruba o 40 milionů korun, které měl dostat Ivo Rittig. Jako zprostředkovatel všech těchto smluv podle obvinění působila právní kancelář Šachta & Partners (dnes MSB Legal), do jejichž řad také dopadla některá obvinění. Jedná se hlavně o Davida Michala nebo Karolinu Babákovou a jejich další kolegy. Policie se také snažila dokázat, že tito právníci a zastupitelé zúčastněných firem Martin Dvořák (DPP), Jan Janků (Neograph) a Peter Kmeť (Cokeville Assets) byli zároveň vázání společnými účastmi v dalších obchodních společnostech.

Čtyři roky bez povšimnutí

Před samotným zveřejněním kauzy v médiích jsou ale v příběhu čtyři nejasné roky – smlouva mezi Neographem a Cokeville Assets o minimální provizi sedmnácti haléřů z každé jízdenky byla oficiálně podepsána předsedou představenstva Neographu Janem Janků a jednatelem Cokeville Assets Peterem Kmeťem v roce 2007, první zmínku o celé kauze najdeme v médiích až v listopadu 2011. Podle všech dostupných informací se mezi léty 2007–2009 smlouvou, která je předmětem dnešního obvinění, kromě samotných aktérů nikdo nezabýval. Tehdejší obchodní ředitel Neographu Vladimír Sitta ml. tvrdí, že smlouva byla antedatovaná Janem Janků a dodána jako podnět k vyplácení peněz Cokeville Assets až v roce 2009.

Vladimír Sitta přišel s podezřením na údajné nezákonné jednání na policii až na podzim v roce 2009. Podle svých slov nejdříve zjistil, že z Neographu odchází peníze firmě Cokeville Assets, a následně se zajímal, z jakého důvodu se tak děje. Když narazil na zmíněnou **smlouvu mezi Neographem a Cokeville Assets, rozhodl se ji donést** na protikorupční útvar. A přestože byl jeho otec Vladimír Sitta st. spolumajitelem firmy, o smlouvě údajně také do té doby nevěděl. Na žádost syna mu pak dohledal další potřebné materiály.

Timeline příběhu

Leden 2008

DPP podepisuje smlouvu na tisk jízdenek s firmou Neograph. Za Neograph ji podepsal Janků, kontrakt doporučil Kmeť (Cokeville Assets) – za to měla firma Cokeville dostávat provizi 17 haléřů z každého lístku.

Podzim 2009

Vladimír Sitta ml. odevzdal materiály policii a BIS (smlouva mezi Neographem a Cokeville Assets) – případ měla na starost protikorupční policie, ale nebyly viditelné žádné výsledky.

7. listopadu 2011

Lukáš Landa zveřejnil v Událostech a Reportérech ČT smlouvu mezi Neographem a firmou Cokeville Assets sídlící na Panenských ostrovech.

30. listopadu 2011

Odstupující šéf DPP Martin Dvořák ruší smlouvu s Neographem – snaha o zrušení byla hlavně ze strany Neographu.

8. prosince 2011

NFPK zastupovaný Karlem Randákem zveřejňuje spojení mezi firmou Cokeville Assets a Ivo Rittigem (dostával od firmy pravidelný plat + 40% ze zisku).

Prosinec 2011

Vladimír Sitta ml. vytěsněn z vedení společnosti Neograph.

Leden 2012

Na Vladimíra Sittu ml. podala kárnou žalobu společnost Neograph i DP – Sitta ml. byl ale osvobozen.

Únor 2012

Vladimír Sitta ml. a jeho otec Vladimír Sitta st. (spolumajitel – 50%) obviněni policií pro trestný čin zneužití informace a postavení v obchodním styku. Měli údajně vyvádět peníze – přebírat zákazníky z Neographu do své firmy Avium Partners.

Duben 2013

Ivo Rittig žaluje pro pomluvu NFPK, který spojil Rittiga s provizí Cokeville Assets z jízdenek. Rittig spor prohrál.

Říjen 2013

Protikorupční policie obvinila pět lidí v kauze jízdenek – mezi jinými Martina Dvořáka (bývalý šéf DPP), Jana Janků (Neograph), Petra Kmetě (Cokeville Assets).

Únor 2014

Ivo Rittig zatčen v souvislosti s provizí za jízdenky, zadržen i David Michal z MSB Legal – kancelář zastupovala DPP i Rittiga. Sitta vypovídá, že Rittig měl mít na DPP svého člověka – Dvořáka, který to zařídí.

Mezitím se dál řeší i žaloba na Sittu ml. a Sittu st. kvůli využití informací v Neographu – měli přetahovat zákazníky do vlastní firmy. Jako státní zástupkyně žaluje Máchová.

Leden 2015

Vladimír Sitta ml. obviněn z držení dětské pornografie.

Duben 2015

Sitta st. žaluje stát o 200 milionů – po listopadu 2011 byl spolu se synem obviněn z tunelování Neographu – státní zástupkyně Máchová mu zakázala hlasovat na valných hromadách firem a zmrazila majetek. Sitta st. se pak po nařazení kapitálu firmy stal ve své nepřítomnosti z 50% vlastníka firmy pouhým 7% vlastníkem. Spor dál běží.

18. 9. 2015

Vladimír Sitta ml. dostal roční podmínku za tunelování Neographu, jeho otec byl také uznán vinným, ale trest nedostal. Sitta ml. dostal podmínku za to, že Neographu způsobil škodu, ale ne finanční (přebíral zákazníky).

Soud s Rittigem a spol. běží dál.

Vladimír Sitta ml. tedy proti vlastní firmě Neograph v tajnosti oznámil policii své podezření na nelegální vyvádění státních peněz – stal se tedy tajným oznamovatelem a ve firmě zůstával dál. Svě motivy dnes popisuje takto – jako soudní znalec spolupracoval dlouho se státem a nechtěl tedy riskovat svou pověst tím, že by se podílel na nelegálním vyvádění veřejných peněz. Jeho otec Vladimír Sitta st. (jako 50% vlastník firmy) pak podle jeho slov synovu aktivitu posvětil a dokonce mu zajistil přístup k dokumentům, ke kterým by se Sitta ml. jinak nedostal. Následně pak odešel své podezření oznámit na policii, kde byl odkázán na Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality (protikorupční policie).

Od roku 2009 tak měla protikorupční policie smlouvu mezi Neographem a Cokeville Assets a k tomu výpověď zdroje Vladimíra Sitty ml., vyšetřování začalo oficiálně až v roce 2010. Následovala další dvě léta, kdy sice policie o případu věděla, nedospěla podle Sitty ml. k žádným pokrokům. Podle jeho slov mu detektivové z útvaru řekli, aby ve firmě Neograph dál působil jako „insider“ (vnitřní zdroj) pro další vyšetřování a získávání důkazů. S potvrzením či vyvrácením těchto slov Sitty ml. jsme se obrátili na Útvar pro odhalování korupce a finanční kriminality Policie ČR. Mluvčí útvaru Jaroslav Ibehej odmítl poskytnout jakoukoliv odpověď a odkázal na Adama Borgulu z Vrchního státního zastupitelství v Praze, který má v případě jízdenkové kauzy právo na podávání informací. „S ohledem na fázi trestního řízení v dotazované trestní věci není možné poskytnout konkrétnější

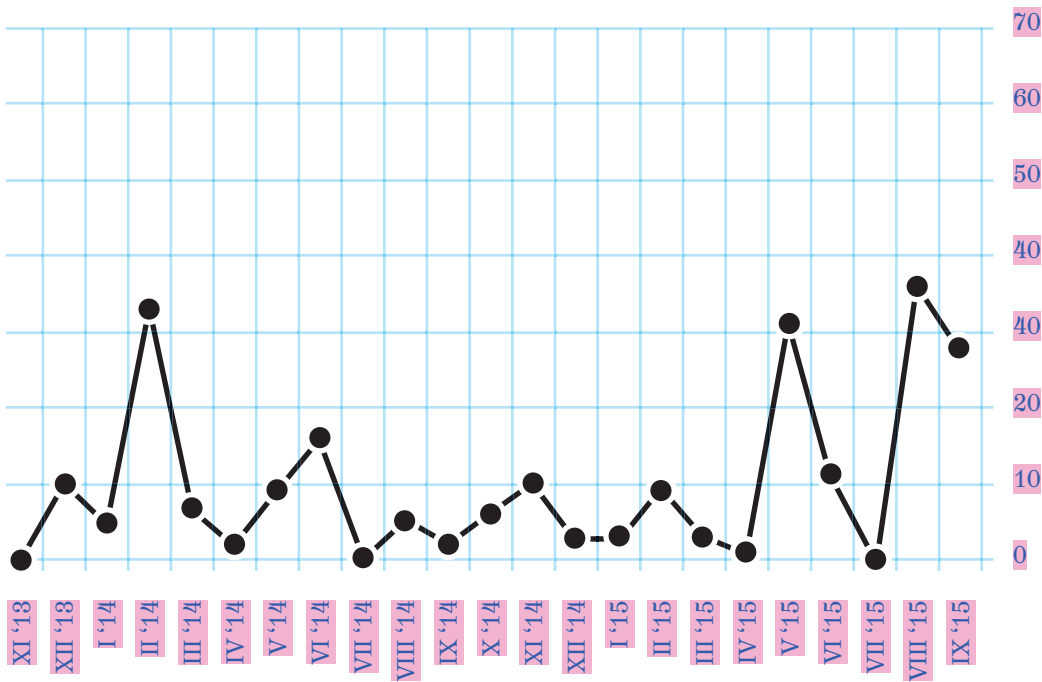
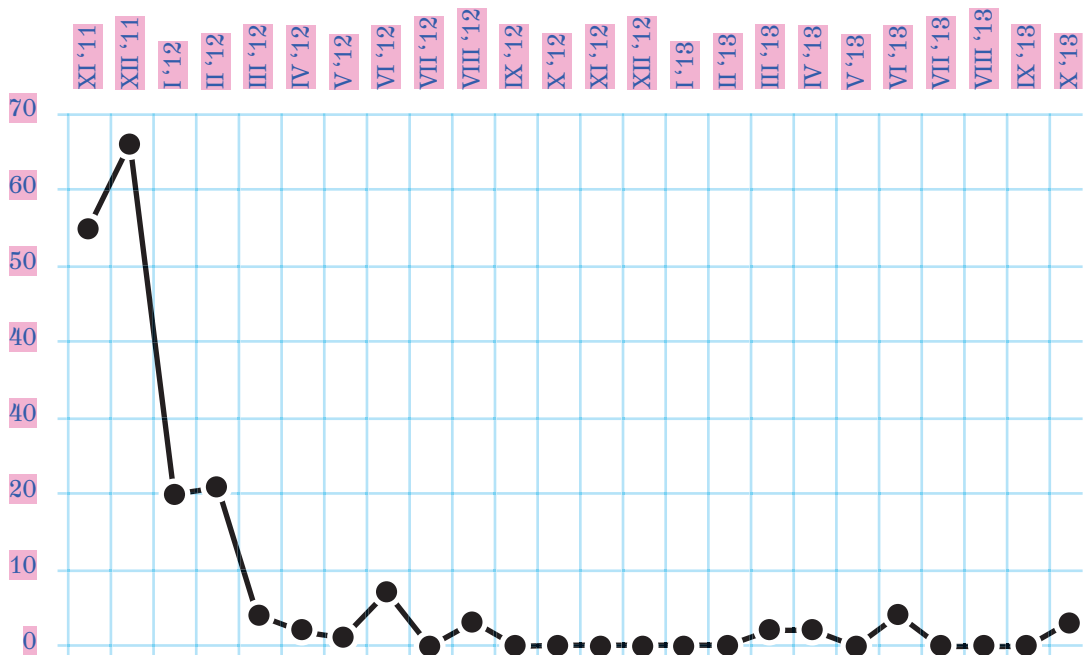
informace než odkázat na aktuálně probíhající vyšetřování,“ napsal k celé věci Borgula. Z vyjádření protikorupční policie a státního zástupce tak není možné jednoznačně potvrdit, jaký byl postup vyšetřování v těchto „slepých“ letech.

Vladimír Sitta ml. postupně ztrácel v Neographu svou pozici. V létě roku 2011 totiž poprvé veřejně vystoupil v odlišné věci. Dopravní podnik hlavního města Prahy (DPP) začal vykupovat staré jízdenky, zjistilo se ale, že velká část z nich byly padělky. Sitta ml. jako soudní znalec označil za pravděpodobné původce padělků lidi s přístupem k ochranným prvkům jízdenek – tedy zástupce z nejvyšších sfér DPP. Podle svých slov se tak dotkl celé sítě, na kterou byl napojen kromě Iva Rittiga i šéf Sitty ml. z Neographu Jan Janků. Kauzu padělaných jízdenek pokrývala i Česká televize, konkrétně reportér Lukáš Landa v pořadu Reportéři ČT. Právě tam pak začala spolupráce Vladimíra Sitty ml. s Lukášem Landou, která brzy vyústila až v medializaci samotné jízdenkové kauzy.

Rozbuška

Jako věc veřejného zájmu se případ údajného tunelování DPP zrodil až 7. listopadu 2011. Lukáš Landa tehdy zveřejnil v pořadu Reportéři ČT svoji reportáž, která celý případ popisovala a jako důkaz předkládala smlouvu mezi **Neographem a Cokeville Assets**. Podle mediálního analytika Tomáše Trampoty vše zatím probíhalo po novinářské stránce naprosto korektně: „Reportér Lukáš Landa užívá spíše objektivní jazykové prostředky bez hodnotícího zabarvení, nechává mluvit aktéry kauzy včetně tehdejšího ředitele Dopravních podniků Dvořáka. Poprvé rozkrývá zjištění, že část prostředků z prodeje jízdenek odchází na neznámou firmu na Panenských ostrovech. V rámci novinářské objektivity se dotazuje všech zmiňovaných stran včetně jednatele firmy Neograph Jánského. Je tak naplněna norma novinářské objektivity.“

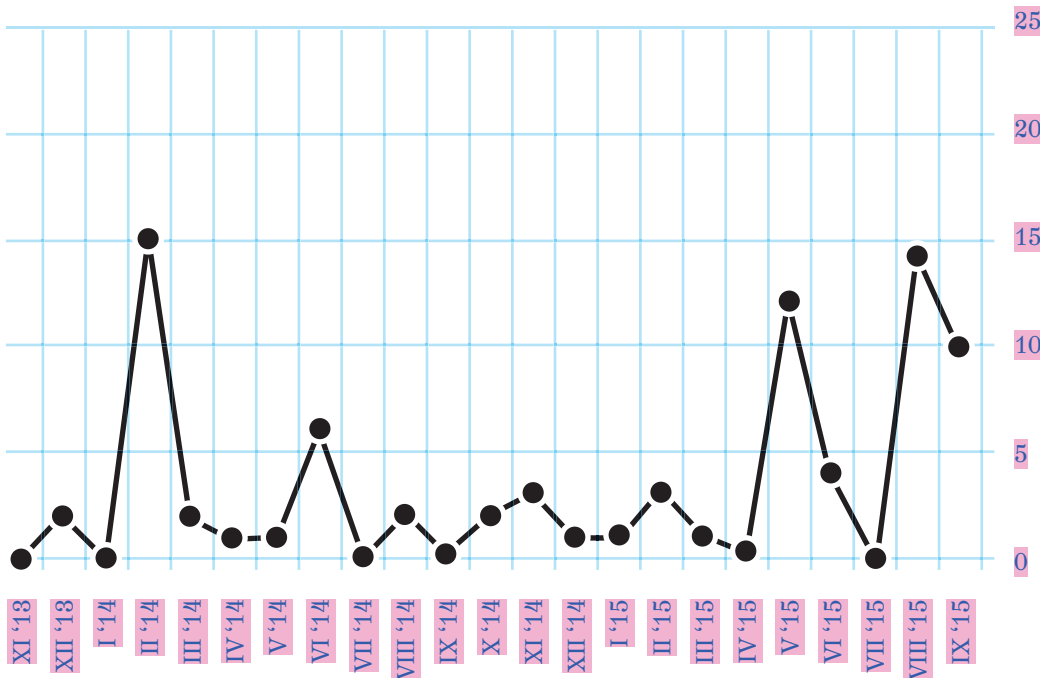
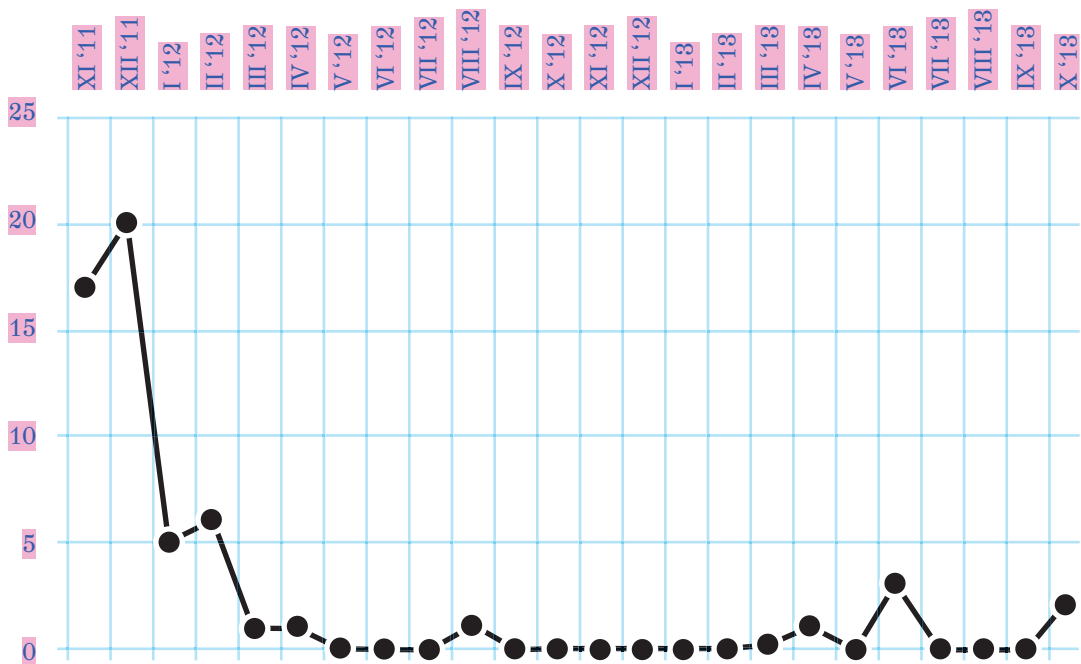
Vývoj počtu zpráv v čase – tisk, TV a internet

Vladimír Sitta ml. v této reportáži vystoupil jako jeden z dotazovaných, nebyl ale přímo označen za člověka, který Lukáši Landoovi informaci poskytl. Anonymitu svého zdroje dnes chrání i sám Lukáš Landa. Pouze poukazuje na to, že při práci s oznamovatelem je vždy důležité znát jeho motivaci. I v tomto případě se tak Landa snažil najít důvod, proč podezřelou smlouvu dostává. „Nikdo, kdo podá informace, nespádl z nebe. Musel s těmi lidmi částečně kooperovat. U jízdenkové kauzy mi nešlo primárně o motivaci oznamovatele, ale o obsah té smlouvy. Viděl jsem, že se tam platí 17 haleřů z každé jízdenky nějaké firmě na Panenských ostrovech. Tak si položíte otázku, proč to proboha dělají. A pak se ptáte jednotlivých aktérů z té smlouvy,“ popisuje dnes Lukáš Landa záměr své čtyři roky staré reportáže.

Jeho práce následně vyvolala velký ohlas mezi dalšími českými médii a tím pádem se příběh dostal i do povědomí veřejnosti. Hned druhý den o kauze informuje právo a Mladá fronta Dnes. Právo nedodává žádné zásadnější informace, stejně jako Mf Dnes. Další den se příběhu chytají deníky E15 a Lidové noviny, které už přinášejí vlastní nové informace a zpovídají například tehdejšího primátora Prahy Svobodu. „Kauza se těšila výjimečného postavení v mediální agendě zejména v samotném počátku případu, kdy byla zveřejněna v hlavní zpravodajské relaci České televize a na titulních stranách některých listů a dále při zveřejnění spojitosti se jménem Rittiga – již dříve mediálně známého „kmotra“. K intenzitě mediálního zájmu tak přispěla i celebritizace a spojení s již dříve mediálně známou osobností. Osobní soudy autorů článku ale nejsou obsaženy,“ myslí si o zmíněných článcích mediální analytik Tomáš Trampota.

Vývoj počtu zpráv – tisk, TV

Jízdenková kauza následně začala žít vlastním životem, dostala se do povědomí veřejnosti a spustila další lavinu pozornosti napříč všemi českými médii. Jak se později ukázalo, právě medializace celé kauzy 7. listopadu 2011 byla pro vývoj případu klíčová ve všech směrech. ČT24 pokračuje v popisu kauzy už 12. listopadu, kdy se její reportéři obracejí výhradně na Dopravní podnik, zároveň podle Tomáše Trampoty poprvé narušují rámce objektivitu: „Způsobem vyjadřování k Dopravnímu podniku a zdůrazňováním některých informací dochází k určité míře *viktimizace*. Zejména uvozující narativní rámec evokuje, že od počátku šlo o záměr vyvádět peníze z dopravního podniku a to před tím, než byla věc řádně prošetřena,“ uvádí.

Média tak už kompletně upustila v otázce DPP od letního případu falšování jízdenek a zaměřila se právě na osu DPP–Cokeville Assets, tedy panamskou firmu, která získávala z každého lístku 17 haléřů. „Důvodem mohl být mnohem atraktivnější rámec příběhu, než byl rámec původní. Navíc rámec skandalizující, zapadající do současné mediální logiky. Padělání jízdenek tak mělo mnohem menší razanci než následující dění,“ dodává Tomáš Trampota.

Sám Vladimír Sitta ml. už 22. listopadu eskaloval zájem o kauzu a počty zveřejněných zpráv k tématu tím, že v rozhovoru pro ČTK obvinil aktéry příběhu ze záměrného předražování jízdenek – řekl, že cena za jejich tisk byla dvojnásobná. Zpráva tak vrhla další negativní světlo na Jana Janků, předsedu představenstva a spolumajitele Neographu. Ten sice nařčení odmítl, podle mediálního analytika Tomáše Trampoty mu ale nebyl dán dostatečný prostor na vyjádření, protože není, na rozdíl od Sitty, přímo citován, ale jeho slova jsou jen parafrázována na konci článku.

Zájem veřejnosti pak dal do pohybu i vývoj kauzy samotné. Už 30. listopadu (23 dní po medializaci) zrušil šéf DPP Martin Dvořák smlouvu na dodávku tištěných jízdenek mezi DPP a Neographem. V kontraktu sice stálo, že DPP musí jízdenky od firmy Neograph nakupovat ještě 4 roky po zrušení smlouvy, vzhledem

k přístupu firmy Neograph bylo ale možné zrušit plnění ihned. Dvořák následně rezignoval, stejně jako ekonomický ředitel DPP Ivo Štika. S mediální pozorností se pochopitelně prozradila i role „oznamovatele“ Vladimíra Sitty ml. Vedení firmy Neograph pod taktovkou Jana Janků ho tak okamžitě vytěsnilo z vedení společnosti. A mračna se začala stahovat i nad jeho otcem Vladimírem Sittou st., který ale i po odchodu svého syna zůstal ve firmě jako 50 % spolumajitel. „Tato skutečnost byla médií zmiňována a reflektována jen okrajově. Pro stávající mediální naraci je typické, že složitější majetkové proměny a přesuny jsou vnímány jako pro čtenáře nesrozumitelné nebo příliš komplikované,“ myslí si Tomáš Trampota.

Nadační fond ukazuje na Rittiga

Dalším důležitým milníkem ve vývoji jízdenkové kauzy byl hned na začátku vstup Nadačního fondu proti korupci (NFPK) do případu. Ještě před Vánoce roku 2011 totiž NFPK zastupovaný bývalým zpravodajcem Karlem Randákem informoval na tiskové konferenci o zapojení pražského lobbisty Iva Rittiga. Randák ho označil za příjemce peněz nelegálně vyváděných z DPP a použil k tomu **smlouvu mezi Cokeville Assets a Ivo Rittigem**, která pražskému lobbistovi zajišťovala už zmíněných 160 tisíc Eur a 40% provize ze zisku měsíčně. V informování o jízdenkové kauze to byla převratná informace, protože média do té doby věděla pouze o smlouvě mezi DPP a Neographem.

Ani Vladimír Sitta ml. touto smlouvou podle svých slov nedisponoval. Nadační fond proti korupci se rozhodl smlouvu nejdříve ukázat veřejnosti a až poté dát na policii. Tehdejší postup okomentoval pracovník NFPK Petr Soukenka: „Nejprve jsme udělali tiskovou konferenci a až poté jsme podklady předali policii vzhledem ke konstelaci na státním zastupitelství. Kdyby to bylo teď, tak bychom postupovali jinak, jak dokazují i jiné kauzy, na kterých teď děláme, a o kterých se média nikdy nedozví

– rovnou informace o nich předáváme bez zveřejnění a policie i státní zástupci kauzy řeší.“

NFPK ale tímto krokem ukázal na možného příjemce peněz z údajně předražených jízdenek. Těto nové a zlomové informace prezentované Karlem Randákem se rázem rychle chytila i média, konkrétně Prima TV a Právo. Mediální analytik Tomáš Trampota upozorňuje, že v tomto okamžiku začaly sdělovací prostředky zasahovat do kauzy neobjektivním způsobem. „Deník Právo věnuje vyjádření Randáka nezvykle velký rozsah a jeho argumenty přejímá nekriticky a nerozporuje je případnými protivrzeními. Typické je, že média o finančním obohacení se Rittiga nijak nepochybují, pracují s ním jako s daností, pravdou, ačkoliv bylo vzneseno Nadačním fondem a Randákem a nikoliv orgány činnými v trestním řízení,“ rozebírá Trampota vstup médií do kauzy.

Vztahová grafika aktérů příběhu³¹

Ing. Marek Stubleý

Společník
MSB Legal, v.o.s.

Ing. Martin Dvořák

Generální ředitel
DPP

Mgr. Bc. David Michal

Společník
MSB Legal, v.o.s.

Ing. Ivo Štika

Ekonomický ředitel
DPP

**Kauza
Dopravní podnik
hl. města Prahy
a tisk jízdních
dokladů**

Ing. Jan Janků

Spolumajitel
Neograph, a.s.

Vladimír Sitta ml.

Člen představenstva /
držitel Ceny za odvalu
Neograph, a.s. / NFPK

JUDr. Peter Kmeř

Ředitel / Vedoucí
organizační složky
Cokeville Assets Inc. /
Cokeville Assets Inc.,
organizační složka

JUDr. Vladimír Sitta

Spolumajitel
Neograph, a.s.

Ivo Rittig

Podnikatel

Události po zapojení jména Iva Rittiga do případu tak ukázaly, jak velkou a významnou pozici má NFPK v mediálním a veřejném obrazu. Jeho vystoupení bylo totiž pro chod událostí významné už tím, že do určité míry ovlivnilo mediální diskurz. Ivo Rittig se proti obvinění rozhodl bránit a 21. 2. 2012 podal proti NFPK žalobu na ochranu osobnosti. Žádal odstranění článků, tiskových zpráv, nahrávek tiskových konferencí z internetových stránek NFPK vztahující se k jeho osobě. Žaloba byla Městským soudem v Praze dne 27. 6. 2013 zamítnuta. Soud došel k závěru, že nemohlo být zasaženo do osobnostních práv Iva Rittiga, protože na sdělování informací o jeho smlouvě s Cokeville Assets převážil veřejný zájem.

Randák a Nadační fond se v důsledku stávají dalším důležitým aktérem kauzy a spor mezi Nadačním fondem a Rittigem je dalším tematickým rámcem, který média užívají. NFPK pak v dalších letech v návaznosti na případ čelil dvěma významným útokům. Už na konci roku 2012 podala právní kancelář MSB Legal návrh na zrušení Nadačního fondu proti korupci. Svoji argumentaci stavěla na konstatování, že činnost Fondu – tedy zejména boj proti korupci – nenaplnuje podstatu obecně prospěšného cíle. V MSB Legal dodnes pracuje například David Michal nebo Karolína Babáková, oba nyní obvinění v hlavní větvi jízdenkové kauzy. Kancelář je taktéž napojena na Iva Rittiga, kterého zastupuje u soudu. Tedy vyšichni kolem MSB Legal stojí na opačné straně příběhu jízdenkové kauzy, než na které stál a stojí NFPK. Návrh MSB Legal na zrušení Fondu byl však nakonec soudem zamítnut. Dne 16. 12. 2015 Vrchní soud v Praze potvrdil rozhodnutí Městského soudu v Praze s odůvodněním, že boj proti korupci je obecně prospěšnou činností a Nadační fond proti korupci plní účel, ke kterému byl zřízen. Tím ale starosti pro NFPK neskončily – v březnu roku 2014 podal Fond podnět k Úřadu pro ochranu osobních údajů pro neoprávněné zveřejňování osobních údajů³² fyzických osob spojených

32 viz Vysvětlivky, str. 115

s NFPK, když byly identifikovány osobními údaji, fotografií a poznávacími značkami automobilů, a to na www.prvnizpravy.cz. Tyto informace pak převzala další média, hlavně pak www.vasesvoboda.cz – web financovaný a provozovaný samotnou MSB Legal. Úřad rozhodl ve prospěch Fondu, když uznal odpovědnost subjektů za správní delikt. Případ neoprávněného zveřejňování informací označili lidé z NFPK v návaznosti na neúspěšný pokus o zrušení Fondu za další pomstu ze strany Iva Rittiga a MSB Legal.

Osud oznamovatele³³

V listopadu 2011 se s medializací kauzy také kompletně změnil život Vladimíru Sittovi ml. Ten sice nebyl označen za zdroj informací vynešených do médií, přiznal se každopádně ke kontaktování policie a začal aktéry jízdenkové kauzy v médiích obviňovat z nelegálních praktik a vyvádění peněz. Tehdy byl Sitta ml. stále pracovníkem firmy Neograph, proti které zároveň vedl tento boj. Nezůstal v podniku ale příliš dlouho – už v prosinci ho předseda představenstva Jan Janků zbavil pozice ve vedení firmy a následně Sitta ml. skončil ve firmě úplně. Nechtěným se v Neographu stal pochopitelně i Vladimír Sitta st., který syna v jeho aktivitě podporoval například tím, že mu pomohl vyhledat smlouvu mezi Neographem a Cokeville Assets.

Jenže Vladimíra Sittu st. nebylo možné z firmy dostat tak snadno – byl totiž jejím zakladatelem a vlastnil 50% akcií Neographu. Další vývoj v této společnosti pak nejlépe demonstruje, jak média a zásadně ovlivnila bleskový vývoj událostí. Už v únoru totiž podal Jan Janků za firmu Neograph trestní oznámení na Vladimíra Sittu st. i Vladimíra Sittu ml. kvůli podezření pro trestný čin zneužití informace a postavení v obchodním styku. Podle Janků měli oba muži přebírat zákazníky firmě Neograph do vlastních společností Avium Partners a Nanograph, které

³³ Ochrana oznamovatele se věnuje v obecné rovině Eva Ondřejová v kapitole Ochrana oznamovatele v českém právním řádu na str. 117

se zabývaly podobným předmětem podnikání. Soud na podzim 2015 nakonec nepravomocně oba muže odsoudil. „S ohledem na dosud nepravomocné řízení nelze podávat bližší informace. Trestní řízení v této věci lze nicméně jednoznačně považovat za odvetné opatření proti oznamovateli a jeho rodině,“ okomentovala případ mediální právnička Eva Ondřejová. Stejný názor měl nakonec i předseda senátu pražského městského soudu Alexander Sotolář: „Nepochybným faktem je, že stíhání bylo iniciováno právníky z okolí Jana Janků a Ivo Rittiga, a je zřejmé, že se tak stalo v souvislosti s jízdenkami pro dopravní podnik.“

Neograph (dnes SPM – Security Paper Mill)

Firma vznikla jako tiskárna speciálních druhů papíru v 90. letech. Tehdy Vladimír Sitta st. odkoupil podnik jako část celkového tiskařského koncernu od švédské firmy Dolman. V areálu ve Štětí pak spustil spolu se svým otcem (Sitta nejst.) podnikání – oba si dělili 50% akcií. V rodinné firmě následně začal pracovat i Vladimír Sitta ml. Po ničivých povodních v roce 2002 neuspěl Vladimír Sitta st. u pojišťovny s náhradou škody a protože byl zároveň vázán dalšími hypotékami, rozhodl se kvůli existenčním potížím přizvat do firmy nového akcionáře. Tím se stal jeho známý Jan Janků, který od Sitty nejst. získal 50% podílu ve firmě. Podnik tak od té doby vlastnil napůl Vladimír Sitta st. a Jan Janků.

Vladimír Sitta ml. se při obhajobě odvolával právě na příkazy Jana Janků, které od něj jako od svého šéfa dostával, a skutky, za které byl odsouzen, činil údajně z jeho vůle. I přesto dostal nepravomocně roční podmínku, jeho otec byl trestu nakonec zproštěn. Oba Sittové jsou tedy nepravomocně usvědčeni z toho, že poškodili svojí firmu Neograph, přestože se bez váhání odvolali. Městský soud v Praze ale zároveň odmítl, že by tím Sitta st. a Sitta ml. způsobili firmě jakoukoliv finanční škodu, není tedy jasné, v čem toto poškození mělo spočívat. V tomto případě

se jedná o pravomocný rozsudek, neboť byl potvrzen Vrchním soudem v Praze v říjnu 2015.

Této linii kauzy se začínají média výrazněji věnovat od srpna roku 2015. Na soud avizují před jeho počátkem Česká televize (na ČT 24 i ČT 1), Prima TV i tištěná média. Česká televize přináší informace od soudu průběžně během celého dne. Obsáhlejší materiál otiskují 15. srpna Lidové noviny, které rozebírají celý případ a jeho chronologii. „Článek je fakticky popisný, nedochází k explicitním odsuzujícím závěrům,“ říká Tomáš Trampota.

K soudnímu jednání se média vracejí až 21. srpna po navržení rozsudku státním zástupcem, když je Sittům navržen trest 5–6 let vězení. Prima TV poukazuje v reportáži na zvláštní kauzalitu, že souzen je hlavní svědek proti Rittigovi. „Implicite tak rozporuje jednání soudní moci a přiklání se na stranu Sittů,“ myslí si Tomáš Trampota. „Dvojroli Sitty jako obžalovaného a klíčového svědka zároveň zmiňuje také deník Blesk v krátké zprávě 22. srpna a deník Právo. Už v první části článku autor uvádí Sittův výrok, že jde o pomstu Rittiga,“ pokračuje dále s tím, že média měla během procesu tendenci přiklánět se na stranu Sitty ml.

Vladimír Sitta st. ztrácí firmu

Během soudu mezi Neographem a Avium Partners, tedy stranou oznamovatele jízdenkové kauzy Vladimíra Sitty ml., taktéž ztratil jeho otec Vladimír Sitta st. svůj původní 50% podíl v Neographu. Na základě výše popsaného trestního oznámení Jana Janků z února 2012 totiž státní zástupkyně Dagmar Máchová zakázala Sittovi st. hlasovat na valných hromadách firmy Neograph a zmrazila i jeho vlastnický podíl. Než Sitta st. znovu tato práva získal, Neograph uspořádal v prosinci 2013 valnou hromadu, kde byl sedmkrát naředěn kapitál firmy – Sitta st. tím pádem přišel o svých 50% a zůstalo mu pouze přibližně 7%. Ztratil tím tak významnou pozici v Neographu, načež se rozhodl soudně bránit. V dubnu 2015 Vladimír Sitta st. tak zažaloval stát o 200 milionů korun kvůli ztrátě svého podílu v Neographu.

Postup zajištění majetku Vladimíra Sitty st. obecně okomentoval tiskový mluvčí Nejvyššího státního zastupitelství Petr Malý: „Institut zajištění akcií či obchodních podílů, včetně zamezení hlasování na valných hromadách, je obvyklá věc. Není to žádný výjimečný úkon, i když v masové míře využíván není. Týká se spíše závažnějších kauz hospodářského charakteru. Rozhodně se nedá říct, že by to byl nějaký ojedinělý či účelový zásah,“ řekl. O správnosti či nesprávnosti postupu státní zástupkyně Máchové v tomto konkrétním případě tak definitivně rozhodně až soud.

Institut předběžného zajištění

Zajištění nároku poškozeného zajištěním majetku upravuje ust. § 47 trestního řádu, zákon č. 141/1961 Sb. Byla-li poškozenému způsobena trestným činem škoda nebo nemajetková újma, nebo získal-li obviněný takovým trestným činem na jeho úkor bezdůvodné obohacení, lze nárok až do pravděpodobné výše škody nebo nemajetkové újmy nebo až do pravděpodobného rozsahu bezdůvodného obohacení zajistit na majetku obviněného. Zajišťovat nelze nárok, který nelze v trestním řízení uplatnit. K zajištění nelze užít majetek, který je podle zvláštního právního předpisu vyloučen z výkonu rozhodnutí o zajištění. V přípravném řízení rozhoduje státní zástupce.

Kromě sporu s Neographem se oznamovatel jízdenkové kauzy Vladimír Sitta ml. musel bránit i dalším útokům, které měly potenciál výrazně převrátit mediální obraz jízdenkové kauzy a poškodit jeho osobu ve veřejném obrazu. Nejvýraznějším případem přímého zásahu do pověsti oznamovatele byl článek Marka Přibila v časopise Týden s názvem “Rittigův sok na policejním mejdanu“ z 15. září 2014. V textu bylo uvedeno, že se žalobce (Sitta ml.) zúčastnil tajného večírku Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu a byly uveřejněny fotografie dokládající jeho údajnou účast na večírku s tím, že se na fotografii žalobce

objímá s jedním policistou. „Článek vyvolával představu o nestandardním propojení žalobce a policie, když rok po údajném mejdanu měl žalobce upozornit policii na nekalé praktiky Dopravního podniku hl. m. Prahy,“ říká k článku Marka Přibila mediální právnička Eva Ondřejová. Vladimír Sitta ml. se rozhodl vydavatelství Týdne, EMPRESA MEDIA, zažalovat, protože tvrdil, že článek nepodával o jeho osobě pravdivé informace. Nakonec s žalobou v plném rozsahu uspěl, neboť soud rozhodl, že tvrzení v článku byla nepravdivá a fotografie byly pořízeny na svatbě žalobce, nikoliv na údajném mejdanu. Týden následně musel uveřejnit odpověď Vladimíra Sitty ml. na zmíněný článek na základě pravomocného rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 4 z května 2015.

Samotný autor kontroverzního článku Marek Přibil uznal svoji chybu v záměně fotografie ze svatby za fotografii z údajného policejního večírku, za informacemi v samotném textu si ale nadále stojí. Důležité je však podotknout, že věrohodnost článku stojí hlavně na fotografiích, které autor textu Marek Přibil nepravdivě označil jako fotografie z policejního večírku. Dokazuje to hlavně anotace textu:

“Již několik let se uvnitř policie spekuluje o existenci fotografie z divokého mejdanu Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ). Časopisu TÝDEN se podařilo získat některé z nich.”

Právnička Eva Ondřejová, která se seznámila s rozsudkem, navíc uvádí: „Od fotografií se odvíjí text a ten byl nepravdivý. Soud konstatoval nepravdivost nejen fotografií, ale i tvrzení v článku a neprokázání tvrzení.“

Marek Přibil dále tvrdí, že jeho motivací ke zveřejnění článku bylo upozornit na nestandardní vztahy oznamovatele jízdenkové kauzy Vladimíra Sitty ml. s policisty z ÚOOZ. Jako svůj zdroj klíčových fotografií Přibil popsal policistu z ÚOOZ, který mu prý předal balík dokumentů obsahující konverzaci mezi Sittou ml. a policisty a taktéž jejich společné fotografie. Přestože Přibil

odmítá, že by mu policejní zdroj dokumenty poskytl s jasným zadáním a vyzněním budoucího článku, označil prý později publikované fotografie jako snímky z policejního večírku. To se později ukázalo jako nepravdivé.

Přibil si podle svých slov pravost fotografií ověřoval, ale nezeptal se Sitty ml. přímo, jestli se jedná o fotografie z policejního večírku, tj. zeptal se ho pouze, jestli osobou na fotografii je skutečně on. Jinou verzi pak podává sám Vladimír Sitta ml. – podle něj chtěl od něj Přibil potvrdit pravost snímků přes telefonický hovor, což odmítl, protože je chtěl nejrůzněji vidět. To mu však Přibil neumožnil, takže odmítl jakékoliv fotografie komentovat.

Ne přímo mediálním produktem byla další potenciálně diskreditující krok proti Vladimíru Sittovi ml. V prosinci 2014 byl totiž obviněn z držení a distribuce dětské pornografie. Sitta ml. byl následně okamžitě obvinění zproštěn, informace se ale mezitím už chopila mnohá média. „Celkově analyzovaná média implicitně spojují obvinění Sitty z držení dětského porna se zákulisní mocí Rittiga, s jeho potenciálním vlivem na policii, případně na pražskou justici. Sitta v článcích působí spíše jako oběť zákulisních her,“ říká mediální analytik Tomáš Trampota. Vladimír Sitta ml. se následně rozhodl podat stížnost proti samotnému obvinění pro absenci důkazů. Tento spor trvá dál.

Grafika – Tok financí³⁴

Dopravní podnik hl. m. Prahy akciová společnost

IČO00005886

Generální ředitel

Ing. Martin Dvořák

Služby
Organizace
Správa

34 halěrů / jízdenka

Neograph, a.s.

Britské Panenské ostrovy

IČO590046

Předseda představenstva
od 30. 4. 2003

Majitel
50 %

Ing. Jan Janků

Služby
Organizace
Správa

**MSB Legal, v.o.s.,
(dříve Šachta
& Partners, v.o.s.)**

IČO26770385

Služby
Organizace
Správa

Cokeville Assets, Inc., organizační složka

Britské Panenské ostrovy

IČO590046

Vedoucí organizační složky
od 9. 8. 2006

Zřizovatel

JUDr. Peter Kmeř

Služby
Organizace
Správa

Cokeville Assets, Inc.

Britské Panenské ostrovy

IČO590046

Ředitel

Služby
Organizace
Správa

**160 000 € / měsíc
+ 40 % provize
z uskutečněných obchodů**

Ivo Rittig

Cesta do finále

Výše uvedené jasně dokládá, jak samotná medializace jízdenevé kauzy spustila rychlý sled událostí a nařčení vyhocených až do několika trestních oznámení. Je třeba také říci, že mnoho z těchto sporů není dodnes soudně uzavřeno a je pravděpodobné předpokládat, že přibudou i další. Zároveň je zřejmé, že výše popsané dění, ve kterém hrál hlavní roli oznamovatel Vladimír Sitta ml., Nadační fond proti korupci či Ivo Rittig a jeho spřátelení právníci, je pouhou předehrou hlavní linky příběhu. Od té bylo nutné se na začátku odklonit pro komplexní analýzu dnešní situace.

Jak již bylo zmíněno, oznamovatel Vladimír Sitta ml. na údajné předražování jízdenek a vyvádění peněz z DPP upozornil už v roce 2009 a s protikorupční policií spolupracoval od roku 2010. Po průlomové reportáži České televize, která i podle jejího autora Lukáše Landy mohla posloužit jako určitý podnět pro policejní orgány, začal útvar celé věci věnovat větší pozornost. Protikorupční policie změnila vedoucího vyšetřovatele případu a v říjnu 2013 měl Adam Borgula z Vrchního státního zastupitelství v Praze dostatek důkazů k tomu, aby za machinace při zadávání zakázky na tisk jízdenek sdělil obvinění celkem pěti osobám. Mezi obviněnými zaujal neformální vedoucí pozici exředitel pražského dopravního podniku Martin Dvořák. Ten byl v té době už v souvislosti se svým angažmá v DPP obviněn jednou – v únoru 2013 si spolu se třemi dalšími lidmi vyslechl obvinění pro zmanipulování tendru na prodej jízdenek ve vestibulech metra. Zda toto obvinění padlo díky vyšetřování hlavní větve celé kauzy je možné pouze spekulovat. Osm měsíců poté každopádně Martin Dvořák musel čelit dalšímu soudnímu stíhání, které už řešilo příběh oznámený Sittou ml. – tedy 17 haléřů za předražené jízdenky a následné vyvádění peněz z DPP. V říjnu 2013 byl kromě Dvořáka obviněn i jeho ekonomický náměstek na DPP Ivo Štika, Jan Janků z Neographu nebo Peter Kmeť, jednatel společnosti Cokeville Assets.

Média tomuto obvinění přiřadila jasnou konotaci – smyčka se začíná stahovat i kolem samotného Iva Rittiga. Částečně se přitom opírala o anonymní zdroje z policejního vyšetřování a publikované odposlechy. Větší měrou se ale odvolávala na neformální obvinění, které proti Rittigovi vznesl už v prosinci 2011 Nadační fond proti korupci spolu se zveřejněním smlouvy mezi Ritigem a Cokeville Assets. „Jedním z důvodů může být také skutečnost, že Rittig je již mediálně známou osobou, jejíž mediální obraz je trvale negativní a spojován s makrorámcem „kmotra“ a „lobbisty“,“ myslí si mediální analytik Tomáš Trampota.

Za pravdu ale dala NFPK i předpovědi médií policie už v únoru 2014, kdy byl právě Ivo Rittig v jízdenkové kauze spolu s další várkou lidí obviněn. Skupina byla dokonce zadržena policií, o den později ale ihned propuštěna. Kromě Iva Rittiga se jednalo hlavně o jeho spřátelené právníky z MSB Legal – Davida Michala, Karolínu Babákovou nebo Marka Stubleého.

Tomáš Trampota nadále zdůrazňuje, že zadržení Iva Rittiga bylo ve sdělovacích prostředcích pokryto v nezvyklém rozsahu: „Výrazné mediální pokrytí zadržení Ivo Rittiga souvisí s jeho předchozí známostí a kontroverzí. Média v některých případech sahají ke stereotypizaci a mytologizaci této postavy a čerpají z předchozího negativního rámce postavy a jeho propojení politiky a podnikání. V některých případech svým odsudečným zpracováním předjímají (a nahrazují) jednání soudu. To se děje prakticky u všech hlavních deníků věnujících se kauze. Zejména častou etiketizací Rittiga jako „kmotra“. Ale i explicitním tvrzením, že peníze z jízdenek šly „do Rittigovy kapsy“ (Lidové noviny). K mýtizaci pak dochází věnováním výhradního prostoru osobě Rittiga například medailonkem o jeho osobě (Hospodářské noviny).“

Shrnutí

Dnes se kauza z původních sedmnácti haléřů z každé jízdenky údajně nelegálně vyváděných do nepravých rukou rozrostla

o další větve a těžko už tak lze posoudit, kdo z celkem 14 obviněných v celém příběhu kolem Dopravního podniku hlavního města Prahy čelí stíhání pouze za první a nejvýznamější kapitolu kauzy, kterou inicioval oznamovatel Vladimír Sitta ml. Média mu postupem času jako hlavního protivníka přisoudila Iva Rittiga. I ten je dnes obviněný nejenom v sedmnáctihaléřové větvi příběhu, ale policie ho viní i například z machinací při zadávání zakázky na elektronické jízdné.

Mezitím se stále čeká na obžalobu a soud, který by konečně rozhodl o výsledku celé kauzy, jež českými médii i veřejným prostorem zahýbala jako dlouho žádná jiná. Z policejního vyšetřování je hlavním smyslem údajné nelegální činnosti skrytá korupce, na kterou se podle svých slov od začátku snažil Vladimír Sitta ml. upozornit. Jako oznamovatel se ale nyní nachází v nelehké pozici – ještě než půjde svědčit k soudu a bude chtít dokázat svoji verzi příběhu, bude se muset dále vyrovnávat s následky, které pro něj z oznámení vyplývají. Kromě vzájemných sporů a nařčení druhou stranou kolem Iva Rittiga je pro něj momentálně nejvýznamnější to, že je (i když nepravomocně) odsouzen za tunelování své bývalé firmy Neograph a jeho pozice svědka tím tak může být do jisté míry znevěrohodněna.

Kauza nevídaným způsobem rozhýbala česká média a veřejnost, s čímž bylo jako vedlejší produkt spojeno i několik trestních oznámení. Mediální analytik Tomáš Trampota si myslí, že média měla sklon v některých případech substituovat soudní moc prezentací aktérů jako nezpochybnitelných viníků již na počátku medializace kauzy. Upozorňuje dále na to, že vstup Nadačního fondu proti korupci měl významnou razanci při tvoření mediálního obrazu kauzy. Děje se tak podle Tomáše Trampoty zejména 6. prosince 2011 na stránkách Práva, kde vyšel článek s titulem „*Exšéf rozvědky Randák: Peníze z pražského DP šly lobbistům*“, o den později pak na titulní straně MfDnes.

Z hlediska práva ale podle mediální právničky Evy Ondřejové média ani oznamovatel žádný zákon neporušili. Je tak prostor

přemýšlet o tom, jak těžko lze kauzu takového rozsahu vůbec pokrýt a jak ji jako jeden z aktérů co nejlépe zvládnout. Spíše než o právní otázku se jedná o věc určitých etických a žurnalistických zásad, které v českém prostředí nebyly podle citovaných odborníků ještě plně implikovány. Čeští novináři totiž nejsou vázáni žádným vymahatelným etickým kodexem. Samozřejmě etické kodexy jako takové existují – například etický kodex Syndikátu novinářů, ke kterému se někteří novináři hlásí, případně kodex České televize. K výkonu žurnalistických profesí ale není žádné přijetí etických zásad nutné – vše záleží na vlastní úvaze jednotlivých novinářů a nepsané žurnalistické tradici.

„Žurnalistická profese bohužel v České republice nedosahuje takových etických kvalit, jako je tomu například v Německu, nebo zemích severní Evropy. Jednou z příčin je krátká demokratická historie médií brzy infikována silnou komercializací a bulvarizací a také slabá profesní identita a jen minimální tendence syndikalizmu a podpory profesních svazů v rámci novinářské komunity,“ myslí si Tomáš Trampota.

Na kvalitě žurnalistiky se podle něj nemalou měrou podepisují také složitější ekonomické podmínky médií v ČR (menší mediální trh, menší kupní síla obyvatel, která se ještě zhoršila po roce 2008). V oblasti tištěných médií jde také o vliv digitalizace a internetizace společnosti a odklonu od tradičních tištěných médií (což zprostředkovaně vede k horší ekonomické situaci těchto produktů). Méně lidí musí vytvářet více obsahu. „Důsledkem je, že mají média výrazně horší podmínky v oblasti investigativní žurnalistiky (méně času na dohledávání materiálů a jejich ověřování),“ doplňuje Tomáš Trampota.

Shrnutí a doporučení mediálního analytika Tomáše Trampoty

Kauza je svým mediálním vývojem spíše typická než unikátní. Z důvodu atraktivnější narace se objevují běžné skandalizující rysy:

- **Označování viníků bez hypotetizace daného**
- **Místy etiketizace aktérů (Rittig)**
- **Nevyjasněnost, kdo a z jakých důvodů médiím některé materiály „poskytuje“**

Novináři by si měli dávat pozor zejména na:

- **Sílu a podloženost tvrzení**
- **Vyhodnocování v čí prospěch mluví materiály, které získávají od třetí strany (otázka qui bono?)**
- **Neustálé kladení si otázky, zda nejsou informačními zdroji manipulováni**
- **Volbu jazykových prostředků při označování aktérů kauzy**

Doporučení mediální právničky Evy Ondřejové

A – Při práci s oznamovatelem je důležité:

- 1 Zachování anonymity oznamovatele, pokud ji bude žádat**
- 2 Předložení oznámení, které byly předloženy interním subjektům, které jsou příslušné pro přijímání oznámení**
- 3 Předložení oznámení, které byly poskytnuty orgánům státní zprávy, externím subjektům**
- 4 Ověření zdroje a snaha o kontakt osob oznámených**
- 5 Test pro postup in bona fide ve vztahu k nedostatečné podloženosti všech tvrzení (např. Reynoldovy privilegia, zásady odpovědného zpravodajství)**
- 6 Odstranění osobních údajů, údajů zasahujících do osobnostních práv**
- 7 Sledovat vývoj kauzy a doplnění podstatných informací**
- 8 Aktualizovat online archív a sledovat stopy změn v článcích**
- 9 Přebírat informace jiných médií pouze s doslovnou citací pro zachování ochrany proti odpovědnosti za republikaci**
- 10 Sledovat odpovědnost za diskuze**

B – Jak skloubit právo na svobodu projevu s právem na soukromí a důstojnost a čest člověka

Je třeba zvažovat:

- 1 Přínos do debaty ve veřejném zájmu**
- 2 Známost osoby a předmět zprávy**
- 3 Role nebo funkce osoby a povahy jednání**
- 4 Předchozí jednání osoby**
- 5 Obsah, formu a rozsah zveřejnění**
- 6 Důsledky zveřejnění**
- 7 Okolnosti, za nichž jsou fotografie pořízeny**

Právo na odpověď

Právo na odpověď je upraveno v ust. § 10 tiskového zákona, zák. č. 46/2000 Sb.

(1) Jestliže bylo v periodickém tisku uveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení, které se dotýká cti, důstojnosti nebo soukromí určité fyzické osoby, anebo jména nebo dobré pověsti určité právnické osoby, má tato osoba právo požadovat na vydavateli uveřejnění odpovědi. Vydavatel je povinen na žádost této osoby odpověď uveřejnit.

(2) Odpověď se musí omezit pouze na skutkové tvrzení, kterým se tvrzení podle odstavce 1 uvádí na pravou míru nebo neúplné či jinak pravdu zkreslující tvrzení se doplňuje nebo zpřesňuje. Odpověď musí být přiměřená rozsahu napadeného sdělení, a je-li napadána jen jeho část, pak této části; z odpovědi musí být patrné, kdo ji činí.

(3) Osoba, na jejíž žádost byla vydavatelem uveřejněna odpověď podle tohoto zákona, nemůže požadovat uveřejnění další odpovědi na tuto odpověď.

(4) Po smrti fyzické osoby přísluší právo podle odstavce 1 jejímu manželu a dětem, a není-li jich, jejím rodičům.

(5) Ustanovení zvláštního právního předpisu o ochraně osobnosti a o ochraně jména a dobré pověsti právnické osoby zůstávají úpravou podle odstavců 1 až 4 nedotčena.

Právo na odpověď je zákonně upraveno i pro rozhlasová a televizní média, a to v zákoně o rozhlasovém a televizním vysílání, zák. č. 231/2001 Sb.

Odpovědnost za informace uvedené na internetových serverech je upravená v zákon o některých službách informační společnosti, zák. č. 480/2004 Sb.

Osobní a citlivé údaje

Tyto pojmy definuje zákon o ochraně osobních údajů, zák. č. 101/2000 Sb.

a) osobním údajem je jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitelného subjektu údajů. Subjekt údajů se považuje za určený nebo určitelný, jestliže lze subjekt údajů přímo či nepřímo identifikovat zejména na základě čísla, kódu nebo jednoho či více prvků, specifických pro jeho fyzickou, fyziologickou, psychickou, ekonomickou, kulturní nebo sociální identitu,

b) citlivým údajem je osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů; citlivým údajem je také biometrický údaj, který umožňuje přímou identifikaci nebo autentizaci subjektu údajů.

Fyzická nebo právnická osoba se dopustí přestupku, pokud jako správce nebo zpracovatel osobních údajů nezjistí povinnosti jí dané zákonem, např. nestanoví účel, prostředky nebo způsob zpracování nebo stanoveným účelem zpracování poruší povinnost nebo překročí oprávnění vyplývající ze zvláštního zákona, zpracovává nepřesné osobní údaje, shromažďuje nebo zpracovává osobní údaje v rozsahu nebo způsobem, který neodpovídá stanovenému účelu, uchovává osobní údaje po dobu delší než nezbytnou k účelu zpracování, zpracovává osobní údaje bez souhlasu subjektu údajů mimo případy uvedené v zákoně, neposkytne subjektu údajů informace v rozsahu nebo zákonem stanoveným způsobem, nepřijme nebo neprovede opatření pro zajištění bezpečnosti zpracování osobních údajů.

Ochrana oznamovatele v českém právním řádu

Autor

Eva Ondřejová
právníčka, AK Ondřejová

Ochrana oznamovatele je dílčím způsobem zakotvena v zákoně č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (tzv. antidiskriminační zákon), v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník v rámci ochrany osobnosti, v zákoně č. 500/2004 Sb., správní řád, v řízení o podnětu, v zákoně 262/2006 Sb., zákoník práce, v rámci ochrany zaměstnanců v souvislosti s výpovědí.

Dle trestního řádu má oznamovatel postavení svědka, čímž může získat ochranu své totožnosti a výpovědi. Na základě zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných skutečností je oznamovatel povinen neprodleně oznamovat neoprávněné nakládání s utajovanou skutečností. Dalšími možnostmi je obrátit se na Inspektorát práce či Veřejného ochránce práv. Koncepční řešení oznamovatelství doposud chybí i přes legislativní pokusy. Zejména s ohledem na chybějící ochranu proti odvetným opatřením proti oznamovatelům a jejich anonymizaci, je ochrana nedostatečná, což může dokazovat i případ Vladimíra Sitty ml.

Možné konflikty oznamovatelství s jinými právními předpisy
Ochrana osobních údajů podle zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, nemůže být dotčena podáním stížností či trestního oznámení, neboť se nejedná o zpracování osobních údajů. Ve vztahu k médiím, které však shromažďují a zveřejní osobní údaje v rozporu se zákonem, dopouští se správního deliktu. Dle trestního zákoníku, zákona č. 40/2009 Sb. je možné i pro média a oznamovatele vyvodit odpovědnost dle ust. § 180 (neoprávněné nakládání s osobními údaji), dle ust. § 184 (pomluva), a dle ust. § 345 (křivé obvinění).

Ochrana osobnosti a ochrana dobré pověsti dle občanského zákoníku, zákona č. 89/2012 Sb. přichází v úvahu zejména proti oznamovateli a médiím, pokud se oznámení prokáže být nepravdivým, zkresleným či pravdivým, ale hrubě zasahujícím do osobnostních práv. Právo na ochranu osobnosti (ust. § 81 a násl. Obč. zák. a § 135 pro právnické osoby) je hodnoceno ve vztahu ke svobodě projevu a provádí se test proporcionality. Vydavatel

(odpovědná osoba za zveřejnění informací) odpovídá absolutně i za citace třetích osob, pokud v testu proporcionality nepřeváží veřejný zájem.

Doplňková ochrana osobnosti je nadále upravena v tiskovém zákoně, zákon č. 46/2000 Sb. a v zákonu o rozhlasovém a televizním vysílání, zákon č. 231/2001 Sb., jedná se o právo na odpověď a právo na uveřejnění dodatečného sdělení. Odpovědnost za zásah do osobnostních práv je upraven ve vztahu k internetovému prostředí v zákonu č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti. Ochrana obchodního tajemství se nevztahuje na protiprávní jednání, protože takové jednání nepředstavuje skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy, které je chráněno.

Poznámky k návrhu českého zákona na ochranu oznamovatelů

Přestože se o boji s korupcí mluví řadu let, kvalitní zákon na ochranu whistleblowerů tu zatím není. Přitom whistleblowing představuje mocnou zbraň nejen proti korupci, ale i proti dalším závažným protiprávním jednáním, která ohrožují zdraví či dokonce životy lidí. Ačkoliv whistleblower upozorněním na závažné protiprávní jednání chrání veřejný zájem, ve valné většině případů následně musí čelit pokusům o znevážení své lidské důstojnosti a pověsti a odvetným opatřením (znesnadnění pracovních podmínek, odebrání osobního ohodnocení, výpověď z pracovního poměru, žaloba na ochranu osobnosti, trestní oznámení). Mnohdy se setkává i s negativními reakcemi ze svého okolí. Proto je třeba whistleblowery chránit a přijmout zákonnou úpravu, která by zmírnila negativní důsledky, s nimiž je oznámení spojeno.

Jak mají být whistlebloweri chráněni? Transparency International se ve svých materiálech zaměřuje na následující body:

Ochrana proti odvetným opatřením

Oznamovatelé by měli být chráněni proti veškerým formám odvetných opatření, znevýhodňování nebo diskriminace na pracovišti uplatňovaných v souvislosti s podaným oznámením nebo v důsledku jeho podání. To zahrnuje veškeré typy újmy nebo postihů, včetně propuštění, kárných opatření a jiných sankcí, přeložení na jiné místo, obtěžování, změn pracovních povinností nebo pracovní doby, odpírání povýšení nebo školení, ztráty pozice a výhod, a také včetně vyhrožování kterýmkoli z uvedených postihů.

Zachování důvěrnosti informací

Totožnost oznamovatele nemůže být zveřejněna bez jeho výslovného souhlasu.

Důkazní břemeno na straně zaměstnavatele

Zaměstnavatel, aby se vyhnul sankcím nebo pokutě, musí jasně a přesvědčivě prokázat, že jakákoli opatření učiněná v neprospěch zaměstnance nebyla žádným způsobem motivována podáním oznámení/zveřejněním informací ze strany zaměstnance. Ochrana se nevztahuje na úmyslně nepravdivá oznámení – osobě, která učiní oznámení, o němž se prokáže, že bylo úmyslně nepravdivé, hrozí postihy podle pracovního a občanského práva. Neoprávněně obviněným náleží kompenzace podle všech relevantních právních předpisů.

Vynětí z odpovědnosti

Na jakékoli oznámení učiněné v souladu s příslušnou právní úpravou whistleblowingu by se měla vztahovat imunita ve vztahu ke kárným řízením a odpovědnosti z hlediska trestního, občanského a správního práva, což zahrnuje i právní úpravu týkající se křivého obvinění, pomluvy, autorských práv a ochrany údajů. Důkazní břemeno nese ten, koho se obvinění týká – musí prokázat, že whistleblower porušil příslušné právo záměrně.

Právo odmítnout účast na nekalém jednání

Zaměstnanci a další pracovníci mají právo odmítnout podílet se na korupčním, protiprávním nebo podvodném jednání. Při uplatnění tohoto práva se na ně vztahuje právní ochrana před jakoukoli formou odvety nebo diskriminace.

Zachování práv

Jakýkoli soukromoprávní předpis nebo dohoda, které by bránily účinnosti právní úpravy whistleblowingu (ochrany a práv whistleblowerů), jsou neplatné. Práva whistleblowerů tak například převažují nad zaměstnaneckou povinností loajality nebo nad dohodami o mlčenlivosti/důvěrnosti informací.

Anonymita

Úplná ochrana se vztahuje rovněž na whistleblowery, kteří zveřejnili/zpřístupnili informace anonymně a následně byli identifikováni, aniž k odhalení své totožnosti dali výslovný souhlas.

Osobní ochrana

Whistlebloweři, jejichž život nebo bezpečnost je v ohrožení, i jejich rodinní příslušníci mají nárok na osobní ochranu. Na zajištění takové ochrany by měly být vyhrazeny potřebné zdroje. V České republice se ochrana whistleblowerů prosazuje velmi obtížně, což je způsobeno tím, že převažující pohled na whistleblowery v české společnosti je stále negativní. Také všechny dosaďované pokusy o prosazení legislativní ochrany zatím zkrachovaly.

Současný stav debaty o zákonu

Vláda Petra Nečase se usnesla, že dostačující je novela antidiskriminačního zákona, dle níž svědčí zákonná ochrana zaměstnanci, který oznámí trestný čin. Ochrana oznamovatele je založena na obrácení důkazního břemene, což usnadní postavení oznamovatele v soudním sporu, neboť zaměstnavatel by musel

prokázat, že odvetná opatření vůči oznamovateli neučinil z důvodů podaného oznámení.

Co se týče rozsahu právní ochrany, představuje novela antidiskriminačního zákona tu nejužší možnou variantu. Jde však alespoň o první krok, jehož význam spočívá v zákonné akceptaci pozitivního přínosu whistleblowingu. Dne 27. 6. 2013 Legislativní rada vlády doporučila vládě schválení novely antidiskriminačního zákona. Další legislativní vývoj byl zastaven v důsledku pádu vlády Petra Nečase. S neúspěchem se setkal také návrh zákona o whistleblowingu, který zpracoval nejznámější český whistleblower, senátor Libor Michálek. Návrh byl na podzim roku 2013 zamítnut.

Mezinárodní závazky k ochraně oznamovatelů

Je třeba připomenout také mezinárodní závazky, ke kterým Česko přistoupilo v souvislosti s ochranou whistleblowerů. Mezinárodní organizace v posledních letech intenzivně bojují s korupcí ve veřejném i soukromém sektoru prostřednictvím mezinárodních úmluv, akčních plánů či společnými akcemi a mezinárodními strategiemi. Vzhledem k tomu, že whistleblowing patří mezi účinné nástroje v boji proti korupci, ukládají jednotlivé mezinárodní dokumenty smluvním státům též povinnost zavést opatření na ochranu oznamovatelů. Mezi smluvní strany některých z nich náleží i Česká republika. Jedná se zejména o Úmluvu OSN proti korupci, v rámci Rady Evropy o Občanskoprávní úmluvu o korupci (sdělení MZV č. 3/2004 Sb. m. s.) a Trestněprávní úmluvu o korupci (sdělení MZV č. 70/2002 Sb. m. s.).

Z poslední doby je třeba uvést další dokument vzešlý z pudy Rady Evropy, a to Rezoluci 1729 o ochraně oznamovatelů, kterou přijalo Parlamentní shromáždění této mezinárodní organizace v roce 2010. V Rezoluci je poukázáno na fakt, že většina členských států Rady Evropy nemá komplexní zákony na ochranu oznamovatelů, i když mnohé z nich mají pravidla týkající se různých aspektů whistleblowingu ve svých právních

předpisech upravujících pracovněprávní vztahy, trestní řízení, média a konkrétní protikorupční opatření. Vzhledem k této skutečnosti Parlamentní shromáždění vyzývá všechny členské státy Rady Evropy, aby přezkoumaly své právní předpisy týkající se ochrany oznamovatelů, majíce na paměti hlavní principy, které jsou v Rezoluci uvedeny. Příslušné právní předpisy musí v prvé řadě zajistit bezpečnou alternativu k mlčení. Parlamentní shromáždění Rady Evropy s odvoláním na uvedenou Rezoluci přijalo v roce 2010 Doporučení 916 o ochraně oznamovatelů, v němž mimo jiné vyzývá Výbor ministrů Rady Evropy k vypracování souboru pravidel na ochranu oznamovatelů v souladu s hlavními principy přijatými v Rezoluci a dále členské státy k přehodnocení stávajících právních předpisů z hlediska souladnosti s těmito pravidly.

Tento výčet dohod souvisejících s whistleblowingem není zdaleka úplný. Přesto je nutné podotknout, že ačkoli se Česká republika na základě shora uvedených mezinárodních dokumentů dobrovolně zavázala přijmout přiměřená opatření na ochranu oznamovatelů, prozatím těmto závazkům nebyla schopna dostat.

V této kapitole vycházíme z analýz
Transparency International a Oživení, o.s.

Případ bývalého šéfa pražských strážníků Vladimíra Kotrouše

Autoři

Jakub Slunečko, Jakub Hein
novináři z Českého centra pro investigativní žurnalistiku

Eva Ondřejová
právníčka, AK Ondřejová

Vlastimil Nečas
mediální analytik, Fakulta sociálních věd UK

V poklidnější části pražské Libně parkují už několik let automobily městské policie. Místní servis Jíša se totiž stará o technický stav jejích vozidel a platí to i potom, co majitel servisu Josef Jíša oznámil na policii korupční jednání Vladimíra Kotrouše, tehdejšího ředitele městské policie Praha. Celý případ se zdá být zpětně poměrně jasnou záležitostí, protože ho nekomplikovaly žádné vedlejší linky nebo například nedostatek důkazů. Svědčí o tom také rychlost, s jakou soud celou kauzu vyřešil a po roce od policejního obvinění rozhodl o vině Vladimíra Kotrouše, kterého odsoudil za korupci.

Než bude řeč o tom, jak případem žila samotná média, je důležité zmínit význam, který mělo obvinění, obžalování a pozdější odsouzení Vladimíra Kotrouše. Přestože kauza by se dala vzhledem ke svému rozsahu označit spíše za lokální – pražskou – a její příběh nebyl příliš složitý a strukturovaný, měla (právě i díky dosahu v médiích) dopad na značnou část veřejnosti. Případ se objevoval na hlavních stránkách všech českých deníků a byl mezi prvními zprávami České televize a Českého rozhlasu.

Vladimír Kotrouš jako ředitel pražských strážníků byl totiž dosti exponovanou a ze své profese vlivnou osobou. Měl blízko k vedení hlavního města a z tohoto pohledu patřilo jeho usvědčení z korupce a následný nástup do vězení mezi velice významné události.

Jen těžko totiž v České republice nalezneme za poslední dekádu výše postavenou osobu, která si trest za korupci vyslechla a také k němu nastoupila. Z hlediska mediální pozornosti a výše společenské prestiže se dá s Kotroušovým případem srovnat snad jen odsouzení exsenátora za ODS Alexandra Nováka, který v roce 2013 nastoupil do vězení za přijetí úplatku ve výši skoro 40 milionů korun. I když českými médii kolují v posledních letech korupční případy významnějšího charakteru (připomeňme nepravomocně odsouzeného exposlance Davida Ratha), na pravomocné rozsudky se zatím čeká.

Kotroušův případ byl ve své podstatě pouze záležitostí Prahy – jak soud dokázal, vedoucí tamních městských strážníků chtěl v roce 2011 úplatek od majitele autoservisu Josefa Jíši a za obdržené peníze měl pak Kotrouš zajistit, aby městská policie prodloužila s autoservisem Jíša smlouvu i na další období. I přes lokální charakter se ale kauza stala pro média v určitých obdobích velkým tématem. Podle mediálního analytika Vlastimila Nečase za to mohla nejenom prestiž Kotroušova postavení, ale také náplň jeho práce: „Obecně lze říct, že pro média bylo téma přitažlivé z toho důvodu, že šlo o vysoce postaveného policistu. Narace ‚policista zločinec‘ je jednoduchá a kontroverzní, a proto pro média přitažlivá,“ říká.

Proto se kauza často dostávala i na stránky bulvárních periodik, jako je například Blesk nebo Aha!. Samozřejmostí byly zprávy ve všech seriozních denících, v televizi i rozhlasu. I když tato média referovala podle Nečase spíše informativně a popisně, v hluchých místech, kdy se v samotném případě fakticky tolik nedělo, si našla místo na spekulace. Zmíněná narace „policista zločinec“ se pak přenesla například na celkové hodnocení hospodaření pražské městské policie. Novináři později kauzu vztáhli i k vysoce postaveným lidem na pražském magistrátu z okolí tehdejšího primátora Bohuslava Svobody.

V případě kolem korupčního jednání šéfa pražských strážníků Vladimíra Kotrouše nebyl obviněn nebo odsouzen nikdo jiný kromě něj samotného, v médiích se i tak objevilo několik dalších jmen za účelem rozkrytí širší struktury korupce na území hlavního města Prahy. Nic takového ale soud nakonec neřešil a držel se hlavní linie, tedy pokusu Vladimíra Kotrouše získat úplatek od majitele autoservisu Josefa Jíši. On sám jako pozdější oznamovatel řekl, že jeho motivace byla čistě osobního rázu – bránit se korupčnímu jednání v tomto konkrétním případě.

Přestože soud nakonec řešil jenom hlavní linii této úplatkářské kauzy, případ nepochybně způsobil změny na jiných frontách. Pražský magistrát se totiž v reakci na Kotroušovo zatčení začal

důkladněji zabývat zakázkami spadajícími do let jeho ředitelování. Nakonec vedení města, stejně jako Úřad pro ochranu hospodářské soutěže, odhalilo několik vážných pochybení a některé tendry byly dokonce i zrušeny.

Kdy má oznamovatel šanci

Než se dostaneme k samotnému vypuknutí kauzy v médiích, což se stalo hned po Kotroušově zatčení v listopadu 2011, přejděme na chvíli právě k osobě oznamovatele korupce – Josefa Jíši. Od roku 1991 vlastní v Praze zmíněný autoservis nesoucí jeho jméno. Podnikání mu vydrželo až do dnešních dnů a před listopadem 2011 můžeme jeho jméno nalézt v médiích pouze při odborných dotazech novinářů ohledně automobilů.

S případem Vladimíra Kotrouše ale jeho osoba začala být náhle vnímána v úplně jiných souvislostech. Tato kapitola zkoumá motivaci Josefa Jíši a jeho pozici oznamovatele. Využívá parafrázovaná slova Josefa Jíši, která v této podobě sám schválil. Vzhledem k tomu, že odmítl být přímo citován, používáme právě tuto verzi.

Jak už bylo řečeno výše – Josef Jíša se necítí být bojovníkem proti korupci. Svým oznámením chtěl hlavně vyřešit čistě osobní spor mezi ním a Vladimírem Kotroušem. S prvním požadavkem o úplatek přišel podle něj Kotrouš už v srpnu 2011. Tato schůzka ale nebyla nijak zaznamenána nebo prokázána – Josef Jíša podle svých slov něco takového prostě nečekal. O nabídkách korupce v pražském prostředí slyšel, ale nikdy se s ní přímo nesetkal. Nečekal požadavek právě od Kotrouše, který musel vědět, že Josef Jíša by něco takového nikdy nepřijal.

Po údajné schůzce vykresluje situaci tak, že se musel rozmyslet nad dalším postupem. Věděl, jaká jsou rizika – Kotroušovy kontakty na policii, které by mohly přípravu na nahrávání další schůzky zničit hned v počátku, a také problémy, které Josef Jíša nazývá „politickou šikanou“ a diskreditací. Hlavní strach měl o bezpečnost rodiny a spolupracovníků.

Podle Jíši tedy byly následně klíčové tyto aspekty – jako oznamovatel si nejprve musel uvědomit možné důsledky a musel dobře znát zákony. Poté bylo nutné nalézt důležité kontakty na policii a mezi právníky – to bylo podle Jíši vůbec nejpodstatnější. Údajně totiž věděl přesně, za kým jít, a díky svým známým – právníkům – si uvědomoval veškeré zákonné aspekty takového počínání. Při definitivním rozhodnutí o oznámení korupce musel také Josef Jíša podle svých slov kontaktovat policii v rozumném předstihu, i když se tím mohlo zvýšit riziko prozrazení. Šlo o nahrávku, která měla být důkazem – majitel autoservisu se totiž domíval, že jeho vlastní záznam by později soud neuznal jako důkaz a vše by se mohlo otočit proti němu. Právnička Eva Ondřejová k tomu říká:

„Na rozdíl od civilního řízení (např. spory z ochrany osobnosti, spory ze smluv, pracovní spory), v trestním řízení v té době byly (r. 2011) přípustné jako důkazy i nahrávky. Není to tedy pravda v rovině právní. Samozřejmě váha důkazu je jiná, když byla nahrávka provedena se souhlasem a za účasti orgánů činných v trestním řízení. Od 1. ledna 2014 je skrytá nahrávka přípustná i v civilním řízení.“

Policie se případu ujala. Poté již jako oznamovatel předal Kotroušovi ve dvou schůzkách částku nejprve 200 a poté 150 tisíc korun. Zásahová jednotka ředitele pražských strážníků s druhým obnosem zatkla a během několika dnů obvinila. Josef Jíša nakonec vyvázl z případu s čistým štítem.

Podle svých slov neměl ani mnoho potíží s tím, jak se v médiích objevovalo jeho jméno. I tak se ale údajně potýká s následky svého rozhodnutí až do dneška. Dnes vzpomíná na nebezpečí, které ho provázelo při Kotroušově zatčení – měl pocit, že je sledován a po zdařilé policejní akci ukryl svoji rodinu.

Jak bylo už také zmíněno, až do současnosti cítí neustálou „politickou šikanu“, což Jíša vysvětlil stručně tak, že někteří pražští politici a úředníci usilují o bankrot jeho firmy. Podle zpráv z tisku také čelí množství oznámení na svou osobu a firmu a potýká

se s tím, že nejmenované mocenské struktury se neustále snaží o jeho osobní diskreditaci. S tím je také podle Jíši spojen velký počet různých kontrol v jeho autoservisu. Josef Jíša podle svých slov vše přijímá jako následek toho, že oznámením na Vladimíra Kotrouše naštvál mnoho dalších lidí.

Timeline příběhu

25. listopadu 2011

Kotrouš zadržen ve služebním autě s úplatkem.

26. listopadu 2011

Policie prohledala ředitelství městské policie na Vinohradech.

27. listopadu 2011

Soudkyně Obvodního soudu pro Prahu 9 nařídila umístění Kotrouše do vazby.

28. listopadu 2011

Kotroušova advokátka podává stížnost proti trestnímu stíhání.

29. listopadu 2011

V tisku (Právo) se objevuje zmínka o existenci nahrávky z předání peněz. Aha přináší informaci o výši úplatku, který měl Kotrouš u sebe – 1,5 mil. Kč. Primátor Svoboda chce prověřit všechny zakázky městské policie.

Do začátku prosince Kotroušův zástupce, jeho bývalý náměstek Ludvík Klema, zastavil devět chystaných zakázek.

6. prosince 2011

Hospodářské noviny přinášejí informaci o nestandardních nákupech během působení Kotrouše – vznášedla, Hummery, Smarty a Segwaye.

7. prosince 2011

Lidové noviny se pozastavují nad tím, že Kotrouš si zvolil nápadného právníka, Juliuse Kramariče, který obhajoval fotbalového bosse Jaroslava Starku či vora v zákoně Andranika Soghojana.

9. prosince 2011

MF Dnes píše, že primátor Svoboda chce do vedení městských strážníků někoho, kdo dosud nebyl s policií nijak spojený. Aha! píše, že hummery nakoupil Kotrouš bez výběrového řízení od firmy Auto Charouz.

11. prosince 2011

V televizi Prima vystupuje ředitel autoservisu Josef Jíša, který popisuje, jak Kotrouše nahlásil na policii. Mluví zatím jen o tom, že si Kotrouš kladl „podmínky za hranou zákona“, aniž by jednoznačně řekl, zda šlo o úplatek.

17. prosince 2011

Státní zástupkyně zamítla stížnost Kotrouše proti jeho obvinění.

20. prosince 2011

HN přináší informaci o předraženém nákupu nožů pro městskou policii, o kterém rozhodoval Kotrouš. Nůž v ceně 1700 Kč pořídil o tisícovku draž.

21. prosince 2011

Obvodní soud pro Prahu 9 zamítl žádost Kotrouše o propuštění z vazby, protože by prý mohl ovlivňovat svědky.

9. ledna 2012

Primátor Bohuslav Svoboda uvádí, že si bude stěžovat na postup policie v souvislosti s únikem informací ze spisu do tisku. Podle informací České televize věděl o manipulaci se zakázkami městské policie primátorův osobní tajemník Marek Hanč.

13. ledna 2012

V Lidových novinách se objevuje informace, že celkový úplatek, o který si měl Kotrouš říct, byl 1,5 milionu korun. Suma 350 tisíc korun, o které se dosud mluvilo v médiích, měla být jen první splátka. Deníku to řekl státní úředník obeznámený s vyšetřováním.

17. ledna 2012

Právo přináší informaci, že 200 tisíc korun, které policisté při zadržení Kotrouše nedokázali objevit, odnesl krátce po jejich přijetí do budovy pražského magistrátu. Potvrdit to měli policisté nasazení na jeho sledování.

18. ledna 2012

Primátor Svoboda tvrdí médiím, že kauza Kotrouš je účelově vytvořená diskreditační kampaň proti magistrátu.

20. ledna 2012

Svobodův tajemník potvrdil, že policie prověřovala na magistrátu 30 úředníků, zda nepřišli do styku se speciálně označenými bankovkami, které měl Kotrouš na magistrát přinést.

1. února 2012

Kotrouš podal žádost o propuštění z vazby.

6. února 2012

Státní zástupkyně zamítla žádost Kotrouše o propuštění kvůli obavám, že by mohl ovlivňovat svědky. O propuštění bude rozhodovat Obvodní soud pro Prahu 9.

7. února 2012

Obvodní soud pro Prahu 9 nepravomocně rozhodl o propuštění Kotrouše z vazby.

14. února 2012

Státní zástupkyně se postavila proti Kotroušově propuštění. Dále o něm bude rozhodovat pražský městský soud.

20. února 2012

Kotrouš byl propuštěn po třech měsících z vazby v pankrácké věznici.

3. března 2012

Magistrátu vrchní státní zástupkyně zamítla požadavek na připojení k trestnímu řízení proti Kotroušovi jako poškozenému. Vedení úřadu o to usilovalo mj. proto, aby se jeho zástupci mohli seznamovat se spisem.

5. června 2012

Kriminalisté navrhli postavit Kotrouše před soud a předali státnímu zastupitelství návrh na podání obžaloby.

23. června 2012

Kotrouš podává u policie výpověď.

24. srpna 2012

Právo přináší informaci z obžaloby, že Kotrouš si chodil pro peníze do autoservisu Josefa Jiší každý čtvrtek.

26. listopadu 2012

U Městského soudu v Praze začíná proces s Kotroušem.

27. listopadu 2012

Kotrouš se u soudu přiznal, že převzal úplatek 150 tisíc korun. Další obvinění odmítl.

28. listopadu 2012

Jíša u soudu uvádí, že Kotrouš po něm chtěl 5 % z obrátu servisu.

29. listopadu 2012

Primátor Svoboda se u soudu od kauzy distancoval s tím, že nemá žádné informace o tom, že by do ní byli zapleteni jeho poradci.

30. listopadu 2012

Kotrouš dostal u soudu šest let.

18. prosince 2012

Státní zástupkyně Jana Hercegová se odvolala proti verdiktu soudu.

30. ledna 2013

Kotrouš jde před odvolací senát pražského vrchního soudu. Ten jeho trest zkrátil na 5,5 roku a uložil mu pokutu 400 tisíc korun.

9. března 2013

Kotrouš měl nastoupit do vězení, ale požádal o odklad a soud mu vyhověl.

16. března 2013

Kotrouš nastoupil do pankrácké věznice.

13. srpna 2013

Kotroušův případ začíná přezkoumávat Nejvyšší soud, který koncem července obdržel jeho dovolání.

20. srpna 2013

Nejvyšší soud dovolání zamítl.

30. července 2014

Ústavní soud odmítl Kotroušovu stížnost.

19. května 2015

Státní zastupitelství na základě stížnosti magistrátu rozhodlo, že kriminalisté znovu prověří zakázky týkající se servisu aut městských strážníků, které dosud zajišťoval Jíša.

31. srpna 2015

Kotrouš žádá o podmíněčné propuštění půlky trestu.

22. září 2015

Soud schválil podmíněčné propuštění Kotrouše z vězení.

Kotrouš chycen při činu

25. listopad 2011 byl dnem, kdy policisté zatkli vedoucího pražských městských policistů s jasným důkazem – úplatkem 150 tisíc, který mu chvíli před tím předal oznamovatel korupce Josef Jíša. Tuto informaci dnes víme s jistotou, v té době ale trvalo Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu čtyři dny, než Kotroušovo jméno skutečně potvrdil. Média každopádně věděla o zatčení už 25. listopadu a dokonce v té spojitosti ihned uvedla i Kotroušovo jméno.

Jako první přinesla zprávu redaktorka Markéta Chaloupská na serveru Lidovky.cz. Text nesl jednoznačný titulek „Policie zadržela šéfa pražských strážníků Kotrouše. Kvůli úplatku“. Lidovky.cz se při tom odvolávaly na své nejmenované zdroje a přinesly i vyjádření mluvčího Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu, který žádné jméno ani obvinění nepotvrdil.

Na základě stádií trestního řízení dochází k rozlišení postavení – práv a povinností účastníků:

1.

i. Podezřelý

ii. Obviněný po sdělení usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 TR (Obvinění sděluje policie)

iii. Obžalovaný po podání obžaloby (Obžalobu sděluje státní zástupce)

2. Odsouzený

„Kdybychom byli striktní, tak pokud orgán činný v trestním řízení jméno osoby nesdělí, tak v přípravné fázi ji nemají ani média sdělovat,“ říká právnička Eva Ondřejová. „Na druhou stranu, zde bylo zatčení, u kterého mohlo být více osob, navíc byla zatčena osoba veřejně činná, a byl zde silný veřejný zájem na tom, aby veřejnost věděla o koho jde,“ dodává s tím, že Kotrouš byl vzat do vazby 28. listopadu, tudíž obvinění mu muselo být sděleno už 25. nebo 26. listopadu.

Na informace serveru Lidovky.cz každopádně odkazovala další média a lze říci, že případ měl hned o začátku velký dosah – o zatčení totiž referovaly všechny deníky a také Česká televize a Český rozhlas. Hned večer 25. listopadu informovala redaktorka České televize Tereza Kručinská o Kotroušově zatčení ve večerních Údlostech. „V úvodu redaktorka konstatuje, že Vladimír Kotrouš byl zatčen a je podezřelý z braní úplatků. Lidovky.cz ovšem neoznačuje za zdroj informací, ale jako toho, kdo informaci zveřejnil jako první,“ říká mediální expert

Vlastimil Nečas. „To podle mě trefně vystihuje současnou redakční praxi. Rozhodující je rychlost, nikoliv ověření informace a důvěryhodnost zdroje.“

Stejnou informaci opakovala ČT ve večerní relaci Události, komentáře, kde také redaktor Jakub Železný přidává souvislost s nákupem vozů Hummer, což se nakonec ukázalo jako nepravdivé, protože se jednalo pouze o korupci spojenou s autoservisem Jíša. Zdroje informací redaktor nezmínil: *„Ředitel pražské městské policie Vladimír Kotrouš byl zadržen. Příslušníci policejního Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu jej podezírají z přijetí úplatku. Šéf pražských strážníků je nejspíš podezříván z možného korupčního jednání v souvislosti s nákupem terénních vozů Hummer, ale důvod ani podrobnosti celého případu zainteresovaní odmítají sdělit.“*

Počet zveřejněných příspěvků o zatčení V. Kotrouše od 25. do 29. listopadu 2011: ČT 1: 10; ČT 24: 12; ČRo 1 – Radiožurnál: 11; TV Nova: 7; TV Prima: 4; Hospodářské noviny: 4; Lidové noviny: 6; Mf DNES:9; Právo: 3.

S pouhou pravděpodobností pak operují i všechna celostátní média, i když vyznění informace je zřejmé. V pěti dnech následujících po zatčení (25. – 29. 11. 2011) bylo v médiích zveřejněno celkem 104 zpráv, z toho 24krát byla informace přítomna na titulní straně nebo byla první zprávou v odvysílané relaci, což svědčí o důležitosti, jakou média tématu přiřadila. Problémové jsou však zdroje, které nejsou před oficiálním vyjádřením Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu jmenovány.

Mediální analytik Vlastimil Nečas upozorňuje například na nejasné odkazování novinářů ke „zdrojům z magistrátu“: *„Podle zdroje z magistrátu se ho nepodařilo odvolat ani Bémovi. Kotrouš už sám chtěl skončit, ale Blažek ho přesvědčil, že má zůstat.“* (Mf Dnes, 26. 11. 2011), *„Potvrdily to dva nezávislé zdroje z magistrátu.“* (HN, 29. 11. 2011). Dále pak zmiňuje

tzv. „důvěryhodné zdroje“: „*Včerejší zadržení ale podle důvěryhodných zdrojů MF DNES s pochybným nákupem automobilů nesouvisí*“ (Mf Dnes, 26. 11. 2011) a „zdroje obeznámené s vyšetřováním“: „*Zadrželi jsme u něj určitý finanční obnos, který dostal – řekněme – za určitou službu,“ řekl zdroj obeznámený s vyšetřováním.*“ (LN, 26. 11. 2011)

I přes možné pochybnosti ohledně etického chování médií v rané fázi vyšetřování právníčka Eva Ondřejová opět upozorňuje na veřejný zájem spojený s tak exponovanou osobou, jakou byl Vladimír Kotrouš. „Sledovaná média také správně rozlišovala fáze trestního řízení a označovala pana Mgr. Kotrouše jako obviněného, obžalovaného a odsouzené správně,“ říká.

Velké množství zpravodajských textů a televizních reportáží se v prvních dnech po zatčení a potvrzení Kotroušova obvinění soustředilo výhradně na okolnosti zatčení, obvinění a vzetí do vazby. Zpravodajství sledovaných médií je deskriptivní povahy a svým obsahem velmi podobné, což je podle mediálního analytika Vlastimila Nečase důsledek omezeného množství dostupných informací. V následujících dnech a týdnech pak výrazně klesá počet publikovaných zpráv, protože policie ani účastníci řízení žádné další informace sdělovat nemohli.

Od 11. prosince se zpravodajství přesto zaměřuje na majitele autoservisu a oznamovatele Josefa Jíšu – tedy přímého účastníka řízení. Pomyslným přelomem byl rozhovor v relaci Zprávy TV Prima z 11. prosince 2011 a dále článek v Mf DNES „*Kotrouš si kladl divné podmínky*“ o den poté. Jíša potvrzuje, že aféra souvisí s jeho autoservisem, ale odmítá přidat více bližších informací. Včetně toho, jestli se mělo skutečně jednat o korupci.

Hlavní aktéři

Josef Jíša

Vedoucí městských strážníků Vladimír Kotrouš od něj chtěl v roce 2011 úplatek, po jehož obdržení měl zajistit, že městská

policie prodlouží s autoservisem Jíša smlouvu i na další období. Vše se rozhodl oznámit na policii a spolupracovat s ní na dopadení Kotrouše přímo při předání úplatku. Uspěl a policie 25. 11. 2011 Kotrouše skutečně zadržela i s úplatkem.

Vladimír Kotrouš

Vladimír Kotrouš je bývalý ředitel pražské městské policie. V listopadu 2011 byl policií zadržen s úplatkem. Následně byl postaven mimo službu, obviněn z přijetí úplatku a na návrh Městského státního zastupitelství v Praze vzat do vazby z důvodu možného maření vyšetřování a ovlivňování svědků. Na konci roku 2012 byl odsouzen k 6 letům vězení za přijetí úplatku a zneužití pravomoci úřední osoby. U policie nesmí pracovat 10 let. Podle soudu Kotrouš přijal úplatky ve výši 350 tisíc korun a v budoucnosti se chtěl obohatit o více než půl milionu korun. Vladimír Kotrouš vstoupil do řad strážníku v roce 1992 a jejich ředitelem se stal v roce 2002. Do této funkce přešel z vedení Obvodního ředitelství městské policie Prahy 6. Po postavení mimo službu pražským primátorem Bohuslavem Svobodou (ODS), který byl jeho přímým nadřízeným, zaujal toto místo jeho dosavadní náměstek Ludvík Klema.

Bohuslav Svoboda

Bohuslav Svoboda byl v letech 2010 – 2013 primátorem hlavního města Prahy. Do funkce primátora ho zastupitelstvo města zvolilo 30. listopadu 2010 na základě koaliční smlouvy mezi ODS a ČSSD, setrval v ní i během koalice ODS a TOP09. V 90. letech se dostal do povědomí veřejnosti především jako prezident České lékařské komory.

V lednu 2012 jej redaktorka ČT Zuzana Tvarůžková ve své reportáži označila spolu se dvěma jeho spolupracovníky jako člověka, který věděl o manipulacích se zakázkami na pražském magistrátu.

Marek Hanč a Martin Grmela

Primátorův poradce Martin Grmela pracoval jako mediální zástupce pro Omnipol, firmu obchodující se zbraněmi, a zbrojaře Richarda Hávu. Svobodův tajemník Marek Hanč vystudoval politologii a historii. Kromě toho, že byl pravou rukou pražského primátora měl ještě angažmá v bulharské společnosti TPP Varna EAD vlastněné firmou ČEZ. Ačkoli oba muže Vladimír Kotrouš zmínil jako své kontakty na magistrátu, jejich spojení s úplatky soud neprokázal.

Spekulace, nebo pravda?

Každé mediální téma, a u trestního stíhání to platí dvojnásob, je zásadně udržováno při životě tím, ke kolika informacím se novináři dostanou. Poté, co bylo Vladimíru Kotroušovi sděleno obvinění a byl vzat do vazby, přinesly sdělovací prostředky ještě vyjádření Josefa Jíši. Následně už se ale nedařilo médiím získat nové podrobnosti. Přestože policie pokračovala ve vyšetřování, v novinářském světě se nedělo nic nového. Atraktivita tématu ale byla natolik velká, že se ve zpravodajských médiích, zejména v denním tisku, začalo objevovat množství spekulativních scénářů a souvislostí.

„V hluchém období je patrná snaha médií interpretovat událost v kontextu dalších „podezřelých“ aktivit, a to často na základě nepřímých indicií a spekulativních propojení,“ dodává Vlastimil Nečas. Upozorňuje při tom například na článek v Lidových novinách s názvem „*Svůj k svému*“ ze 7. prosince 2011. Autor Martin Weiss v něm poukazuje na osobou Kotroušova obhájce Julia Kramariče a snaží se tím Kotrouše nepřímou znevěrohodnit: „*Právě proto je třeba na advokáty, které si s oblibou vybírají zločinci z povolání, hledět jako na kterékoli jiné právníky do chvíle, než se zločinecké jednání dokáže jim samotným. Juliu Kramaričovi se to dokázat nepodařilo, soud svědky vypovídající, že je advokát uplatil za křivou výpověď, zhodnotil jako nevěrohodné. Takže nelze nic namítat proti tomu, že si ho zvolil*

za právního zástupce člověk, který léta velel pražským strážníkům. Advokátní licence je jedna věc, reputace druhá. Tu zákonem udělit nelze. Kramarič se specializuje na klienty ze dvou oblastí: fotbalu a organizovaného zločinu. S fotbalem zatčení exředitele městské policie Kotrouše nejspíš nesouvisí. Pokud si Kotrouš bude chtít zachránit kůži a jel v něčem s dalšími lidmi z magistrátu či pražské politiky, asi se nebude rozpakovat stáhnout je s sebou. Tohle může být ještě zajímavé.“

Osobou Kotroušova obhájce Julia Kramariče se následně kromě Lidových novin zabývají i další média jako Česká televize nebo bulvární deník Aha!, který se vrací ke Kramaričovým dřívějším případům spojených s arménskou mafií a snaží se ho v textech démonizovat.

Druhým spekulativním podtématem objevujícím se v tomto období je celkové hospodaření pražské městské policie za ředitelování Vladimíra Kotrouše, tedy v letech, kdy měl ještě „čistý štít“. V tomto případě se ale spekulace médií ukázaly jako opodstatněné a následovaly po nich velké změny v hospodaření městské policie. Tématu se ujímá hlavně Mladá fronta Dnes, která upozorňuje na údajně podezřelé nákupy hummerů, policejního vznášedla a další vybavy policistů. Přestože policie se podle zpráv těmito případy zabývala, neshledala na nich nic závadného. Mf Dnes a další média se k několik let starým případům přesto vrací, jak ukazuje například text z 16. ledna 2012:

„Městská policie ovšem dokáže roztočit peníze ze svého rozpočtu nejen v dražších uniformách. Vedle smlouvy s firmou Xena vzniklé ještě za vedení bývalého ředitele Vladimíra Kotrouše, který je od listopadu ve vazbě kvůli úplatkům, strážníci nakoupili třeba drahé hummery. O nákup se zajímala i policie, ale vyšetřování výsledek nepřineslo. V minulých letech také vozový park městské policie rozšířilo vznášedlo. To však na Vltavu v Praze prakticky nevyrazilo.“

Média byla v tomto případě na správné stopě. K vozidlům značky Hummer a vznášedlu se totiž hned v lednu 2012 kriticky

vyjádřil primátor Prahy Bohuslav Svoboda. „Nechal jsem si vypracovat koncepční studii, na jejímž základě budu požadovat, aby se městská policie zbavila například vznášedla a hummerů,“ řekl pro Hospodářské noviny. Šetření magistrátu na pozadí mediálního tlaku šlo ještě dále. Na konci března 2015 nakonec Praha přinesla zprávu o rozsáhlém porušení zákona při zadávání tendrů v městské policii. Většina zakázek přitom spadala právě do období ředitelování Vladimíra Kotrouše.

Mimořádná magistrátní kontrola upozornila na pochybení u zakázek za celkem 122 milionů korun. Jmenovitě se jednalo například o tendry týkající se úklidu uzavřené s firmou ECO-PURUS, na údržbu služeben se společností FITAZ a paradoxně i na smlouvu s autoservisem Jiša. Strážníci také nezveřejňovali některé zadané zakázky a u některých menších chyběla dokumentace. Nynější ředitel pražské městské policie Eduard Šuster následně slíbil nápravu a vypsání nových transparentních zakázek.

Ještě dále šel Úřad pro ochranu hospodářské soutěže (antimonopolní úřad). Ten totiž hned v lednu 2012, kdy Kotrouš ještě seděl ve vazbě a nebylo veřejně jasné za co, zrušil tendr na dodávku nových vozidel pro městskou policii za 76 milionů korun. Přípravoval ho před tím právě bývalý ředitel strážníků Kotrouš. Podle antimonopolního úřadu byla vypsána zakázka netransparentní. Avšak ÚOHS nejednal pouze na základě spekulací v médiích – podnět mu totiž dala jedna z neúspěšných firem ucházejících se o zakázku.

Do jaké míry samotná média prošetřování celé věci a dalších zakázek urychlila, je možné taktéž pouze spekulovat. Na zmíněné tendry, u kterých bylo nalezeno pochybení, ale média upozorňovala už několik měsíců před začátkem samotné úplatkářské kauzy. Tehdy ale ještě neměly články takový dopad. Jak již bylo zmíněno, zatčení Vladimíra Kotrouše bylo významnou událostí, která výrazně určila zpravodajskou agendu, o čemž svědčí její pokrytí všemi významnými zpravodajskými médii.

Odposlechy a úniky ze spisu

Od ledna 2012 se do zpravodajství České televize (a následně do dalších médií) dostaly úniky z probíhajícího policejního vyšetřování – parafráze odposlechnů Kotrouše pak naznačovaly, že na případu korupce se měli podílet lidé okolo tehdejšího primátora Bohuslava Svobody. Ve zprávách tak byl jmenován například primátorův asistent Marek Hanč, který ale nakonec nebyl policií vůbec obviněn. Kotrouš totiž později u soudu napojení na magistrátní úředníky popřel.

Z hlediska mediální pozornosti byla Kauza Kotrouš atraktivní úniky informací ze soudního spisu a z policejních odposlechnů, na které poprvé upozornila ve své reportáži v České televizi Zuzana Tvarůžková.

Ta nejprve 7. 1. 2012 v hlavní večerní zpravodajské relaci ČT1 Události upozornila na fakt, že policie zatýkala Kotrouše dvakrát: *„Vladimír Kotrouš se na sklonku roku stal symbolem protikorupčního tažení. Policie ho zatkla ihned po převzetí úplatku od majitele autoservisu Josefa Jiši. Jenže jak se ukazuje, ve skutečnosti šlo už o druhou podobnou akci pod dohledem detektivů. Bývalý šéf strážníků se s majitelem autoservisu sešel v téhle restauraci v pražské Libni. Schůzky byly dvě, 23. a 25. listopadu. Z policejních protokolů vyplývá, že na té první, 23. 11., měl šéf strážníků Kotrouš převzít od Josefa Jiši 200 tisíc korun v označených bankovkách. Jenže napoprvé ho elitní detektivové ze zatím neznámých důvodů nezatkl. Policie šéfa pražských strážníků zatkla teprve po druhé schůzce o 2 dny později poté, co od Jiši převzal další označené peníze. Celkem 150 tisíc, které u něj našla. Pak se ale začala shánět po prvním dvousettisícovém úplatku při prohlídkách doma i v kanceláři, jenže nenašla. Dodnes.“*

Hned druhý den se zpráva o korupčním jednání Kotrouše rozšířila o další informace, podle kterých měl úplatek vést až na magistrát: *„Korupční aféra Vladimíra Kotrouše zasáhla*

i primátora Bohuslava Svobodu a jeho spolupracovníky. Bývalý šéf městské policie je totiž označil za ty, kteří věděli o manipulacích se zakázkami na pražském magistrátu a policie už je kvůli tomu vyslýchala. Řeč je o Marku Hančovi, osobním tajemníkovu primátora. Kotrouš o něm mluví jako o člověku, který věděl o možných provizích ze zakázky autooprav. Ten ale jakékoli angažmá rezolutně odmítá. Vladimír Kotrouš se na schůzkách zmínil i o dalším primátorovu muži. Poradci Martinu Grmelovi. Jak on, tak i primátorův osobní tajemník Hanč už kvůli kauze vypovídali na policii. Jejich šéf Bohuslav Svoboda se obou zastává.“ Pozornost médií se zvýšila právě v případech, kdy se objevily další informace k tématu, jako např. tyto úniky ze spisu. „Média sama svůj zdroj přímo neoznačují, lidé z ÚOOZ je odmítají komentovat. Exprimátor Svoboda říká, že je to snaha o jeho očernění (viz např. Primátor míní, že odpůrci ho chtějí očernit, MF Dnes, 23. 1. 2012). Z médií také není jasné, které informace pocházejí ze spisu,“ říká mediální analytik Nečas. V Právu z 10. 1. 2012 se objevuje článek „Městu vadí unik z Kotroušova spisu“, který hovoří o faktu, že primátor chystá stížnost na vyšetřování celé kauzy. Zdroj z primátorova okolí přitom Právu potvrzuje, že město už dříve požádalo o připojení k případu, aby se mohlo obeznámit se spisem.

Do médií se tak kvůli únikům z policejních protokolů dostala dvě jména – Marek Hanč a Martin Grmela. Přepisy odposlechů naznačovaly, že jsou zapojeni do úplatkářské aféry kolem Kotrouše a že s ním měli na tomto zločinu nějak spolupracovat. Nahrávky při tom nejsou přepisovány doslovně a redaktorka se odvolává na nejmenovaný zdroj z policejního protokolu. „Pokud vezme me jako měřítko Etický kodex Syndikátu novinářů, tak bylo vše v pořádku. Kodex neobsahuje požadavek na ověřování informací z více zdrojů, neříká také nic o problematice zveřejňování informací z neverejných zdrojů či získaných nepoctivým způsobem,“ dodává Vlastimil Nečas.

Česká televize tak zveřejněním parafrázovaných odposlechů neporušila žádná etická pravidla. Jediné, co Etický kodex při podobných případech specifikuje, je ochrana zdroje (jestliže si zdroj informací přeje zůstat utajen, novinář je povinen zachovávat profesionální tajemství, i kdyby mu z toho měly vzniknout potíže) a také nabádá k tomu, aby nebyly ze strany novináře používány nepoctivé prostředky pro získání informace.

Právníčka Eva Ondřejová upozorňuje, že „využití samotných odposlechů v médiích téměř neprobíhalo až do zahájení soudního řízení. Obrat nastal v listopadu 2012, ale součástí článků nebyly přepisy odposlechů, ale jen obecné informace.“

Pro soud nebyly samotné odposlechy tak významné jako pro média, která je využívala ke spekulacím nad rámec původního případu. Ačkoli ČT na začátku roku 2012 zmiňuje, že Kotrouš část peněz měl odnést na magistrát, nikdo z vedení Prahy nikdy obviněn nebyl. Stejně tak jakékoli spojení s magistrátem důsledně všichni dotazovaní pracovníci magistrátu popřeli. Lze usuzovat, že média tuto spojitost s magistrátem využila k referováním o kauze v momentech, kdy chyběl výraznější posun v jejím vývoji. Spekulativní povahu těchto úniků potvrzuje fakt, že na jejich základě nikdy nebyla vznesena žádná obvinění.

Soudní proces

Po období delšího mediálního nezájmu, které následovalo po Kotroušově propuštění z vazby 20. 2. 2012, se kauza opět dostává na stránky deníků a do televizních reportáží 26. 11. 2012, kdy začíná přelíčení u Městského soudu v Praze. V mezidobí média pouze informovala o faktu, že Kotrouš podal u policie výpověď, a zveřejnila informaci, že si pro úplatky do autoservisu Josefa Jíši měl Kotrouš chodit každý čtvrtek.

Hned zkraje soudního procesu se Kotrouš přiznal, že převzal úplatek 150 tisíc korun, vyjádřil lítost, avšak odmítl veškerá další obvinění, včetně toho, že měl údajně požadovat pět procent z obrátu autoservisu ve formě čtvrtletních plateb. Také odmítl

přijetí předchozího úplatku ve výši 200 tisíc korun a dodal, že nikdy neměl pravomoc zrušit výběrové řízení na opravy aut strážníků. Podle této verze tedy nevzal úplatek, ale Jíšu podvedl. Žalobci ho však obvinili z přijetí úplatku a zneužití pravomoci úřední osoby, přičemž mu hrozil až dvanáctiletý trest vězení. V dalších dnech líčení však Kotroušovu verzi podpořili i další svědci u soudu z řad městské policie a zaměstnanců magistrátu. Ti potvrdili, že ačkoli měl Kotrouš co do činění s veřejnými zakázkami, nemohl rozhodovat o desítkách milionů korun – to příslušelo radním města. To nahrávalo překvalifikování původní obžaloby ze zvláště závažného zločinu přijetí úplatku a zneužití pravomoci úřední osoby na podvod. Místo dvanácti let vězení by Kotroušovi hrozily maximálně čtyři roky.

Kotrouš se měl údajně při vyjednávání o výši úplatku zaštitit jmény tehdejších spolupracovníků primátora Bohuslava Svobody – Martinem Grmelou a Markem Hančem, o čemž informovala i média ve zmíněných únicích ze spisu. Oba své spojení s kauzou popřeli. Ludvík Klema, pověřený řízením městské policie od listopadu 2011, u soudu přiznal, že se s Kotroušem velmi dobře znal. O jakýchkoli úplatcích ale prý nevěděl.

Sám tehdejší primátor Svoboda u soudu vypověděl, že neměl žádné informace o zapletení svých poradců do této korupční kauzy. Manželka Kotrouše u soudu dodala, že ačkoli jejich rodina měla finanční problémy, nebyly takového charakteru, aby ospravedlňovaly vydírání provozovatele autoservisu Jíši, jak naznačoval její manžel.

Nakonec soud udělil Kotroušovi šestiletý trest, který později zmírnil na 5,5 roku a pokutu 400 tisíc korun. Potvrdil, že Kotrouš chtěl po Jíšovi ve čtvrtletních splátkách pět procent z objemu prostředků, které autoopravna strážníkům za rok fakturovala. Chtěl tak získat nejméně 1,2 milionu korun. Dvě stě tisíc korun, které měl Kotrouš přijmout jako první část úplatku ještě před přijetím 150 tisíc korun, ke kterému se přiznal, policie nikdy nenašla.

Analýza mediálních výstupů zabývajících se soudním přelíčením

Z hlediska mediální analýzy lze celou aféru podle analytika Vlastimila Nečase rozdělit do dvou hlavních období: prvním je zatčení, obvinění a vazba Kotrouše, druhým soudní přelíčení a následně jeho opakované snahy o propuštění z vězení. K období soudního přelíčení Nečas uvádí: „Druhé výrazně medializované období je spojeno s hlavním líčením u soudu ve dnech od 26. do 29. listopadu 2012. V těchto čtyřech dnech bylo publikováno celkem 112 zpráv o události, z toho v 16 případech bylo téma na titulní straně či na prvním místě ve zpravodajské relaci.“ Média zdůrazňovala zejména přiznání V. Kotrouše a výsledný rozsudek Městského soudu v Praze a podobně jako v předchozím případě lze zpravodajství charakterizovat jako popisné, zaměřené na informování o průběhu hlavního líčení.

V souvislosti s Kotroušovým přiznáním je důležité zmínit, že média jeho přiznání věnovala velkou pozornost, přičemž však volila lehce zavádějící titulky, které ne zcela jednoznačně vysvětlovaly, že se Kotrouš přiznal pouze k přijetí 150 tisíc korun, ne k pravidelném čtvrtletnímu vymáhání splátek, ze kterého byl obviněn. Média volila titulky jako „Kotrouš se u soudu přiznal“ (Haló noviny), „Kotrouš se u soudu přiznal k převzetí úplatku“ (Právo), „Peníze jsem si vzal, přiznal se bývalý šéf strážníků Kotrouš“ (Hospodářské noviny) či „Pokorný Kotrouš mluvil před soudem. Přiznal se“ (Mladá fronta DNES). Jen deník E15 v titulku podrobněji popsal, k čemu se přesně exšéf strážníků přiznal: „Kotrouš se přiznal k převzetí 150tisícového úplatku“.

V následujících dnech po skončení procesu je patrný propad zájmu médií, v prosinci 2012 se, podobně jako v předchozím období, objevují příspěvky vycházející z informací z uniklých odposlechů a opakovaně je tematizováno hospodaření městské policie. Zpravodajství médií v prvním i druhém exponovaném období vykazuje několik podobných rysů. V obou obdobích zpravodajskou

agendu nastoluje výrazná událost (zatčení V. Kotrouše, resp. hlavní líčení u soudu a vynesení rozsudku), kterou pokrývají všechna významná zpravodajská média, přičemž obsah příspěvků je zaměřen téměř výhradně na popis samotné události. Tento, vcelku nepřekvapivý, nástup mediální pozornosti trvá několik dnů, po něm následuje kontinuální pokles pozornosti médií a období nulového zájmu. Sestupný trend je narušen v případě, že dochází k vývoji samotné události (obvinění, uvalení vazby, propuštění z vazby, hlavní líčení a rozsudek, odvolací řízení, nástup do výkonu trestu) nebo kdy je opětovný zájem médií sycen informacemi a kontexty, které sice s událostí souvisí spíše nepřímě, ale jsou mediálně atraktivní (osoba obhájce J. Kramariče, zapojení zaměstnanců magistrátu hl. m. Prahy, Hummery a vznášedla v majetku městské policie, další zakázky a hospodaření městské policie – viz výše).

Počet zveřejněných příspěvků o hlavním líčení u soudu od 26. do 29. listopadu 2012: ČT 1: 6; ČT 24: 9; ČRo 1 – Radiožurnál: 8; TV Nova: 10; TV Prima: 5; Hospodářské noviny: 2; Lidové noviny: 3; Mf DNES: 9; Právo: 5.

Co se týče nejvíce exponovaných mluvčích a zpravodajských zdrojů, média se nejvíce soustředila na aktéry hlavního líčení u soudu. Značnou pozornost média věnovala především přiznání V. Kotrouše o převzetí úplatku, dále se objevují vyjádření J. Jíšy, stanoviska státní zástupkyně Jana Hercegové a soudce Kamila Kydalky.

Při bližším pohledu je patrné, že hlavní představitel celé kauzy V. Kotrouš se do zpravodajství v pozici aktivního aktéra dostává až v listopadu 2012, a to pouze prostřednictvím úryvků výpovědí z hlavního líčení u soudu. V. Kotrouš je celou dobu v médiích v pozici osoby o které se mluví, jeho vlastní tvrzení se do mediálního prostoru dostává minimálně (vyjma hlavního líčení). K otázce ovlivnění soudu médií právnička Eva Ondřejová

dodává: „Obecně u nás ovlivnění soudu řešeno není, pouze jen obecná zásada presumpce neviny, v podobě výslovného nebo konkludentního předjímání výsledků řízení, když jsou hodnoceny důkazy či vina žalovaného v médiích. Není řešena ani otázka plateb svědkům v trestním soudním řízení ze strany médií. Ve sledované kauze nedošlo k překročení zásady presumpce neviny, překročení etické roviny (v určitých výrazech jako je „kam ulil peníze“, „pustí úplatného Kotrouše“ či při referování o rodinných příslušnících), u některých médií lze shledávat.“

Ochrana rodiny a soukromí

Rok po Kotroušově zatčení a spuštění mediální vlny padl pro bývalého ředitele pražských strážníků první rozsudek – 6 let vězení. Přestože následně probíhaly klasické boje s odvoláním, hlavní aktér celého případu už se své viny nezbavil a později nastoupil do vězení. Skončila tak pro média „vzrušující“ doba – platný rozsudek nedával už příliš možností pro další témata nebo spekulace, jako tomu bylo například u zmíněných úniků ze spisu – Kotroušova kauza při nich zapletla do nepříjemných mediálních konotací některá jména z magistrátu.

Kromě snahy o rozkrytí širší struktury korupce můžeme v případě najít ještě jednu citlivou odbočku. Nepřímým produktem jakéhokoliv trestného činu, ne nutně korupce, je referování o rodině a soukromí obviněného či poškozeného. I pro seriózní média byl Kotroušův případ atraktivní pozicí obviněného – policisty, o to více pak pro bulvár.

Už pár dnů po Kotroušově zatčení přinesl například Deník Aha! článek s informacemi o bytu a chalupě obviněného, včetně udání obce. Dotazování při tom byli i sousedé. „Ačkoliv informace o majetkových poměrech jsou informacemi ve veřejném zájmu, místo obce a fotografie jsou považovány za osobní údaje, zvláště, není-li nemovitost pouze ve vlastnictví obviněného,“ říká k tomu právnička Eva Ondřejová.

Bulvární deníky Aha! a Blesk navíc rozváděly téma Kotroušovy rodiny. Samotný obviněný se rodinou často zaštiťoval při objasnění svého činu. Tvrdil před soudem, že peníze bral kvůli tísnivé finanční situaci své manželky a dcery.

Diskutabilní jsou dvě zprávy deníku Blesk – konkrétně z 21. února a 23. února 2012, kdy byl Kotrouš propuštěn z vazby. První zpráva nesla titulky „Kotrouš je na svobodě“ a kromě fotografií samotného obviněného přinesla i fotografie jeho manželky, která na Kotrouše čekala před vazební věznicí.

„Co se týče doprovodu manželky, je to sporné. Domnívám se, že by se dal obhájit veřejný zájem, paralela se soudním jednáním, kdy ten, kdo se dostane do soudní budovy, musí počítat s tím, že bude vyfotografován,“ říká k fotografii Kotroušovy ženy právnička Eva Ondřejová. „Rovněž tedy i ona si musela být vědoma, že tím, že bude přítomna u propuštění osoby, která je veřejně činná a je řešena ve věci veřejného zájmu, může se rovněž dostat do pozornosti médií, byť ne jako předmět prvotního zájmu. Na druhou stranu, ten veřejný zájem na fotografii, že na něj čeká manželka, není přesvědčivý,“ doplňuje.

Jako možné porušení soukromí ze strany Blesku ale vidí Eva Ondřejová zprávu z 23. března s titulkem „Kotrouš je v pracovní neschopnosti“. Na fotografii u textu je zachycena Kotroušova dcera, jak vstupuje do domu. Přestože nemá s případem nic společného a není obviněná, fotoreportéři Blesku ji ke zprávě zařadili. „Nevidím legitimní důvod a veřejný zájem na tom, referovat, nadto s fotografií, že dcera vstupovala do domu,“ komentuje Eva Ondřejová. V tomto případě tak deník Blesk narušil soukromí osoby, která by neměla být v žádném případě takovým způsobem v médiích vyobrazena.

Dle mediálního analytika Vlastimila Nečase se ale média jinak chovala vcelku korektně, nedocházelo tudíž k velké sekundární viktimizace Kotroušových rodinných příslušníků.

Kromě fotografií v Blesku tak nejvíce pochybným zásahem do Kotroušova okolí zůstává zmíněný text z deníku Aha!.

Co se týče oznamovatele korupce Josefa Jíši, média o jeho osobě nereferovala jinak než v souvislosti se samotným případem. Vyhnuly se mu tak veškeré spekulace, zásahy do soukromí, Josef Jíša na druhou stranu ale neměl ani přehnaně pozitivní obraz, jak popisuje mediální analytik Vlastimil Nečas: „Domnívám se, že reference o panu Jíšovi nebyly ani glorifikující, ani očerňující. Články se o panu Jíšovi vyjadřují fakticky, nehodnotí jeho osobu, soustředí se především na téma Vladimíra Kotrouše.“

Shrnutí

Další příběh kauzy je jednoduchý a očekávatelný – rozsudek šesti let zmírnil Vrchní soud o půl roku, Kotrouš se následně odvolal k Nejvyššímu soudu a poté také až Ústavnímu soudu. Nikde neuspěl, a tak musel nastoupit do vězení, kde zůstal až do konce roku 2015, kdy byl podmíněčně propuštěn. Zhruba v této linii o případu také dále referovala česká média, než kauza Kotrouše titulovaného přívlasky „šéf třetího nejmocnějšího ozbrojeného sboru v zemi“ nebo „donedávna jeden z nejmocnějších mužů v republice“ definitivně neutichla.

Případ Vladimíra Kotrouše je celkem dokonalým a uzavřeným příkladem korupce, na jehož mediálním pokrývání bylo možné pozorovat všechny typické aspekty spojené s takovým druhem události – kvalitní a nestranné zpravodajství, ale také spekulace, vytržené úniky ze spisu nebo také předčasné označování za viníka, ke kterým podle mediálního analytika Vlastimila Nečase docházelo na stránkách novin v prvních dnech po Kotroušově zatčení. Na druhé straně bylo možné pozorovat i pozitivní dopad kauzy – na pražském magistrátu se hnuly ledy a město spolu s antimonopolním úřadem začalo na pozadí mediálního tlaku přezkoumávat podezřelé zakázky městské policie z minulosti, když u některých z nich přišlo na vážná pochybení.

Právníčka Eva Ondřejová nemá pocit, že by média v otázce presumpcie nevinu přímo překročila zákon, upozorňuje ale hlavně na etické zásady. Kotroušův případ se kromě toho více či méně

dotýká mnoha bodů zakotvených v zákoně (více rozvinutých v příloze), se kterými sdělovací prostředky často v referování o korupci a podobné trestné činnosti bojují. „Média mají dnes velkou moc, když zveřejněním určité informace (zvláště jde-li o trestný čin), byť se posléze ukáže jako nepravdivá, mohou v poměrně krátké době kohokoliv vystavit mediálnímu tlaku či mediálnímu odsouzení, jemuž tato osoba, není-li v tomto směru sama mediálně zdatná, může jen stěží čelit. Následky pro její další osobní i společenský život přitom mohou být fatální,“ říká Eva Ondřejová.

Je vždy těžké odhadnout, jak média v tom kterém případě skutečně ovlivnila chod událostí a jak by se například situace u soudu nebo na pražském magistrátu vyvíjela bez přítomnosti novin nebo televize. Nepochybné je, že novináři disponují velkou silou – už jenom informování o trestném řízení vytváří určitý tlak na obě zúčastněné strany. A média se mohou jenom snažit, aby v souladu s veškerými svými zájmy tuto svoji moc co nejméně zneužívala.

Vysvětlení **právních pojmů**

Autor

Eva Ondřejová
právníčka, AK Ondřejová

A. Základy trestního řízení

B. Poskytování informací o trestním řízení

C. Ochrana soukromí versus právo na informace ve vztahu k osobám veřejně činným

D. Ochrana soukromí versus právo na informace ve vztahu k rodinným příslušníkům osob veřejně činných

E. Presumpce nevinny

A. Základy trestního řízení

Stadia

Trestní řád, zák. č. 141/1961 Sb. rozlišuje tyto stadia trestního řízení:

1. Přípravné řízení

- i. Prověřování
- ii. Zahájení trestního řízení
- iii. Vyšetřování
- iv. Podání obžaloby

2. Hlavní líčení

Rozhoduje se o vině či nevině obžalovaného

3. Odvolací řízení

Vedeno před Krajskými soudy v případě, kdy v prvním stupni rozhodoval Okresní/Obvodní soud nebo před Vrchními soudy (Praha, Olomouc), dovolací řízení nepatří do odvolání, dovolání je mimořádný opravný prostředek, který nemá vliv na právní moc rozsudku

4. Vykonávací řízení

Výkon pravomocného rozsudku (nástup výkonu trestu odnětí svobody, uhrazení peněžitého trestu, vykonání veřejně prospěšných prací)

Na základě rozlišení těchto stadií dochází k rozlišení postavení – práv a povinností účastníků:

1.

- i. Podezřelý
- ii. Obviněný po sdělení usnesení o zahájení trestního stíhání dle ust. § 160 TŘ
- iii. Obžalovaný po podání obžaloby

2.

Odsouzený

Vazba

Důvody vazby jsou definovány v ust. § 67 TŘ:

Obviněný smí být vzat do vazby jen tehdy, jestliže z jeho jednání nebo dalších konkrétních skutečností vyplývá důvodná obava:

- a) že uprchne nebo se bude skrývat, aby se tak trestnímu stíhání nebo trestu vyhnul, zejména nelze-li jeho totožnost hned zjistit, nemá-li stálé bydliště anebo hrozí-li mu vysoký trest,
- b) že bude působit na dosud nevyslechnuté svědky nebo spoluobviněné nebo jinak mařit objasňování skutečností závažných pro trestní stíhání, nebo
- c) že bude opakovat trestnou činnost, pro niž je stíhán, dokoná trestný čin, o který se pokusil, nebo vykoná trestný čin, který připravoval nebo kterým hrozil, a dosud zjištěné skutečnosti nasvědčují tomu, že skutek, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, byl spáchán, má všechny znaky trestného činu, jsou zřejmé důvody k podezření, že tento trestný čin spáchal obviněný, a s ohledem na osobu obviněného, povahu a závažnost trestného činu, pro který je stíhán, nelze v době rozhodování účelu

vazby dosáhnout jiným opatřením, zejména uložením některého z předběžných opatření.

Vazba může trvat v přípravném řízení a v řízení před soudem jen nezbytně nutnou dobu. Celková doba trvání vazby v trestním řízení nesmí přesáhnout:

- a) jeden rok, je-li vedeno trestní stíhání pro přečin,
- b) dva roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zločin,
- c) tři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin,
- d) čtyři roky, je-li vedeno trestní stíhání pro zvlášť závažný zločin, za který lze podle trestního zákona uložit výjimečný trest.

B. Poskytování informací o trestním řízení

Ust. § 8a TR

(1) Při poskytování informací o své činnosti veřejnosti orgány činné v trestním řízení dbají na to, aby:

Neohrozily objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení nezveřejnily o osobách zúčastněných na trestním řízení údaje, které přímo nesouvisejí s trestnou činností.

Neporušily zásadu, že dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.

V přípravném řízení nesmějí zveřejnit informace umožňující zjištění totožnosti osoby, proti které se vede trestní řízení, poškozeného, zúčastněné osoby a svědka.

(2) Při poskytování informací podle odstavce 1 orgány činné v trestním řízení zvlášť dbají na ochranu osobních údajů a soukromí osob mladších 18 let.

(3) Orgány činné v trestním řízení informují o své činnosti veřejnost poskytováním informací podle odstavce 1 veřejným

sdělovacím prostředkům; poskytnutí informací odepřou z důvodů ochrany zájmů uvedených v odstavcích 1 a 2. Vyhradí-li si v přípravném řízení státní zástupce právo poskytnout informace o určité trestní věci, může je policejní orgán poskytnout jen s jeho předchozím souhlasem.

Ust. § 8b

(1) Osoby, kterým byly orgány činnými v trestním řízení poskytnuty informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a odst. 1 věty druhé, pro účely trestního řízení nebo k výkonu práv nebo plnění povinností stanovených zvláštním právním předpisem, je nesmějí nikomu dále poskytnout, pokud jejich poskytnutí není nutné k uvedeným účelům. O tom musí být tyto osoby poučeny.

Ust. § 8c

Nikdo nesmí bez souhlasu osoby, které se takové informace týkají, zveřejnit informace o nařízení či provedení odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu podle § 88 nebo informace z něj získané, údaje o telekomunikačním provozu zjištěné na základě příkazu podle § 88a, nebo informace získané sledováním osob a věcí podle § 158d odst. 2 a 3, umožňují-li zjištění totožnosti této osoby a nebyly-li použity jako důkaz v řízení před soudem.

Ust. § 8d

(1) Informace, na které se vztahuje zákaz zveřejnění podle § 8a až 8c, lze v nezbytném rozsahu zveřejnit pro účely pátrání po osobách, pro dosažení účelu trestního řízení, nebo umožňuje-li to tento zákon. Uvedené informace lze také zveřejnit, odůvodňuje-li to veřejný zájem, pokud převažuje nad právem na ochranu soukromí dotčené osoby; přitom je třeba zvlášť dbát na ochranu zájmů osoby mladší 18 let.

C. Ochrana soukromí versus právo na informace ve vztahu k osobám veřejně činným

Ve vztahu k osobám veřejně známým či politicky činným se vychází z přesvědčení, že právo kritiky musí respektovat rovnováhu mezi tímto právem a osobnostními právy konkrétního subjektu a nemůže překračovat určité hranice spojené s atributy demokratické společnosti. Takto vymezené mantinely ve vztahu k fyzické osobě, která jedná či vystupuje jako "veřejná osobnost", jsou širší, než ve vztahu k osobě soukromé. Toto nazírání není důsledkem jakési "degradace" ochrany osobnostních práv politika, ale je přirozeným důsledkem jeho rozhodnutí učinit své jednání předmětem veřejné pozornosti. Nevyhnutelnou stránkou výkonu veřejné funkce je tedy nutnost větší míry tolerance k negativním postojům či hodnocením, kterým se osoba veřejně činná vystavuje přijetím této funkce, a nikoli v neposlední řadě i srozumění takové osoby se snášením důsledků vyvozených z její společenské a politické odpovědnosti.

D. Ochrana soukromí versus právo na informace ve vztahu k rodinným příslušníkům osob veřejně činných

1. Jedná-li se o rodinného příslušníka, který není v postavení osoby veřejně činné a nemá jinou než rodinnou vazbu na osobu, která je trestně stíhaná, není zde legitimní zájem veřejnosti na odkrývání osobních údajů. V takovém případě se jedná o zásah do osobnostních práv, zejména do soukromí, jména, rodinného života, cti a důstojnosti či dobré pověsti a žalovatelné dle ust. § 81 a násl. Občanského zákoníku, prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti.

2. Jedná-li se o rodinného příslušníka, který je v postavení osoby veřejně činné a je zde veřejný zájem na informování veřejnosti o věci, která souvisí s předmětem veřejného zájmu – trestního

řízení, zásah do osobnostních práv je obhajitelný. Avšak je nutno rozlišovat způsob referování o dané události, který může být veden takovým způsobem, že dojde k zásahu do osobnostních práv veřejně činné osoby bezdůvodným zdůrazňováním faktu rodinné vazby mezi osobou mající účast na trestně postižitelném jednání a touto osobou a to takovým způsobem, že se ve skutečnosti z podávané zprávy vytrácí její informační podstata a stává se z ní prostředek dehonestace veřejné osoby, vedoucí až k vyvolání pocitu o její odpovědnosti za jednání osoby blízké, ačkoliv pro takový závěr nejsou žádné indicie. Srov. nález Ústavního soudu sp.zn. II.ÚS 171/12 ze dne 15. 5. 2012.

E. Presumpce nevinny

Zásada presumpce nevinny je zakotvena přímo v ústavním pořádku v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a její právní význam spočívá v první řadě v tom, že z ní orgánům činným v trestním řízení plyne povinnost hledět na toho, proti komu je vedeno trestní řízení, jako na nevinného. Z této zásady ovšem nevyplývají jen omezení pro postup orgánů činných v trestním řízení. Uplatní se totiž i v horizontálních právních vztazích, tedy vztazích mezi subjekty v rovném postavení, a to jako jeden z ústavně aprobovaných důvodů pro omezení svobody projevu, jenž slouží ochraně osobnostních práv osoby, proti které je vedeno trestní řízení (resp. vůči níž existuje podezření, že se dopustila trestného činu). V tomto aspektu je zásada presumpce nevinny obsažena již v čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, přičemž čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod představují toliko její bližší specifikaci. Obecně platí, že presumpce nevinny nebrání informování o trestním řízení nebo o okolnostech, které mohou opodstatňovat závěr o tom, že se někdo dopustil trestného činu, plynou z ní ovšem určité meze, pokud jde o způsob, jakým má k takovému projevu dojít.

Líbila se Vám tato publikace?

Podpořte Otevřenou společnost, o.p.s.

v jejích aktivitách:

Bankovní údaje:

Raiffeisenbank, a.s.

Č. účtu: 5021018050 / 5500

SWIFT/B.I.C.: CZ89 5500 0000 0050 2101 8050

Dar můžeme přijmout, pouze pokud
uvedete vaše celé jméno a adresu.